

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

MEZINÁRODNÍ TERORISMUS JAKO PROBLÉM

21. STOLETÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Eva Šťastná

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor NJ-OV

Vedoucí práce: Mgr. Petr Tesař

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 27. března 2014

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Petru Tesařovi za veškerou odbornou pomoc a za cenné rady při tvorbě této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Úvodní vhlad do problematiky.....	9
1.1 Definice terorismu.....	9
1.2 Podoba terorismu, jeho znaky a dělení.....	10
1.2.1 Cíle terorismu.....	11
1.2.2 Dělení terorismu.....	11
1.2.3 Způsoby terorismu.....	14
2 Historie terorismu.....	15
2.1 Počátky terorismu.....	15
2.2 Etapy terorismu.....	16
3 Příčiny vzniku terorismu.....	19
3.1 Důvody a motivy vedoucí ke vzniku terorismu.....	19
3.2 Náboženský vliv.....	20
3.2.1 Fanatismus.....	21
3.2.2 Fundamentalismus.....	22
3.2.3 Náboženská ideologie.....	22
3.3 Kulturní vliv.....	24
3.4 Islám a islámská kultura.....	27
4 Vliv médií na terorismus.....	31
5 Mezinárodní boj proti terorismu.....	35
5.1 Všeobecná ochrana.....	35
5.2 Mezinárodní a regionální obrana.....	36
5.3 Obranné složky vybraných evropských států a USA.....	39
5.3.1 Česká republika.....	40
5.3.2 Spojené království Velké Británie a Severního Irska.....	40
5.3.3 USA.....	41
6 Víze do budoucna.....	44
7 Didaktická aplikace tématu „Terorismus“ na 2. stupeň ZŠ.....	48
7.1 Úvod.....	48
7.2 Příprava č. 1: Úvod do náboženství - pracovní list.....	50
7.3 Příprava č. 2: Islám.....	56
7.4 Příprava č. 3: Srovnání islámu a křesťanství.....	64
7.5 Příprava č. 4: Terorismus - úvod.....	73
7.6 Příprava č. 5: Obrana proti terorismu.....	85
7.7 Příprava č. 6: Terorismus - shrnutí.....	96
7.8 Shrnutí.....	102
Závěr.....	104
Summary.....	106
Seznam použité literatury.....	107
Citovaná literatura.....	107
Internetové zdroje.....	108
Obrázkové zdroje.....	109
Přílohy.....	110

Úvod

Tématem mé diplomové práce je Mezinárodní terorismus jako problém 21. století. Proč zrovna toto téma? Žijeme ve 21. století, v moderní době, v době globalizace. Svět je navzájem propojen, ať už díky médiím jako je internet a televize, ale také díky infrastruktuře, multikulturalismu nebo i díky politické, ekonomické či hospodářské spolupráci mnoha zemí světa. Tato propojenost přináší nespočet výhod, avšak bohužel i mnoho problémů. Jedním z těchto problémů je i mezinárodní terorismus. Někdo by mohl namítnout, že se nás, obyčejných lidí tato otázka netýká, ale jak již bylo zmíněno, díky globalizaci se uvedený problém týká nás všech, jelikož svět je navzájem propojený. To, co se stane v jedné zemi na opačném konci světa, dokáže ovlivnit chod událostí na druhém konci planety. Vzpomeňme si například na teroristické útoky v New Yorku 11. září 2001 či útoky v Madridu roku 2004 nebo v Londýně roku 2005. Tyto útoky, zejména pak 11. září 2001, ovlivnily celý Západ převážně v otázce politiky, která posílila význam mezinárodní spolupráce, ať už v podobě vzniku nové legislativy v otázce obrany proti terorismu, či v otázce vojenské nebo policejní obrany a prevence.

Otázkou však zůstává, jak moc je terorismus nebezpečný? Je opravdu hrozbou současnosti a měli bychom se ho obávat, nebo je to jen „strašák“ vytvořený médii? Jaký vliv sehrávají média v této problematice? Jaký vliv má na terorismus otázka odlišnosti kultur a náboženství? Lze se vůbec nějak proti terorismu bránit? Právě tyto otázky jsou předmětem našeho zkoumání. Cílem této diplomové práce je prozkoumání výše položených otázek a nalezení způsobu aplikace této problematiky do výuky Výchovy k občanství na druhém stupni ZŠ.

Práce se skládá ze dvou částí, a to teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena do šesti kapitol, v nichž si postupně zodpovíme naše otázky, a to na základě prostudování tématu za pomoci odborné literatury. Tato část práce vychází z publikací světových odborníků zabývajících se problematikou terorismu, náboženství a kulturních odlišností. Nebudu zde vyjmenovávat všechny zdroje, ze kterých jsem čerpala a které jsou uvedeny v seznamu literatury v samotném závěru práce. Chtěla bych zde ale uvést knihy, které mi pomohly k hlubšímu pochopení výše stanovených otázek. Především bych chtěla vyzdvihnout knihu „Logika terorismu“, jejímž autorem je Louis de la Corte Ibáñez, která mi pomohla hlouběji proniknout do problematiky terorismu, a to z mnoha pohledů, jak psychologického, sociologického, ale také filozofického. Dále mi byla velkou inspirací kniha od Roberta Spencera „Islám bez závoje“, která mi umožnila utvořit si vlastní pohled na toto náboženství

díky vysvětlení jeho podstaty jak odborníky ze Západu, tak samotnými muslimy. Do třetice bych chtěla ještě zmínit knihu „Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu“ od Samuela P. Huntingtona, který dokázal najít podstatu konfliktů mezi civilizacemi a díky tomu i příčinu vzniku terorismu a ostatních problémů jako jsou války aj., a která člověka přinutí se zamyslet nad logikou těchto konfliktů. Zároveň tyto otázky byly konzultovány s odborníkem, absolventem Policejní akademie v Praze, Jakubem Brožem, který mi mimo jiné doporučil i mnoho dalších výborných publikací, z nichž jsem čerpala.

První kapitola diplomové práce nás seznámí s tím, co to vlastně terorismus je, jak ho rozpoznat od ostatních druhů boje, jaké jsou jeho znaky. Dále si uvedeme, co je cílem tohoto druhu boje a jaké jsou jeho způsoby. Ve druhé kapitole se zaměříme na historii terorismu. Popíšeme si, jak se terorismus od svých počátků proměnil a zároveň se podíváme na vývojové etapy. Třetí kapitola se zabývá příčinou vzniku terorismu. Uvedeme si, jakou roli hraje v této otázce náboženství, odlišnost kultur a také si popíšeme blíže islám, který je s tímto druhem boje často spojován. Další kapitola pojednává o vlivu médií na terorismus. Dozvíme se, jak s naším problémem média souvisí a zda mají nějaký vliv na námi zkoumaný jev. Pátá kapitola řeší, jak je možné se proti terorismu bránit, jaký význam má mezinárodní spolupráce a jakými ozbrojenými složkami se vybrané státy brání. Poslední kapitola teoretické části pojednává o pohledu do budoucnosti. Hlavní otázkou této úvahy je, co nás v budoucnu vlastně čeká, jak se svět změní a zda terorismus bude hrozbou budoucnosti.

Praktická část je zaměřena na didaktickou aplikaci zkoumaného tématu na druhý stupeň ZŠ a tvoří hlavní část práce. Obsahuje 6 příprav hodin, které se vztahují k tématu terorismus. Cílem praktické části je nalézt vhodný způsob zařazení zkoumané problematiky do vyučování v předmětu Výchova k občanství na druhém stupni ZŠ, aby došlo k aktivnímu zapojení žáků do hodiny a k rozšíření jejich poznatků. Proto bylo při tvorbě těchto příprav využito mnoha metod a forem výuky, které byly obměňovány za účelem udržení pozornosti žáků.

První příprava je zaměřena na téma Světová náboženství, má za úkol žáky seznámit se základními prvky jednotlivých náboženství. Další příprava se zabývá tématem Islám, na který navazuje třetí příprava, a to Srovnání islámu a křesťanství, zde je cílem porovnat tato dvě náboženství a o zjištění jejich podstaty. Čtvrtá příprava pojednává o terorismu a o seznámení se se základními otázkami spadajícími do této problematiky. Pátou přípravou je téma Obrana proti terorismu, kdy jsou žáci seznámeni s významem mezinárodní spolupráce a s ozbrojenými složkami ČR. Šestou přípravu tvoří souhrnné opakování všech probraných

témat, které slouží k ucelení poznatků. Každá příprava je podrobně popsána, za každou hodinou následuje popis a zhodnocení průběhu hodiny.

1 Úvodní vhled do problematiky

V této kapitole se seznámíme se základními informacemi, které se týkají problematiky terorismu. Na úvod si popíšeme, co to terorismus vlastně je a co můžeme za terorismus považovat. Dále se podíváme na různé podoby a znaky terorismu. Dozvíme se také, jak terorismus můžeme dělit, jaké jsou jeho cíle a v neposlední řadě si také popíšeme způsoby boje.

1.1 Definice terorismu

Na úvod bychom si měli vysvětlit, co to vlastně terorismus je. Každý si pod tímto pojmem představuje něco jiného. To, co je pro jedny teroristickým činem, může být pro druhé činem hrdinským, kterým daný člověk či skupina bojují za svobodu, za svou zemi či za náboženské vyznání. Neexistuje jednotná definice terorismu, na které by se všeobecně nejen odborníci, lidé, ale vůbec samotné státy mohli shodnout. Jak píše Ibánez ve své knize Logika terorismu, i státy mezi sebou nejsou schopné dojít k protiteroristickým opatřením, jelikož se nedokážou domluvit, co to terorismus je, co je možné za něj považovat a které skupiny do něj patří. (Ibánez, 2009, s. 13) Proto ještě před tím, než si zde uvedeme definici terorismu, měli bychom se seznámit s původem tohoto slova.

Slovo terorismus je odvozeno od slova teror (= hrůza, strach), které pochází z latinského pojmu terette (= vyvolání strachu). Jak uvádí Brzybohatý v předmluvě ke knize Logika terorismu, toto slovo se poprvé začalo používat v souvislosti s Velkou francouzskou revolucí v roce 1798, kdy bylo spojováno s jakobínskou diktaturou. Vyjadřovalo násilí ze strany státu vůči jeho oponentům. Jednalo se o zastrašování obyvatelstva a jeho podřizování se vládě. (Brzybohatý in Ibánez, 2009, s. XI - Předmluva)

Terorismus v dnešní podobě můžeme podle Ibáneze chápat jako: „... *promyšlenou sérii násilných a zastrašujících činů, které míří proti nebojujícím obyvatelům a jsou naplánovány tak, aby psychologicky zapůsobily na mnohem větší počet osob, než jsou přímé oběti, a tak posloužily k dosažení konkrétního, skoro vždy politického cíle.*“ (2009, s. 19)

K podobné definici se přiklání i Brzybohatý: „*Forma organizovaného násilí obvykle zaměřeného proti nezúčastněným osobám za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů.*“ (1999, s. 152)

1.2 Podoba terorismu, jeho znaky a dělení

Jak vlastně terorismus může vypadat a co vše je možné za něj považovat? Jak ho rozpoznáme od jiných druhů boje? Jaké jsou jeho cíle? Na to si odpovíme v následující části práce.

Terorismus je vykonáván v podobě teroristických akcí, což jsou předem pečlivě naplánované útoky, které se zakládají na úmyslném, obvykle velmi brutálním jednání a jejichž cílem je zejména psychologický dopad, neboli zastrašení. Jedná se především o „... *zasazení silného psychologického úderu obvykle zaměřeného proti velkým sociálním skupinám, které pod jeho vlivem mění svoje postoje a následně chování.*“ (Brzybohatý in Ibáñez, 2009, s. XII - Předmluva). Brzybohatý dále uvádí, že jde o typ psychologické války, která je velmi nebezpečná a jejímž hlavním cílem je psychologický efekt, nejlépe na globální úrovni, tedy vyvolání strachu a pocitu ztráty bezpečí. Vyznačuje se útoky na nevinné, kteří s problémem nemají co dělat a jejichž prostřednictvím chtějí teroristé získat finanční odměnu, změnu politického systému nebo jiné cíle. (1999, s. 152)

Mezi hlavní znaky patří, mimo psychologického vlivu, také asymetrie, neboli nerovnost, jednak v počtu obětí vůči počtu násilníků, proto je terorismus nazýván zbraní slabých, ale také v počtu mrtvých a počtu lidí, kteří jsou jeho následky zasaženi. (Ibáñez, 2009, s. 19) Jak píše další odborník na terorismus, Emil Souleimanov, asymetrie spočívá i v nepoměru sil mezi útočníky a vojenskou silou napadené oblasti, která má téměř vždy větší vojenskou převahu než útočníci, jelikož mnoho útoků je směřováno převážně proti Západu. Vzkaz teroristů je jasný: „*Na vaší straně je síla a moc, na naší lodi a moment překvapení. Vy máte děla a tanky, my máme výbušninu a odhodlání.*“ (Souleimanov, 2010, s. 40) Mezi další typické znaky patří nemorální jednání, jelikož násilí je pácháno na lidech, kteří s daným problémem nemají nic společného, tedy na nevinných obětech. To v lidech vyvolává i již zmíněný strach, že příště může být obětí kdokoliv z nich. (Ibáñez, 2009, s. 19) Nahodilost je totiž klíčem teroristických útoků. (Souleimanov, 2010, s. 41) Jelikož dnes jsou nejčastějším druhem terorismu sebevražedné atentáty, je velmi složité, ba nemožné odhalit útočníky včas. (Souleimanov, 2006, s. 249) Při teroristických útocích se vyskytuje také především vysoká míra bezohlednosti a krutosti. Čím brutálnější a větší útok je, tím větší psychologický dopad na obyvatelstvo má. (Ibáñez, 2009, s. 19)

1.2.1 Cíle terorismu

Co je tedy cílem terorismu? Jak jsme se již v úvodu zmínili, hlavním cílem terorismu je zastrašení, neboli vyvolání strachu. Jedná se však o jakýsi mezibod, který je sice velmi důležitý, ale není konečným cílem. Cílem je převážně snaha o politický, ideologický či náboženský převrat. Podle Brzybohatého (1999, s. 45) má teroristický útok 3 hlavní cíle:

- a) **prezentační cíl** – snaha o zviditelnění se šokujícími způsoby
- b) **taktický cíl** – jednotlivé útoky nebo dlouhodobé útoky proti objektům či osobám (především proti bezbranným civilistům)
- c) **strategický cíl** – svržení režimu za pomoci teroristického jednání – cílem je dosáhnout u občanů davové vzpoury proti vládě či politickému systému

1.2.2 Dělení terorismu

Jak můžeme terorismus dělit a podle jakých kritérií? Jak ho můžeme rozlišit od ostatních druhů boje? Existuje mnoho dělení terorismu podle různých kritérií, např. podle oblasti působení, počtu útočníků, záměru atd. My se zaměříme pouze na ta nejdůležitější. Brzybohatý rozděluje terorismus podle územního dopadu na státní a regionální; podle počtu útočníků na terorismus individuální a skupinový. Tato zaměření jsou velice zajímavá, protože právě díky nim lidé vnímají teroristické útoky každý jinak. Vždy záleží na národu a na přízni či nenávisti k jednotlivým teroristickým skupinám. (Brzybohatý in Ibáñez, 2009, s. XII - Předmluva)

Jak upozorňuje Ibáñez, terorismus je druh boje, a to nejen na mezinárodní úrovni, ale často i na úrovni regionální, např. mezi skupinami obyvatelstva jednoho národa. V některých zemích jsou takové boje na denním pořádku. Často se v zemích, kde probíhají, setkáváme se třemi druhy bojů, a to s konvenčním, partyzánským nebo teroristickým. Abychom lépe pochopili, co to terorismus je, musíme si určit, jak se odlišuje od ostatních druhů války.

Konvenční válka je válka velkého rozměru. Jedná se o boj, při kterém vojáci disponují všemožným odborným vybavením (letadla, tanky, dělostřelectva, ...) včetně vojenských uniforem. Vojáci jsou uspořádáni do vojenských jednotek, které však bojují na předem vymezeném území a zaměřují se na vojenské, průmyslové či komunikační objekty. Cílem je především materiální destrukce protivníka a získání kontroly nad daným územím. (Ibáñez, 2009, s. 20-21) Souleimanov dodává, že největší konvenční silou disponují USA a nepřátelům

z řad muslimských fundamentalistů, o kterých se ještě zmíníme, je jasné, že by je v takovémto druhu boje nedokázali porazit. Proto využívají nekonvenční způsoby boje. (2010, s. 19)

Partyzánská válka je boj středně velkých rozměrů za pomoci vojenských čet, praporů a družstev. Do výbavy patří především lehké pěchotní zbraně, kterými jednotlivá komanda, často oblečená do uniforem, útočí na protivníka. Jako cíl slouží vojenské objekty, ale i úřední – policie, politické objekty, ale i samotní politici, které mají vojáci především fyzicky oslabit. Jedná se zde zároveň o ovládnutí daného území. (Ibánez, 2009, s. 20-21) Snahou partyzánů je získat a co nejdéle udržet pod kontrolou dané území, které většinou považují za vlastní. (Souleimanov, 2010, s. 38-39) Boje jsou však zaměřeny výhradně na území daného státu. (Ibánez, 2009, s. 20-21) Partyzáni většinou využívají podpory obyvatelstva a snaží se o co nejmenší ztráty mezi civilisty. Oproti tomu pro teroristy jsou civilisté cílem. (Carr, 2002, s. 87)

Teroristické akce jsou obvykle boje malé intenzity do deseti útočníků. Do zbrojního vybavení patří granáty, pistole, výbušniny, často amatérsky vyráběné. Teroristé používají jako nástroj boje únosy, vraždy, sebevražedné útoky atd. Tyto útoky bývají zaměřené na politické představitele nebo civilisty, kteří nemají s útokem nic společného. Jak jsme se již zmínili v úvodu, cílem je psychologický dopad, tedy zastrašení, nejde zde o získání kontroly či nadvlády nad daným územím. Útočníci bývají oděni jako civilisté. Neexistují zde vytyčená území, teroristé si předem vytipují pouze oblast s vysokým počtem lidí či sídlo politiků. Akce se často musejí přizpůsobovat okolnostem týkajících se vybraného místa, lidí atd. Často zasahují tyto boje i zahraniční oblasti. (Ibánez, 2009, s. 20-21) Podle Souleimanova obvykle platí, že tam, kde přestává fungovat partyzánský boj, nastupuje terorismus. (2010, s. 40)

Každá teroristická akce mívá důkladnou a do detailů promyšlenou strategii. Podle zvoleného druhu dělí Brzybohatý tyto strategie všeobecně na:

a) taktické – používají teroristické prvky jen jako doplněk k vážnějším formám násilí

b) strategické – jedná se převážně o politický záměr

Autor také uvádí, že teroristický počín je většinou „jednoduchý konflikt, konflikt nízké intenzity“ (není tolik mrtvých, cca 100 – 1000 obětí), což potvrzuje náš předchozí popis teroristických akcí, přičemž masové politické boje nazývá „konflikty vysoké intenzity“ (více než 1000 mrtvých/1 rok). (Brzybohatý in Ibánez, 2009, s. 20)

Terorismus má mnoho podob a každý teroristický čin je jiný. Proto si můžeme **teroristické aktivity** dále rozdělit **podle zaměření, úkolu a obsahu** na: (Brzybohatý, 1999, s. 152-154)

- 1. mezinárodní terorismus** – mezistátní podpora dané skupiny, útoky občanů jednoho státu proti druhému státu, na diplomaty, ...
- 2. vnitrostátní terorismus** – probíhá uvnitř jednoho státu (např. spor politických stran, hnutí či skupin)
- 3. státní terorismus** – stát používá své moci prostřednictvím terorismu proti odpůrcům daného státu (menšiny, náboženské skupiny, ...)
- 4. náboženský terorismus** – prosazování náboženského zaměření prostřednictvím terorismu (většinou již bývá v konceptu politiky dané země) – př. islámské země
- 5. kriminální terorismus** – především v zemích bývalého Sovětského svazu; může mít i politické cíle, ale většinou se zaměřuje na kriminalitu
- 6. podvratný terorismus** – v době studené války; cílem je „rozvrat na území protivníka“ (př. povstání, převrat politického systému, ...)
- 7. narkoterorismus** – především v Latinské Americe; mafie, které obchodují s drogami, mají spoustu peněz a i vlastní své armády; dosahují tak velkého vlivu na občany
- 8. počítačový terorismus** – hackeři, ... zneužívání PC systémů za účelem kriminálních zločinů,...
- 9. elektronický terorismus** – narušení bezpečnosti uvnitř státu za pomoci vyřazení důležitých systémů
- 10. jaderný terorismus** – krádeže jaderného materiálu za účelem sestavení jaderných zbraní, které mají ničivé účinky – jedna z největších hrozeb
- 11. extremistický terorismus** – pravicoví či levicoví extremisti či náboženské sekty, které charakterizuje nenávist a násilí vůči minoritám náboženským, rasovým či proti politickým systémům
- 12. sociální terorismus** – vznik skupin, většinou extremistů levicově zaměřených, kteří chtějí bojovat proti sociálně špatné situaci

Mimo jiné uvádí Brzybohatý ve své knize také tzv. „**informační terorismus**“, jehož cílem je znehodnocení, poškození či vymazání nebo zpracování informací z informačních systémů protivníka – jak na vojenské tak i na civilní úrovni, který je extrémně nebezpečným a často také podceňovaným druhem terorismu. (1999, s. 155)

1.2.3 Způsoby terorismu

Jakým způsobem provádějí teroristé své útoky? Čeho tím chtějí dosáhnout? Teroristé disponují mnoha taktikami, jakými lze provést teroristický útok, přičemž každá z těchto taktik má své klady a zápory. Podle Brzybohatého dělíme **způsoby terorismu** na 5 základních forem: (Brzybohatý in Ibánez, 2009, s. 23–25)

- a) **„propaganda na základě činů“** – teroristické útoky, které mají náboženskou podstatu, např. politické akce, bývají mnohem více násilnické, dramatické než politické boje a proto bývají i více viditelné
- b) **„zastařování“** – snaha o přesvědčení lidí násilnou cestou, snaha o přinucení
- c) **„provokace“** – vyprovokování státu k násilnému jednání a následné získání si občanů na stranu teroristů; čím násilněji stát jedná, tím více sympatizantů se připojí k teroristům
- d) **„způsobení chaosu“** – lidé pak dostanou pocit, že vláda je bezmocná a není schopna nastolit pořádek; může vyústit i ke snaze změnit chod událostí tím, že se lidé připojí k teroristické organizaci
- e) **„opotřebovací válka“** – terorizovaná vláda se nakonec vzdá a vyhoví teroristům, jen aby už vše skončilo

Jak píše Jan Eichler, odborník na mezinárodní vztahy, můžeme smysl terorismu shrnout následovně: záměrem je přilákání pozornosti, vyvolání pocitu strachu (díky nečekanosti a krutosti útoku), ochromení státu, vyprovokování k odplatě a vyvolání změny politiky vnitřní či zahraniční. (2010, s. 145-146)

Nyní už víme, že terorismus je druh boje cíleného na nevinné lidi, jehož účelem je vyvolání strachu a zároveň snaha o dosažení nejčastěji náboženského či politického cíle. Víme, jak se liší od konvenční a partyzánské války, přičemž hlavní rozdíl spočívá v nečekanosti útoku, v počtu útočníků a v cíli útoku. Uvedli jsme si, jaké druhy terorismu existují a že nejčastějším druhem terorismu je terorismus náboženský. V nadcházejících kapitolách se proto blíže zaměříme na vznik terorismu a na vliv odlišnosti kultur.

2 Historie terorismu

V této kapitole se podíváme na historii spojenou se vznikem terorismu. Kdy a kde se vlastně vzaly první podoby terorismu? Lišily se nějak od jeho dnešní podoby? A od kdy vlastně můžeme mluvit o moderních dějinách terorismu? Na všechny tyto otázky si odpovíme v následující kapitole.

2.1 Počátky terorismu

Kdy a kde se zrodil onen druh násilí? Za jakým účelem? Ač by se mohlo zdát, že terorismus je zcela novodobou záležitostí v dějinách lidstva, opak je pravdou. První podoby terorismu vznikly již mnoho staletí před kulturou našeho současného světa.

První obdoba terorismu se odehrála v době dávno minulé, a to na počátku prvního století po Kristu. Tehdy, mezi roky 160 – 170, žili tzv. sikariové, což bylo židovské hnutí, kteří zastrašovali za pomoci násilí římské legionáře, jimž podřezávali hrdla. A nejen to, dokonce kontaminovali zásoby pitné vody, a tak komplikovali a znepříjemňovali život mnoha dalším obyvatelům. V muslimské kultuře existovala v 9. – 13. stol. ší'itská skupina zvaná „assassins“, která přepadávala a zabíjela křesťany na křižáckých výpravách a dokonce i menšiny z řad muslimů, jimiž byli sunnité v oblasti Persie a Sýrie. Můžeme říci, že to byli předchůdci dnešních „svatých bojovníků“, neboli muslimských džihádistů, o kterých si ještě povíme v následujících kapitolách. Stejně jako dnes, i tito bojovníci věřili, že díky smrti se dostanou na lepší místo, neboli do nebe, kde budou za své činy náležitě odměněni krásnými ženami. Z ne tak vzdálených dob naší moderní civilizace pochází zmínka o spolku z Indie, který existoval po mnoho staletí, konkrétněji od 17. až do 19. stol., nazývaný se „thugové“. Tato skupina unášela a vraždila nevinné obyvatelstvo z důvodů potřeby obětí pro různé rituály. (Ibánez, 2009, s. 3-12)

Modernější dějiny terorismu vznikly podle Ibáneze v době již zmíněné Francouzské revoluce, kdy tamní vláda zastrašovala za pomoci veřejných poprav obyvatelstvo a násilím je tak nutila k loajalitě. Ve 20. století bychom také našli v mnoha formách státních režimů znaky teroristického chování, jako například u nacismu, diktatury, ale i komunismu. Autor uvádí, že nacismus a stalinismus byly jedny z největších forem teroru ve 20. století. Státy s těmito

režimy často používaly zastrašování jako formu získávání si loajality obyvatelstva (výjimkou nebyly popravky, únosy, pronásledování, mučení ...). I poslední uváděná forma, tedy mučení je praktikou spadající pod terorismus. Je alarmující, že podle statistik 70 – 80% států OSN se takových praktik v poslední době také dopustilo. (2009, s. 4-6)

2.2 Etapy terorismu

Odborníci na terorismus se shodují, že moderní dějiny tohoto násilí můžeme rozdělit do 4 etap: (Ibáñez, 2009, s. 6-10; Brzybohatý, 1999, s. 54-55)

1. první etapou je Rusko okolo roku 1880 (carská vláda)

Zdejší anarchisté, nazývající se „Narodnaja volja“ zastrašovali a vraždili místní politiky. Jednalo se o druh protivládního povstalectví, při kterém zemřelo mnoho vládních úředníků, a to nejen v Rusku, ale i v dalších zemích, které se nechaly inspirovat (např. ve Francii, Itálii, Polsku, Španělsku). Členové tohoto ruského hnutí tvrdili, že: „... terorismus je humánnějším způsobem revoluce, neboť počet jeho obětí je mnohem nižší než v případě masových bojů.“ (Ibáñez, 2009, str. 7) Při této události vzniklo slovo terorismus v jeho moderním pojetí.

2. druhou etapou se označují léta mezi roky 1917 – 1965

Hlavním motivem tohoto období se stalo právo na vlastní národ. Po 2. světové válce bylo spácháno mnoho atentátů na policejní složky, obranné složky atd. Teroristé si chtěli získat lid a pošpinit vládu a složky daných zemí. V této vlně již zjistili fakt, že je důležité být v povědomí lidí (tzn. i mezinárodním povědomí). Čím více lidí je informováno o útocích, tím větší psychologický dopad daný čin má. V této vlně vznikla např. i IRA.

3. třetí etapou označujeme nacionalismus, 1968 – konec 80. let 20. stol.

Tato vlna se vyznačovala především politickými boji po celém světě. Tuto etapu ovlivnila i válka ve Vietnamu či Koreji, jelikož bylo zjištěno, že je možné porazit protivníka i za pomoci vyzbrojených skupin jednotlivců. Spadají sem i totalitní a diktátorské režimy, problémy v Latinské Americe, u Arabů a v Izraeli. V této době se terorismus začal vyvíjet na mezinárodní úrovni, která zahrnovala i tzv. „viditelné atentáty“, tedy únosy letadel, ale také mezinárodní konflikty, jakým byla například událost na mnichovské olympiádě v roce 1972, o které se ještě zmíníme později. Vzniklo mnoho moderních teroristických organizací, jako RAF (Německo), Rudé

brigády (Itálie), FRAP (Palestina), IRA (Irsko), ETA (oblast Baskicka na území Španělska a Francie). V 70. – 80. letech byla „nejaktivnější“ OLP – Organizace pro osvobození Palestiny (úzké kontakty s Al Fatah, Černé září atd.).

4. čtvrtá etapa zahrnuje události od roku 1979 až po současnost

Tato etapa zahrnuje zrod různých sekt, náboženských fanatiků, ale také vznik islámského fundamentalismu, a to v důsledku vyhrané iránské revoluce v roce 1979. Začala se zde objevovat náboženská hnutí, která chtěla nastolit svou vládu. Např. Hizballáh (Libanon) patří mezi nejaktivnější skupinu této vlny. Jako první přišel v roce 1983 s novinkou a tou byli sebevražední atentátníci. V 80. a 90. letech nastal rozmach sunnitských teroristů. Kvůli konfliktu mezi Palestinou a Izraelem vznikly další teroristické skupiny jako Hamas (1988) a Islámský džihád (1983). Tuto vlnu ovlivnil i boj mezi Sovětským svazem a Afghánistánem, který přitáhl mnoho muslimů k teroristickým organizacím a vznikla také jedna z největších teroristických skupin současnosti - Al-Kaida.

Nebude na škodu, když si zde připomeneme pár základních informací o již zmiňované válce mezi Afghánistánem a Sovětským svazem. Jak píše Huntington, tato válka se odehrála mezi lety 1979 až 1989 a byla významným bodem, který ovlivnil vznik islámského fundamentalismu a mnoha islamistických teroristických skupin. Vzhledem k postojům dnešních fundamentalistických muslimů (můžeme se setkat i s označením „islamisté“ nebo „fundamentalisté“) k Západu je až neuvěřitelné, že v této válce Afghánistán přijal pomoc Armády USA, se kterou společně bojoval proti Sovětskému svazu. Bylo to proto, že měly společného nepřítele, kterého obě země toužily porazit a čehož také společnými silami úspěšně dosáhly. A proč se vlastně dnes v pozici Sovětského svazu nachází USA? O nenávisti fundamentalistů z řad muslimů k Americe a celému Západu si povíme blíže v následujících kapitolách. Ale zpět k vlivu tohoto konfliktu na vznik teroristických hnutí a organizací v muslimských zemích. Islamisté si totiž začali uvědomovat, že porazili jednu z největších velmocí na světě. To je motivovalo právě k tomu, že jednoho dne by mohli porazit i tu největší velmoc - tedy Západ. Porážkou Západu by se jim naplnilo jejich přání, a to vládnout celému světu a celý svět islamizovat.

Tento postoj se ještě více prohloubil ve válce o Perský záliv mezi lety 1990 – 1991. Jednalo se o boj mezi Kuvajtem a Irákem, do kterého se na podporu kuvajtské stranu připojily i Spojené státy americké. Brzy se z tohoto konfliktu stal konflikt mezi Irákem a Západem

a začal být vnímán jako boj muslimů a Západu. Tento boj vyhrály USA, což podnítilo fundamentalisty k ještě větší negativitě vůči Západu. (Huntington, 2001, s. 297-305)

Jak již bylo zmíněno, na vzniku mezinárodního terorismu se podílela i událost na mnichovské olympiádě. V září roku 1972 se konaly v německém Mnichově olympijské hry, kterých se zúčastnilo mnoho sportovců z různých zemí, mezi nimi i izraelští sportovci. Členové teroristické skupiny Černé září zaútočili na olympijskou vesnici a zajali 11 izraelských sportovců. Požadovali po izraelské vládě, aby propustila 234 Palestinců držených ve věznicích v Izraeli. Německá policie při osvobozovací akci katastrofálně selhala, jelikož všichni rukojmí byli zabiti. Tato událost traumatizovala celý Izrael. Izraelská vláda vydala rozkaz na zavraždění vůdce Černého září a ostatních členů. Bylo zabito 9 lidí, ale Palestinci se však brzy poté pomstili řadou dalších útoků. (Brzybohatý, 1999, s. 167)

Jak již bylo naznačeno, tento atentát se stal mezníkem vzniku mnoha teroristických organizací a byl významnou událostí v dějinách terorismu. Inspiroval mnoho jedinců a náboženských skupin ke vzniku teroristických hnutí a organizací z řad muslimů.

Jak můžeme z jednotlivých etap terorismu vyčíst, vždy se projevoval ve vlnách, přičemž se jednotlivé vlny od sebe lišily. Největší vzestup terorismu nastal od konce 19. století, ale moderní forma dnešního terorismu, tak jak jí všichni známe, vznikla až v 70. letech 20. století. Na vzniku mnoha náboženských teroristických skupin se podepsal vliv války mezi Afghánistánem a Sovětským svazem v 80. letech, ale také válka v Perském zálivu v letech 90. Díky těmto dvěma událostem si muslimští fundamentalisté uvědomili, že není nemožné porazit obrovské velmoci a že Západ je silný a je potřeba se mu alespoň vyrovnat nebo ještě lépe ho sesadit z trůnu a dosáhnout cíle islamizování celé společnosti.

3 Příčiny vzniku terorismu

V této kapitole si nejprve probereme faktory vedoucí ke vzniku terorismu, tedy z jakých důvodů vzniká terorismus a co teroristy motivuje k páchání těchto činů. Dále se budeme zabývat tím, jakou roli v případě terorismu hrají kulturní faktory a jaký vliv má náboženské vyznání. Blíže se seznámíme s konflikty mezi civilizacemi a také s islámskou kulturou, vírou a ideologií. Proč zaměření na islám? Odpověď na tuto otázku nalezneme v následujících řádcích.

3.1 Důvody a motivy vedoucí ke vzniku terorismu

Proč a jak může být někdo schopen páchat tak kruté činy? Existuje celá řada důvodů, které stimulují teroristy k páchání násilí. Jak podotýká Brzybohatý, vznik terorismu má hned několik různých přístupů vnímání situace samotnými teroristy: (Brzybohatý in Ibáñez, 2009, s. XIII.–XVI - Předmluva)

1. **politický přístup** – Jedná se o náboženské a politické či menšinové konflikty, které vedou ke vzniku násilí.
2. **fyzilogický přístup** – Zde hrají hlavní roli média. Média způsobují rychlé šíření informací o terorismu, což může mít negativní vliv na další teroristické skupiny. Může dojít k inspiraci, neboli k napodobování praktik, zvláště pokud tyto praktiky byly u původní skupiny úspěšné. Terorista může být také jedinec, kterému útok působí potěšení (podobné jako působení adrenalinu na lidské tělo).
3. **psychologický přístup** – Tento přístup řeší osobnost teroristy, jeho myšlení, motivaci a ostatní psychologické procesy a jevy. Je několik hypotéz, proč se z člověka stává terorista: (Brzybohatý in Ibáñez, 2009, str. XIII - Předmluva)
  - a) **frustrace – agrese** – Organizace nebo hnutí, které se cítí být utlačovány či pociťují nějaké nespravedlnosti vůči jejich městu, státu či kultuře, mohou ventilovat svůj hněv pomocí agrese.
  - b) **hypotéza záporné identity** – Jedinec nechce být obyčejným člověkem, identifikuje se v roli rebela.
  - c) **narcisovská hypotéza vzteku** – Deviantní jedinec, sociopat, který je vnitřně zraněn a vybíjí si svou agresi (poškození během dětství).

Příčiny terorismu jsou podle Ibáneze vždy případ od případu různé. Nejčastěji je terorismus zaviněn politickými (tzv. „politická náboženství“), ekonomickými nebo kulturními podmínkami. Někteří muslimové z řad teroristů tvrdí, že příčiny bývají více z politických a ekonomických důvodů než z náboženských. (2009, s. 83)

3.2 Náboženský vliv

Jaký vliv má náboženství na teroristické činy? Může mít náboženské vyznání nějakou souvislost s terorismem? Náboženství ovlivňuje dějiny lidstva již od samotných počátků a je tomu tak dodnes. Stejně jako Ibánez, i ostatní odborníci dospěli k závěru, že největší počet teroristických útoků je páchaných v rámci boje za víru, proto náboženské konflikty hrají v terorismu nejvýznamnější roli. Převážná většina konfliktů je orientována na neshody mezi Východem a Západem, neboli mezi islámem a křesťanstvím. Největší počet teroristických útoků s náboženskou tematikou je páchán pod záštitou muslimských fundamentalistických teroristických organizací. Náboženský terorismus je nejsmrtelnější formou terorismu vůbec. Od rozvoje terorismu, v 70. letech 20. století, zemřelo do dnešního dne, vinou tohoto druhu boje, několik desítek tisíc lidí. (2009, s. 77)

Jak se shodují mnozí odborníci na náboženství, mezi nimi i Robert Spencer, téměř každé náboženství se v průběhu staletí vyvíjí. Stejně jako islám, tak i křesťanství má svou krvavou minulost. Některé části Bible se také zmiňují o krutostech křesťanství, další části však pojednávají o zásadách lásky a míru. Podle autora knihy *Islám bez závoje*, Roberta Spencera, křesťané považují Bibli za boží slova, která inspirovala lidi k sepsání těchto vět do knihy - Bible, kdežto Korán, svatá kniha islámu, je chápána fundamentalisty jako „boží slova Alláha“, která si vykládají jako jakýsi návod k žití. (2006, s. 39) S podobnou myšlenkou se shoduje i Ibánez, který poukazuje na fakt, že i v mnoha malířských dílech z minulosti, s náboženskou tematikou, můžeme spatřit projevy masového násilí (bitvy, vraždy...), což si mnozí islamisté vysvětlují jako zbožnou cestu. (2009, s. 77-83)

Jak již bylo řečeno, fundamentalisté ospravedlňují své násilnosti tím, že jednájí ve jménu Koránu, ve jménu Alláha. Avšak podle Ibáneze nevede žádné náboženství přímo k násilí, to je dáno interpretací lidí a zmateným vysvětlením, které je překrouceno. (2009, s. 77-83)

Jak píše Ibánez, samotní svatí bojovníci islámu, neboli džihádisté, o kterých se ještě později zmíníme, tvrdí, že islám je neslučitelný s demokratickými režimy. Hovoří o tom, že jedině za pomoci násilí se mohou spoluúčastnit politického života. Sami sebe označují za osvoboditele lidí ze špatného politického režimu, i když nejčastěji dochází k útokům ne v autoritářských, ale právě v demokratických zemích. Tito muslimové však nebojují pouze proti demokratickým režimům, často totiž terorizují i muslimské menšiny, a to buď ty, které patří do jiné subkultury islámu, či ty, které se přiklánějí k Západu. Tyto atentáty jsou dokonce čtenější než ty, jež jsou namířeny proti demokratickým režimům. (2009, s. 65-70) Ibánez dodává:

Můžeme shrnout, že holá čísla ukazují, že existuje specifická kultura (islámská), která je úžeji spojena se skutky politického násilí. Avšak ani tyto údaje nám samy nepotvrzují hypotézu, podle níž je islámská kultura jedinou, hlavní nebo všudypřítomnou příčinou veškerého násilí, které páchají muslimské skupiny nebo státy. (2009, s. 73)

3.2.1 Fanatismus

Ve spojitosti s odbornou prezentací islámu se můžeme setkat s mnoha pojmy jako jsou fundamentalismus, fanatismus, džihád aj., o kterých jsme se již náznakem zmínili. Pro lepší pochopení islámu a jeho časté spojitosti s terorismem je na místě si tyto pojmy stručně vysvětlit.

Jak vysvětluje Ibánez, slovo „fanatismus“ pochází z latinského slova *fanum*, neboli chrám. Dříve toto slovo označovalo „... jednotlivce a skupiny pevně se držící své víry a náboženských postojů“. (2009, s. 162) Jedná se o nepřiměřenou a vášnivou obhajobu své víry nebo politického či náboženského přesvědčení. Tito lidé upřednostňují víru před osobním životem, nejsou schopni vnímat realitu, mají zkreslené myšlení a nejsou ochotni přijímat jiné názory či v případě náboženského fanatismu tolerovat jinou víru, než je ta jejich, jelikož jsou přesvědčeni, že jen tato víra je ta pravá a správná. (2009, s. 162-166)

Ibánez definuje fanatismus následovně: „*Fanatismus bychom (proto) mohli definovat ve zkratce jako duševní stav, charakterizovaný tvrdošijným a vytrvalým lpěním na jistých doktrínách.*“ (2009, s. 166) Autor také tvrdí, že si však musíme uvědomit, že každý máme své zvyky, způsob chování a názory, které neměníme a za kterými si stojíme. To samé se děje u věřících po celém světě, nejen muslimové jsou přesvědčeni o náboženských dogmatech své

víry, avšak u náboženských fanatiků se jedná o fanatismus s větší intenzitou, než je tomu u ostatních lidí. Fanatismus se ve své pravé podstatě týká většinou velké skupiny lidí, kteří zastávají stejné názory a přesvědčení jako např. sekty, političtí stoupenci, hnutí atd.

U teroristických skupin či náboženských sekt je typické, že se vůdci snaží co nejvíce omezit kontakt svých stoupenců s ostatními lidmi či dokonce blízkými, čímž dosáhnou toho, že jediné informace, které se dostávají k jejich následovníkům, jsou ty, které jim sami sdělují, často spíše „nalhávají“. Teroristé prosazují svou ideologii, která považuje páchání zla a násilností za správnou věc. (2009, s. 162-170)

3.2.2 Fundamentalismus

Podle Spencera fundamentalismus znamená „přísné dodržování zásad víry“. (2006, s. 36) Brzybohatý dodává, že islámský fundamentalismus je především obrazem krvavých a krutých bojů a „masakrů nevinných lidí“. Je obecně založen na přesvědčení o vlastnictví pravdy a můžeme ho pokládat za jakousi formu víry na bázi sekty. Tento pojem se začal používat v 70. letech ve spojitosti s rozvojem náboženského terorismu. Označoval převážně teroristické útoky, ke kterým došlo během období bojů mezi Palestinou a Izraelem, válkami v Libanonu či dalšími krvavými konflikty jako například válkou v Perském zálivu. Zahrnuje také touhu po zavedení totalitního islámského režimu. Mezi nejznámější teroristické organizace řadící se k islámskému fundamentalismu patří hnutí Hamás a Hizballáh. (1999, s. 64-65)

3.2.3 Náboženská ideologie

Jak je vůbec možné, že jsou teroristé schopni tak krutých a násilných vražd bez sebemenšího pocitu viny a jsou ke všemu schopni takové akce mnohokrát opakovat? Z pohledu lidí jsou teroristé krutými bezcitnými zabijáky postrádajícími jakékoli mravní hodnoty. Jak již bylo v předchozích kapitolách naznačeno, náboženští teroristé jednají v rámci svého přesvědčení o konání vyššího dobra. Jednají v rámci určité ideologie.

Podle Ibáneze je ideologie „... každý komplex víry sdílené členy jedné skupiny, který určuje jejich postoje vůči společensko-politickému řádu a orientuje jejich chování způsobem v souladu s danými postoji.“ (2009, s. 173)

Jak dále Ibánez uvádí, ideologie se sestává z tzv. diskursů, což jsou mluvené či psané texty, které hlásají určité poselství lidem a mají za úkol tyto lidi ovlivnit. Za pomoci ideologie dochází k masovému ovlivnění lidí, kteří pak vnímají svět a realitu velmi zkresleně. Většinou se v rámci ideologie chtějí lidé vrátit ke zlatému věku, jelikož v současném světě se jim nedostává toho, čím disponovala země v minulosti, nebo naopak jsou nyní spokojeni a chtějí se pomstít za utlačování v době minulé.

V rámci ideologie vsugerovávají teroristé svým stoupencům řady důvodů, proč proti nepříteli útočit. Může to být nalhávání, že nepřítel opovrhne jejich kulturou či náboženstvím, nebo že změny v dané situaci lze dosáhnout už jen za pomoci násilí, jiná možnost už neexistuje. (2009, str. 173-178)

Ibánez rozděluje **cíle ideologie** na dva typy:

a) nereálné - např. přinutit všechny obyvatele planety, aby přijali islám

b) konkrétní, pragmatické – např. osvobození území

Většinou se tyto cíle prolínají (i bin Ládín chtěl, aby Saudská Arábie byla osvobozena od vojsk USA a zároveň si přál islamizovat svět). (2009, s. 179)

Muslimští teroristé většinou bojují za své přesvědčení, za čest jejich kultury a víry. Bojují za křivdy a nespravedlnosti, které se v moderním světě odehrávají. Bojují za uchování svých tradic a práv. Jejich víra je pro ně nezpochybnitelná, a proto ji slepě následují a řídí se dogmaty z Koránu a sunn (náboženské sbírky), které například i udávají, aby zabíjeli všechny nevěřící všude, kde je najdou (tzn. všechny, kteří nevěří v islám). Věří, že současnost ještě není koncem příběhu, věří totiž ve vítězství islámu nad Západem. (Ibánez, 2009, s. 179)

Jak můžeme vidět, rozdílnost náboženství opravdu hraje v případě teroristických akcí velkou roli. Jak jsme si uvedli, největší počet teroristických útoků v posledních letech byl spáchán právě v rámci náboženského terorismu, kterému dominují především islámské fundamentalistické skupiny. Přesto nemůžeme tvrdit, že islám jako takový je zaměřený na boj proti Západu, jelikož ne každý muslim se s těmito výroky ztotožňuje.

3.3 Kulturní vliv

Jakou roli hraje odlišnost kultur v otázce konfliktů mezi civilizacemi? Jak již bylo naznačeno v předchozích kapitolách, kulturní rozdíly hrají jednu z nejpodstatnějších rolí v mezinárodních konfliktech. Jak píše Samuel P. Huntington ve své knize *Střet civilizací* v dnešní době čelíme především kulturním problémům. (Huntington, 2001, s. 14) Kultura v sobě zahrnuje jazyk, zvyky a tradice, náboženství, památky atd. a je důležité si uvědomit, že každá kultura je jiná, má svá vlastní specifika.

Huntington rozděluje svět na **8 různých civilizací**: (2001, s. 14)

1. **západní** (Severní Amerika – USA, Kanada, Evropa, Austrálie; dále se dělí na evropskou, severoamerickou a latinskoamerickou)
2. **latinskoamerická** (Střední a Jižní Amerika)
3. **africká** (Afrika)
4. **islámská** (Asie - Blízký Východ: Saudská Arábie, Irán, Irák, Afghánistán,... Severní Afrika, Indonésie; další dělení: arabská, turecká, perská, malajská)
5. **čínská** (Východní Asie – Čína, Tchaj-wan, Severní a Jižní Korea,...)
6. **hinduistická** (Indie)
7. **pravoslavná** (Rusko)
8. **japonská** (Japonsko)

Tyto kultury jsou velmi odlišné a nelze rozhodnout, která je ta správná, podle které by se měly řídit ty ostatní, aby svět fungoval. Proto nastávají mezi těmito civilizacemi neustálé konflikty. Jak pronesl bývalý český prezident Václav Havel: „*Kulturní konflikty jsou dnes častější a nebezpečnější než kdykoliv v dějinách.*“ (Havel in Huntington, 2001, s. 15) Ty země, které mají podobnou či stejnou kulturu, spolu vycházejí a spolupracují v oblasti ekonomie, politiky a snaží se o to, aby tato spojení poskytovala především bezpečnost. Dnes je nejsilnější mocností Západ, který si své hodnoty chrání a který se snaží je prosazovat i jinde. S tím však mnohé kultury nesouhlasí, a proto nastává střet – střet civilizací. Ostatní kultury, především islámská a čínská, se odmítají přizpůsobit Západu a snaží se posílit svou moc a Západu se vyrovnat.

Z tohoto důvodu nastává návrat k domácím kulturám. Podstata náboženství se zesiluje, dochází ke znovuoživení náboženství a náboženských hodnot. Zesílil i náboženský fundamentalismus. Jak dodává Huntington, největší pobouření způsobuje rozdělování civilizace na „my a oni“ – „my“ představuje západní civilizaci a „oni“ jsou ti ostatní. (2001, s. 16-21) To působí velký rozruch, především u islámské kultury, která se proti Západu staví

velmi radikálně. Jak píše Spencer, islámští fundamentalisté rozdělují svět na 3 zóny: dár al-islám = území islámu; dár al-sulh = území míru a dár al-harb = území války (to představuje především USA). (2006, s. 177)

I přes to, že žijeme v moderní době globalizace, kdy svět je navzájem propojen, se bohužel často setkáváme s rozpadem politické spolupráce, posílením náboženství, nárůstem teroristických organizací, růstem vojenské moci různých států – především za pomoci jaderných zbraní a zbraní hromadného ničení. Stejného názoru byl i Václav Havel, který prohlašoval: „*Dnes žijeme v jedné globální civilizaci, jež je pouze tenkým pozlátkem skrývajícím pod sebou nezměrnou rozličnost kultur, národů, náboženských světů, historických tradic a historicky formovaných postojů.*“ (Havel in Huntington, 2001, s. 52)

Jak tvrdí Huntington, největším problémem je, jak již bylo řečeno, snaha vládnoucí západní civilizace o pozápadnění těch ostatních. Západ ovládá téměř veškerou globální politiku, ekonomiku, kulturu atd. Kulturní vliv můžeme denně vidět v televizi, rádiích, časopisech atd. v podobě amerických seriálů, filmů, zpěváků, hudebních skupin, časopisů, ale i módních trendů. To vše dokazuje moc Západu. Západ se snaží svým způsobem vytvořit „univerzální kulturu“. V poslední době však došlo především k nárůstu fundamentalismu. Dnes je křesťanství stále ještě nejrozšířenější formou náboženství, avšak islám zaznamenal v mnoha státech nárůst. Huntington předpokládá, že se současným tempem vývoje islámu bude kolem roku 2025 30 % stávající populace muslimskou a pouze 25 % budou tvořit křesťané. (2001, s. 54-62) Spencer dokonce tvrdí, že islám je nejrychleji rostoucí náboženství na světě (2006, s. 5) To by mohlo znamenat hrozbu v podobě nárůstu fundamentalistických muslimů a jejich snahy prosadit islám za pomoci násilí i do jiných částí světa.

Západ byl, podle Huntingtona, první moderní civilizací, je však nutné mezi sebou rozlišovat pozápadněnou společnost a moderní společnost. Pozápadněné společnosti se zcela ztotožňují se Západem, kdežto moderní společnosti nejsou zcela pozápadněné, přijímají západní civilizace, tzn. například filmy, hudbu, techniku, ale přesto mají svou vlastní kulturu, které se drží. (2001, s. 71)

Existují různé reakce na snahu o pozápadnění ostatních civilizací. Někteří reagují odmítavě, jako například Čína a Japonsko, někteří přijímají jak modernizaci, tak pozápadnění a nebo přijímají modernizaci se zachováním své původní kultury. Poslední z variant je tou nejčastější reakcí nezápadních civilizací. Fundamentalističtí muslimové se však snaží islám od těchto prvků očistit. (Huntington, 2001, s. 71-74) Jak dále Huntington uvádí, již od 80. a 90. let roste snaha muslimských zemí o obnovu islámské kultury a tradic. Dochází k tzv. „reislamizaci“, která se nesnaží modernizovat islám, ale islamizovat moderní svět, bohužel

však většinou násilnou cestou. (2001, s. 99-102) Tomu všemu neprospívá fakt, že moc Západu pomalu upadá, jelikož k velkému rozmachu dochází v Asii, především v Číně a Koreji. (2001, s. 84-94)

Jak jsme se již zmínili, dochází k nárůstu počtu fundamentalistických hnutí v muslimských zemích. Tato hnutí bývají silně protizápadní. Sice modernizaci přijímají, ale odmítají se přizpůsobit západní kultuře neboli se „pozápadnit“. Zarážející je, že tato hnutí, která páchají teroristické útoky, jsou tvořena převážně mladými vzdělanými lidmi, kteří studovali např. na prestižních univerzitách v USA či Velké Británii. Není tedy výjimkou, že se mnohé teroristické organizace skládají z mladých lékařů, právníků, vědců atd. Naopak starší občané bývají více sekularističtí, pozápadnění, jak uvádí Huntington. (2001, s. 108-110)

Islámský fundamentalismus se podle Huntingtona týká především politiky a jeho počátky nastaly již v 70. letech 20. století. Ještě ve 20. letech 20. stol. bylo mnoho muslimských zemí závislých na Západu, dnes tomu už tak není. Islamizace byla reakcí na snahu Západu o demokratizaci v různých částech světa v 70. a 80. letech. V těchto letech začal vzkvétat ropný průmysl a nastal demografický růst populace v muslimských zemích. Muslimové z řad fundamentalistů chtěli, aby jim Západ prokázal úctu, snažili se o nadřazenost islámu. Dnes je již většina muslimských zemí převážně islámská. Ještě v polovině 90. let byly plně islámskými režimy jen Írán a Súdán. (2001, s. 121-130) Jak uvádí Francis Fukuyama, nenávisť fundamentalistů vůči Západu spočívá především v jednání Západu: „*Jsmenáviděni ne proto, jací jsme, ale především pro to, co děláme...*“ Především upozorňuje na chování USA v době globalizace. (Fukuyama in Eichler, 2010, s. 304) Huntington však tvrdí, že se v budoucnosti vztahy mezi Východem a Západem utiší a bude existovat něco jako „studená válka“ či „studený mír“. (Huntington, 2001, s. 134-135)

Hlavním rozdílem mezi politikou Západu a Východu je pojetí moci. Podle Huntingtona Západ vidí hlavní zdroj moci ve státu, pak až náboženství aj. Naopak v islámských zemích je hlavním zdrojem moci víra, komunita, rodina aj. a až na posledním místě stát. (2001, s. 203-206)

Z hlediska vojenské moci se snaží asijské a muslimské země dohnat Západ pomocí tzv. „politiky zastrašování“, a to prostřednictvím vlastnictví zbraní hromadného ničení. Jak jsme si již řekli, terorismus je zbraní slabých a za pomoci zastrašování si asijské a muslimské státy kompenzují svou vojenskou slabost. Čína je největším dodavatelem těchto zbraní. Obrovským rizikem do budoucna je možnost využití zbraní hromadného ničení teroristickými organizacemi, proto se hlavním úkolem USA stal boj proti šíření těchto zbraní. (Huntington, 2001, s. 219-222)

Rizikovým faktorem je i počet obyvatel muslimských zemí, málo pracovních míst, z toho proudící nespokojenost, která má za následek vznik islamistických hnutí, jež se snaží za pomoci násilí změnit politický systém v jednotlivých arabských zemích. (Huntington, 2001, s. 251) Jak píše Huntington ve své knize: „*Ať se podíváme na kteroukoli hranici islámu, všude vidíme, že muslimové mají značné problémy s mírovým soužitím se svými sousedy.*“ (2001, s. 311)

3.4 Islám a islámská kultura

Abychom mohli pochopit fundamentalistické muslimy a jejich postoj k teroristickým činům, musíme si připomenout základní informace o islámu. Islám je jedním ze světových náboženství, které řadíme mezi monoteistická, jelikož vyznává pouze jednoho Boha, Alláha. Muslimové neboli stoupenci tohoto náboženství jsou naprosto odevzdáni Alláhovi, což dokládá i význam slova „islám“ - „odevzdání se Bohu“. (Brzybohatý, 1999, s. 82) Jak se můžeme dočíst u Spencera, islám vznikl v 7. století n. l., kdy Alláh (Bůh muslimů) předal svatou knihu tohoto náboženství, Korán, proroku Mohamedovi, který prostřednictvím anděla Gabriela předal tuto knihu muslimům. O islámu se říká, že je to „náboženství zjevené textem“. (2006, s. 11)

Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, mnoho islámských zemí odmítá přijmout demokracii a základní lidská práva. Hlavním způsobem vlády je zde totiž absolutismus, který vychází z náboženství. Muslimské země jsou velmi vázané na islám a odmítají, aby se politika oprostila od islámských zásad, tzn., že právní systém těchto zemí vychází především z Koránu. Jednu z mála výjimek tvoří Turecko, které je částečně sekularizováno (zachovalo si své náboženství, ale politikou se přiklání k Západu, k demokracii). (Spencer, 2006, s. 11-15) V ostatních zemích probíhají také snahy o sekularizaci, většinou však neúspěšně. V evropských dějinách postupně docházelo k opouštění feudálních a imperiálních praktik, v muslimských zemích je tato praxe spíše opačná. (Müller, 2010, s. 74)

Spencer dále uvádí, že fundamentalisté tvrdí, že pouze oni jsou věřící a všichni, kteří vyznávají jiná náboženství než je islám, jsou ti nevěřící. Především pak křesťané. Západ považují za zcela barbarský a tvrdí, že se od něj nelze ničemu přiučit. Jedním z hesel Koránu je dokonce: „*Zabíjejte nevěřící, kdekoli je najdete.*“ (2006, str. 16 - 21) Mnozí odborníci se

domnívají, že Korán byl samotnými muslimy špatně interpretován a pochopen, převážně pak fundamentalisty, kteří ho považují za návod pro život.

Jak již bylo zmíněno, velkým problémem je, že Korán obsahuje pasáže plné této nenávisti k „nevěřícím“ a povinnosti muslimů vést proti „nevěřícím“ nekončící válku, tzv. džihád. Tvrdí, že nemuslimy a nevěřící je třeba trestat, protože se stejně tak i tak ocitnou nevěřící v pekle. Jenže samotní muslimové se v těchto názorech rozcházejí, nikdo totiž neumí říci, co vše islám ve skutečnosti dovoluje a co ne. 85 % muslimů tvoří tzv. „sunnité“ (název odvozen od slova „sunna“, což je muslimská tradice), kteří lpí na uctívání a dodržování islámských tradic. Pevně se řídí Koránem a islámským právem, tzv. šari'ou. Často utlačují a zastrašují ostatní muslimské menšiny. (Spencer 2006, str. 23 - 28)

To potvrzuje Spencer následujícím výrokem: *„Šari'a nařizuje, že život a bohatství kohokoli, kdo bojuje proti muslimům, nemá žádnou svatost. (Tzn., že ti, kdo jsou považováni za bojovníky proti muslimům, mohou být kdykoli zabiti, a vrah se nevystavuje žádnému právnímu ani morálnímu trestu.)“* (2006, s. 28)

Korán je pro většinu muslimů nezpochybnitelný, nezvratný důkaz. Obsahuje zákony muslimů, je hlavním zdrojem pro život. Jak podotýká Spencer, Koránem se řídí veškerá muslimská kultura - myšlenky, náboženské zásady, zákony, literatura, umělecká díla atd.

Jak již bylo řečeno, jedním z výroků Koránu je vyhlášení svaté války, tedy džihádu, všem nevěřícím. Tento džihád však má více podob. Tzv. velký džihád, ten který převažuje nebo by podle zásad Koránu měl převažovat, je duchovní boj jednotlivce. Oproti tomu existuje malý džihád, který však v posledních letech islámští fundamentalisté pochopili jako hlavní formu džihádu, a tím je vnější boj, válka proti nemuslimům, při němž mohou používat, dle Koránu, i zbraně. Dovoluje islamistům zabíjet ty, kteří jim berou domov a kteří je odvrací od jejich víry, tzn. převážně západní politiky a armádu. Ale mnozí fundamentalisté říkají, že i civilisté jsou vinní. (Spencer, 2006, s. 42) Podle Souleimanova fundamentalisté činí z malého džihádu „individuální morální povinnost“. Souleimanov dělí džihád dále na vnitřní (boj proti jiným než islámským režimům v muslimských zemích), iredentistický (boj o ztracené území) a globální (boj proti Západu). (2006, s. 276)

Již v předchozích kapitolách jsem si řekli o islámském fundamentalismu. Podle Spencera je fundamentalistou věřící, který se pevně drží zásad své víry. Proto tvrdí, že všichni muslimové jsou fundamentalisty, jelikož všichni striktně dodržují 5 hlavních zásad islámu (vyznání víry, denní modlitbu, dobročinnost, pouť do Mekky a půst během ramadánu). (2006, s. 34-36) To však neznamená, že všichni muslimové se drží všech povinností, které jim Korán nařizuje. Každý muslim chápe jednotlivé části Koránu po svém. Pouze islámští

fundamentalisté se snaží Korán považovat za něco nezvratného, co je potřeba do nejmenších detailů dodržovat a prosazovat.

Spencer však tvrdí, že islámské zákony jsou řízeny hlavně Koránem. Nejvyšším islámským právem je tzv. šari'a, která se sestavuje z tzv. sunn, což jsou původní vyprávění o Mohamedových činech a jsou mnohem podrobnější než Korán. Islámské zákony dovolují i takové věci, jako jsou dětské nevěsty (dívky se prodávají již ve věku 9 let, ale často i dříve; chlapci od 14 let), otroctví, nerovnoměrné postavení mužů a žen (převládá patriarchy) či polygamie aj. (2006, s. 58-64)

Především v zemích jako je Saudská Arábie, Pákistán, Írán a Afghánistán je vyžadována nejvyšší věrnost islámským zásadám, podle Spencera se zde jedná o „pravý islám“. (2006, s. 74-83)

Vzeme-li v úvahu **formy státu** převládajících na muslimském území, můžeme je dělit podle Spencera do 5 typů: (2006, s. 109 - 110)

1. **tradiční autokracie** (např. v Saudské Arábii a Perském zálivu) - řídí se pevně Koránem a muslimskou tradicí
2. **moderní autokracie** (např. v Maroku, Egyptě, Jordánsku) - forma tradiční autokracie, která ale dělá krok k modernizaci a demokracii (stojí na hraně mezi islámem a demokracií)
3. **fašistická diktátorství** (např. v Sýrii a Iráku) - nesou zbytky diktátorských režimů z 19. a 20. stol.
4. **radikální islámské režimy** (např. v Íránu a Súdánu) - praví radikálové; řídí se pevně Koránem
5. **muslimské republiky bývalého Sovětského svazu** (např. země střední Asie) - stojí na okraji mezi komunismem a islámskou autokracií (Spencer, 2006, s. 105-110)

Některé formy států se proměnily v důsledku událostí, jež se začaly odehrávat v arabských zemích v roce 2011 a jsou známé pod názvem „Arabské jaro“. V Egyptě došlo k posunu směrem k demokracii díky zvolení prezidenta Mursího, který byl však po dvou letech násilně sesazen a nyní se země nejspíše vrátí k původní formě státu, tedy k parlamentně prezidentskému systému, přičemž velkou moc zde má armáda. Stejně jako Sýrie, která sice vykazuje demokratické prvky vlády, ale objevují se zde silně autokratické rysy a velký vliv armády. Probíhá zde občanská válka mezi sunnity a ší'ity. Diktátorský prezident Asad bojuje za práva utlačovaných ší'itů násilnou cestou. Libye je pod tlakem nespokojených ozbrojenců, kteří válčí mezi sebou a není jasné, jaká budoucnost zemi čeká. Tato revoluce postihla také ostatní arabské země jako např. Jemen či Tunisko. (Novotný, Pavel. *Přehledně: Tři roky po*

vypuknutí revoluční vlny. [online zpravodajství] MF DNES, 2014 in iDNES.cz, aktualizace 22.12.2013 [cit. 24.3.2014] Dostupné z :http://zpravy.idnes.cz/arabske-jaro-tri-roky-pote-dc4-/zahranicni.aspx?c=A131222_154955_zahranicni_mlb). Od Súdanu se v roce 2011 odtrhla jižní část země, která vytvořila nový stát - Jižní Súdán. Súdán přesto zůstává islámský, kdežto Jižní Súdán tvoří křesťané. Jižní Súdán však nevytvořil jednotný státní útvar, a tedy nemá specifické státní zřízení. (Česká televize. *Jižní Súdán slaví svou nezávislost*. [online zpravodajství] Česká televize, 2014, aktualizace 9.7.2011 [cit. 24.3.2014] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/129652-jizni-sudan-slavi-svou-nezavislost-stal-se-194-statem-sveta/>)

Jak přesto můžeme z předchozího dělení vyčíst, demokracie je v těchto zemích takřka cizím pojmem. Snaha některých muslimských politiků o zavedení demokracie již mnohokrát narazila na různé náboženské fanatiky. Jak výstižně dodává Spencer: „*Islám a zastupitelská demokracie jsou pravděpodobně dva krásné, avšak neslučitelné ideály*.“ (2006, s. 111)

Autor dále uvádí, že i soužití s věřícími vyznávajícími jinou víru je pro muslimské fundamentalisty téměř nepředstavitelné, stejně jako již zmíněná demokracie. Křesťané, kteří žijí v muslimských zemích, vyznávajících pravý islám, čelí útokům a donucovacím metodám muslimských radikálů, kteří se za pomoci násilí snaží o konvertaci těchto „nevěřících“ k islámu. Když odmítnou, čeká je smrt. Jak již bylo zmíněno, proti těmto a milionům dalších „nevěřících“ dovoluje Korán vyhlásit džihád, svatou válku. Tu po útocích 11. září 2001 vyhlásil i bin Ládín. Jak píše Spencer, svatá kniha islámu je historický text a dokud ho tak islamisté nezačnou vnímat, bude hrozba džihádu stále pokračovat, dokud se Západ nepodvolí. (Spencer, 2006, 169-176)

Tvrdit, že islám a jeho kultura je špatná či je zaměřena na nenávist vůči Západu, by nebylo správné. Avšak existuje nemalá skupina muslimů, tzv. fundamentalisté, kteří se snaží prosazovat přísné dodržování zásad víry a věrnost zásadám Koránu, jenž nabádá muslimy k ochraně své víry a k jejímu prosazování. Toto pojetí islámu, jak si ale později ještě řekneme, je špatné a samotní fundamentalisté ho nepochopili zcela správně.

4 Vliv médií na terorismus

Jakou roli hrají média v problematice terorismu? Je možné, že by ji mohly ovlivňovat? Co dělají média špatně a napomáhá toto chování teroristům či naopak? Odpovědi se dozvíme v následující kapitole.

Svět je dnes téměř zcela globalizován, žijeme ve světě, který je ze společenského hlediska navzájem propojený. Tato globalizace je zapříčiněna především díky informačním a dopravním technologiím. (Ibáñez, 2009, s. 115) Díky tomu je dnes terorismus nadnárodní, tedy má globální působení. Tak se podle Ibáneze vyjadřují i samotní teroristé, podle kterých „... stejně tak globální má být džihád.“ (2009, s. 116)

Hlavním cílem terorismu je jeho psychologický dopad – tedy vyvolání pocitu strachu, ztráty bezpečí. Zprávy o terorismu se zásluhou médií šíří po celém světě bleskovou rychlostí, což napomáhá teroristům naplnit jejich poslání, šířit strach. Teroristé tvrdí, že pokud se o teroristickém útoku nemluví ve zprávách, jako by nebyl. Jedná se tedy o „psychologickou válku“ podporovanou díky médiím. (Souleimanov, 2010, s. 41) Mnozí vědci a odborníci si myslí, že média mají na celou záležitost ještě větší negativní dopad, jelikož většinu událostí nafukují a posilují tím strach u milionů lidí. (Ibáñez, 2009, s. 108)

Informace sdělované médiu mohou vést vlády jednotlivých zemí k protiteroristickým akcím či mohou ovlivnit přímo jednání samotných teroristů. Ti využívají média jako prostředek šíření svého poselství, jejich hlavním záměrem je získání pozornosti médií a oslovení diváka, vytvoření si jakéhosi postavení neboli „image“. „*Média ... se snaží sehnat co nejlepší příběh a co nejlépe ho prodat.*“ (Bouška P. a kol. in Rosůlek, 2009, s. 134) Problémem však je, že takovéto chování médií napomáhá teroristům v jejich cíli, a to vyvolat obavy mezi obyvateli. Vlády jednotlivých zemí s tím bohužel nic nenadělají, jelikož by to znamenalo odepírání svobodného projevu médiím. (Perl, 1997, in Rosůlek a kol., 2009, s. 133-134)

Jak dodávají Bouška a spol.: „*Zatímco teroristům umožňují média publicitu a předání svého poselství publiku, média získávají v podobě teroristických útoků atraktivní zprávy.*“ (2009, s. 135)

Mezi negativní jednání médií, která napomáhají teroristům, patří např. i zveřejňování prohlášení, videonahrávek teroristů; zprostředkovávání emociálního dopadu na oběti, pozůstalé či svědky (formou rozhovorů, videozáznamů atd.) nebo zveřejňování plánů

protiteroristických aktivit. (Ibáñez, 2009, s. 108) Mimo jiné, zveřejňování videonahrávek se vzkazy teroristů má stejný účinek jako samotné útoky. Vyvolává opět pocity nejistoty a strachu. (Souleimanov, 2010, s. 43)

Jak upozorňuje Souleimanov: „*Nový způsob činnosti se vyznačuje především důrazem na mediální účinek a působivost akce.*“ (2006, s. 289) Teroristický čin je tak spíše velkým divadlem, při kterém chtějí teroristé dosáhnout co největší publicity prostřednictvím šokujících útoků. (Juergensmeyer, 2007, s. 160-161 in Rosůlek a kol., 2009, s. 140) Proto jsou veškeré akce velmi promyšlené, aby poselství (nahnání strachu) lidem bylo co největší. Ukázkovým příkladem vlivu médií na lidi po celém světě byly útoky 11. září 2001. Média se mohla přetřhnout, kdo z nich přinese nejnovější odhalení útoků, kdo zveřejní dosud nepublikovaná videa, záběry obětí, padajících budov atd. O tehdejší silném vlivu médií, hovoří i Bouška a kol.: „*Teroristický útok byl pouze námětem, prvotním hrůzným činem, jehož interpretace a zasazení do kontextu začalo žít svým vlastním životem filmového trháku, kde herci a scénáristé vstupují bez omezení do děje a přetvářejí/posunují ho.*“ (Bouška, P. a kol. in Rosůlek, 2009, s. 155) Teroristům se prostřednictvím médií naplnilo jejich poselství a získali si „respekt“ celého Západu.

Jednalo se tehdy o novou formu útoku, v pojetí jeho velikosti a hrůznosti, který přesně splnil to, o co se pachatelé snažili. Tento útok se zapsal do dějin díky médiím, která nepřetržitě informovala o novinkách v daném případě v rádech dnů, dokonce měsíců po celém světě. (Bouška, P. a kol. in Rosůlek, 2009, s. 155) Dodnes nám televizní stanice každým rokem celosvětově připomínají toto „slavné datum“. V moderních dějinách nenajdeme událost, která by díky médiím natolik ovlivnila celý svět.

Pro jednotlivá média znamená jejich sledovanost přežití na poli obrovské konkurence. Nepokoje, násilí či umírání nevinných jsou nejlákavějšími tématy, ale vždy záleží na okolnostech (tzn. osobách, místu, příčině smrti atd.). Média zajímají jen zprávy, které zaručí vysokou sledovanost. (Bouška, P. a kol. in Rosůlek a kol., 2009, s. 136) Jelikož informací o úmrtích v různých částech světa je denně nespočet, tendence teroristů směřují ke stále většímu počtu obětí během atentátů – čím větší počet mrtvých, tím větší pravděpodobnost, že tato informace se dostane do médií celého světa. (Ibáñez, 2009, s. 117)

To potvrzuje i další citát: „*11. září 2001 při útocích na New York a Washington zemřelo téměř 3 000 lidí. V ten samý den zemřelo odhadem 2 700 dětí na spalničky, 6 020 dětí na průjmová onemocnění a dalších 24 000 lidí zemřelo hladem.*“ (Karim, 2001, s. 19 in Rosůlek a kol., 2009, s. 137) Média se snaží diváka či posluchače co nejvíce zaujmout. Proto zprávy velmi často drammatizují, ukazují záběry křičících a plačících pozůstalých, zraněných či

hrůzné videonahrávky útoků znovu a znovu dokola, jelikož taková videa jsou dnes nejlépe „prodejná“. (Bouška, P. a kol. in Rosůlek, 2009, s. 138)

Média umožňují zprostředkovat záběry útoků či následky útoků velkou rychlostí téměř v jakékoliv zemi světa, a to ihned po samotném aktu. Nezajímají se pouze o samotný útok a jeho následky, zajímají se o získání co největšího počtu informací. Tedy i o to, kdo stojí za útokem, co je tato skupina či jednotlivec zač, spojitost s teroristickými organizacemi, zveřejňování videonahrávek a vzkazů samotných teroristů atd. Tím umožňují přesně to, po čem teroristé touží. Za pomoci médií publikují své poselství. (Perl, 1997 in Rosůlek a kol., 2009, s. 141-142)

Dříve teroristé mohli využívat pouze tisk, s rozvojem médií se však dostaly ke slovu televize a internet. Ibáñez dokonce tvrdí, že internet je pro teroristy jedním z nejdůležitějších nástrojů této doby. (Ibáñez, 2009, s. 116) Nová média umožňují teroristům velmi rychlé šíření informací, ať už se jedná o umístování různých videonahrávek či vytváření vlastních internetových stránek, na kterých verbují nové stoupence či pouze propagují své činy. (Bouška, P. a spol. in Rosůlek, 200, s. 144-147) Internet využívají teroristé ke komunikaci se světem, ale také ke komunikaci mezi sebou či mezi ostatními teroristickými skupinami. (Klopfenstein, 2006, s. 108-113 in Rosůlek a kol., 2009, s. 148) Jak výstižně dodává Bouška a kol.: „*Internet lze využít jako on-line výcvikový tábor.*“ (Bouška, P. a spol. in Rosůlek, 2009, s. 149) Teroristé díky němu radí ostatním členům či sympatizantům jak zabít lidi, jak sestrojít bombu, jak se dostat k tajným informacím aj. (Bouška, P. a spol. in Rosůlek, 2009, s. 149) Mnoho teroristických skupin má vlastní lektory informačních technologií, kteří vyučují ostatní atentátníky. (Ibáñez, 2009, s. 109)

Obrovské nebezpečí představují hackeři teroristických organizací, kteří už v minulosti dokázali např. přerušit fungování důležitých systémů na dodávky pitné vody, plynu atd. Jedná se o nový druh terorismu, tzv. „kyberterorismus“. Tento druh terorismu by mohl mít v budoucnu katastrofální následky. (Ibáñez, 2009, s. 110)

Podle Sedláčkové se média snaží s lidmi manipulovat, vnucovat jim názory, které ve svých zprávách podávají. Nechtějí dát lidem možnost utvořit si vlastní názor. Často se jedná také o manipulaci s lidskou psychikou, především s emocemi, jde o vyvolávání negativních pocitů. (2010, s. 39) Podle autorky jsou muslimové v médiích vyobrazováni pouze jako teroristé a jsou spojováni s nenávisí vůči Západu. Jak však dodává: „*Skutečnou nenávisť vůči Západu cítí jen malá skupina muslimů a ostatní, početelní na stamiliony, by dali přednost pokoji a spolupráci.*“ (Kropáček, L., 2002, s. 15 in Sedláčková, L., 2010, s. 47)

Jak ale píše Ibánez, nerovnováha ekonomické a hospodářské vyspělosti jednotlivých zemí světa vede ke vzniku radikálních hnutí. Terorismus ve městech je snadnější formou násilí než konvenční válka (ta vyžaduje více prostoru). Proto nejčastějším řešením konfliktů se Západem je u muslimských fundamentalistů především terorismus. V muslimských zemích dochází ke zvyšování počtu obyvatel, tzn. že je zde mnoho mladých lidí a málo práce – je zde vysoké riziko, že se tito lidé připojí k nějakému hnutí či organizaci, které jim dají smysl života. Ibánez však také souhlasí, že na druhou stranu jen málo procent muslimů, z celkového obrovského počtu muslimského obyvatelstva na světě, se stává teroristy. (2009, s. 117-119)

Sedláčková dodává, že je nutné, abychom nehodnotili islám na základě médií: „*Tak jako existuje vícero druhů křesťanství a judaismu, tak i islám má vícero pojetí. Jedině poznání různorodosti uvnitř islámu zabrání zjednodušení či pokřivení výkladu současného islámského myšlení.*“ (2010, s. 50) Neměli bychom tedy posuzovat všechny muslimy stejně, ale jelikož většina muslimů patří k sunnitům, kteří vyznávají tradiční islám a vycházejí tedy ze sunn a Koránu, nelze podceňovat fakt, že tedy velký počet muslimů vyrůstá v prostředí, kde vzniká islámský fundamentalismus, který vnímá Korán jako návod k žití, a tudíž i nepřátelský postoj k Západu jako něco pevně daného. V zemích „tradičního islámu“ jsou dětem tyto postoje a názory odmala vštěpovány. Záleží pak na každém, jak s danými názory naloží, zda se s nimi ztotožní či nikoliv.

Můžeme říci, že mezi médii a terorismem existuje jakási symbióza: „*Teroristé potřebují demonstrovat své činy širokému publiku, média hledají atraktivní zprávy, které mohou snadno 'prodat'.*“ (Bouška, P. a spol. in Rosůlek a kol., 2009, s. 157) Jelikož konflikty mezi Západem a Východem neberou kvůli odlišnosti kultur a fundamentalistickým bojovníkům konce, budou se tyto konflikty odehrávat nejspíš i v budoucnosti. Jelikož je ze strany islamistických fundamentalistů terorismus jedním z mála nástrojů, kterými se mohou výrazněji projevit a jelikož jsou média živena zájmem diváků (sledovaností, prodejem výtisků, ... záleží na typu média) a teroristé tento zájem médií využívají ke své propagandě, můžeme si být jisti, že i v budoucnu budou titulní strany novin a hlavní zpravodajské relace po celém světě plné šokujících a emotivních informací o teroristických útocích.

Můžeme tedy potvrdit, že média velmi výrazně ovlivňují důsledky terorismu. Ty jsou díky nim přesně takové, jaké si je teroristé přejí mít. Média jim vlastně umožňují dosažení cíle, tedy vyvolání strachu a zároveň propagují jejich myšlení a hlásání. To může vést ke vzniku nových teroristických skupin či k vyprovokování vlád států k unáhlenému jednání.

5 Mezinárodní boj proti terorismu

Jak se lze proti terorismu bránit? Jde to vůbec? Jakou strategii využívají státy v obraně proti terorismu a jakou roli hrají mezinárodní organizace v této otázce? To se dozvíme na následujících stránkách.

Jak jsme si již řekli, terorismus představuje jeden z hlavních problémů dnešní doby. Nebezpečnost akcí a jejich dopad na obyvatelstvo Západu je rok od roku vyšší, a proto je velmi důležité, aby se nejen samy státy chránily za pomoci propracované antiteroristické politiky a jiných metod, ale aby i státy mezi sebou navzájem spolupracovaly na základě dohod a mezinárodních zákonů. O to se snaží i OSN, která vydala již mnoho úmluv a představuje důležitou složku v mezinárodním boji proti terorismu, stejně tak jako další mezinárodní organizace jako např. NATO, Rada Evropy a EU. Proti terorismu sice obecně nelze bojovat, ale je možné bojovat proti jeho aktérům, teroristům. V této kapitole se podíváme na to, jaké prostředky se v boji proti terorismu dnes používají, jakou roli v tomto procesu hrají mezinárodní organizace a zároveň jak a jakými ochrannými složkami se brání vybrané státy (ČR, Velká Británie a USA).

5.1 Všeobecná ochrana

Jedním ze základních typů ochrany proti terorismu je podle Brzybohatého zabezpečení informací. Informace hrají pro teroristy jednu z nejdůležitějších rolí. Díky nejrůznějším údajům, např. o budovách, letadlech, počtu osob, majetku, politických činitelích atd., jsou schopni do detailů naplánovat atentát tak, aby měl co nejvyšší účinek. Kdyby těchto informací nebylo, těžko by teroristé mohli vykonat daný útok. Při nedostatku kvalitních a ověřených informací může dojít k odkladu akce a je vyšší pravděpodobnost, že při snaze o získání dalších chráněných informací dojde k odhalení pachatelů a překažení akce.

Brzybohatý ve své knize dělí **ochranu informací** z metodického hlediska na:

1. **legislativní oblast** – obsahuje práva, normy týkající se ochrany informací; zároveň obsahuje tresty za jejich porušení
2. **personální oblast** – výběr vhodných osob na pozici ochrany informací

3. **režimová oblast** – zajišťuje preventivní opatření proti úniku informací; zahrnuje stanovení různých kategorií, např. přísně tajné, tajné, veřejné atd. a zároveň údaje o přerozdělení těchto informací jednotlivým oddělením a osobám
4. **oblast technického zabezpečení** - týká se technického zabezpečení dat a prevence proti jejich únikům (prevence zahrnuje: prověřování důvěryhodnosti stran při sdělování informací, šifrování a zálohování dat, vymezení bezpečnostních prvků a odpovědných osob, snadnou ovladatelnost bezpečnostních systémů atd.)

Mezi nejčastější hrozbu úniku informací patří: viry, neprozkoumané programy a jejich použití, chyba zaviněná uživatelem či operátorem, poskytnutí informací zaměstnancem firmy cizí osobě, napadení PC hackery, dále odposlechy, monitorování informací (za pomoci monitorovacích zařízení) atd. (1999, s. 104-106)

5.2 Mezinárodní a regionální obrana

Boj proti terorismu můžeme rozdělit na „**boj na univerzální úrovni**“ (tzn. spolupráce států v rámci mezinárodních organizací jako OSN a NATO) a „**boj na regionální úrovni**“ (tzn. spolupráce v rámci regionálních organizací, do kterých se řadí státy jednoho kontinentu či subkontinentu - např. Rada Evropy a EU). Tento boj se projevuje především vytvořením mezinárodních úmluv, které mají zajistit prevenci a potlačení vzniku teroristických akcí.

„**Smlouvy na univerzální úrovni**“ můžeme rozdělit do 5 skupin: (Šturma a kol., 2003, s. 14-15)

- a) „**smlouvy zajišťující bezpečnost civilního letectví a námořní plavby**“
- b) „**smlouvy zaměřené na ochranu specifické, mezinárodně chráněné kategorie osob**“
- c) „**smlouvy postihující konkrétní projev terorismu spočívající v braní rukojmí**“
- d) „**smlouvy usilující o kontrolu a eliminaci prostředků (vysoce nebezpečných látek) zneužívaných při teroristických činech**“
- e) „**obecněji koncipované protiteroristické smlouvy zaměřené zvláště na finanční zázemí terorismu**“

OSN, kam patří téměř všechny státy světa, uděluje mj. sankce těm státům, které se podílejí na podpoře terorismu (finanční, materiální či poskytování azylu...) a zaměřuje se také na dodržování základních lidských práv a svobod. (Šturma a spol., 2003, s. 58 a s. 78)

OSN vydala během své existence mnoho konvencí týkajících se mezinárodní bezpečnosti, z nichž se nemalá část zabývá i bojem proti terorismu či možnému riziku vzniku teroristického útoku. Jak uvádí Brzybohatý, OSN stanovila určitou právní normu v této oblasti. Mezi nejvýznamnější konvence, které byly vydány, patří: (1999, s. 89-91)

1. **„Konvence o trestných činech a některých jiných činech spáchaných na palubě civilních letadel (Tokio, 14.9.1963)“** – Jedná se o konvenci, která má na starosti bezpečnost v oblasti letectví. Mezi body této ochrany patří i právo kapitána letadla zadržet a zajistit potencionálního pachatele na palubě letadla.
2. **„Konvence o potlačení protiprávního zmocnění se letadel (Haaf, 16.12.1970)“** – Kdokoliv se bude protiprávně chovat na palubě letadla, bude ohrožovat ostatní, vyhrožovat jim atd., bude obviněn z trestného činu.
3. **„Konvence o potlačení protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 23.9.1971)“** - Za trestný čin je považováno jakékoliv násilí proti spolucestujícím, umístování výbušnin či pokusů o umístění. Zároveň je trestným činem i spolupachatelství na takovém činu.
4. **„Konvence o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (NY, 14.12.1973)“** – Osoby s mezinárodní ochranou (prezidenti, vysocí političtí činitelé aj.) jsou chráněni mezinárodní konvencí. Trestným činem je jakékoliv ohrožování těchto osob, jejich únosy, vraždy atd. či pokusy o takové jednání nebo spolupachatelství. Zároveň sem spadá i ohrožování úředních budov, dopravních prostředků...
5. **„Konvence o fyzické ochraně jaderného materiálu (Vídeň, 26.10.1979)“** – Potrestání osob držících ilegálně jaderný materiál či vyhrožování s ním atd.
6. **„Mezinárodní konvence proti braní rukojmí (NY, 17.12.1979)“** – Za trestný čin je považováno zjetí či únosy osob, které jsou následně drženy jako rukojmí a je jim vyhrožováno zabitím nebo zraněním.
7. **„Konvence pro potlačování nezákonných aktů násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu provozu (Montreal, 24.2.1988)“** – Dodatek k Montrealské konvenci z roku 1971, který rozšiřuje původní konvenci i o prostor na letišti.

8. **„Konvence o zamezení nezákonných aktů proti bezpečnosti námořní dopravy (Řím, 10.3.1988)“** – Týká se trestných činů spáchaných v souvislosti s bezpečností námořní dopravy. Představuje stejné postihy jako u konvence o bezpečnosti letecké dopravy.
9. **„Protokol o stíhání nezákonných aktů proti bezpečnosti pevných plovoucích plošin v pevninské mělčině (Řím, 10.3.1988)“** – Podobná konvence jako konvence č. 8, která se však týká útoků proti „pevným plovoucím plošinám v kontinentálním prostoru“.
10. **„Konvence o označování plastických trhavin pro účely jejich identifikace (Montreal, 1.3.1991)“** - Týká se neoznačených trhavin, u nichž není prokázán původ a povinnosti státu zajistit a kontrolovat neoznačené trhavin a zakázat jejich výrobu či dovoz a vývoz.
11. **„Mezinárodní konvence o potlačování teroristických bombových úroků (NY, 15.12.1997)“** - Nelegální a úmyslné užití trhavin nebo jiných prostředků či nástrojů k zabíjení a také poškozování budov atd. na veřejných místech je trestným činem.

V rámci regionálních úmluv bylo do dnešního dne uzavřeno 8 smluv. Pro ČR je nejvýznamnější z nich **Evropská úmluva o potlačování terorismu**, která byla vydána Radou Evropy v roce 1977. Tato úmluva však nedefinovala přesně pojem terorismus a vztahovala se obecně na braní rukojmí, bezpečnost osob s mezinárodní ochranou, použití bomb a zbraní, útoky na život atd. (Šturma a kol., 2003, s. 28-29)

Rada Evropy vznikla v roce 1949 za účelem podpory demokracie, vývoje principů právního státu, ochrany lidských práv a svobod. (Šturma a kol., 2003, s. 28) Postupně své úmluvy vyvíjela. Nejprve se jednalo spíše o důraz na ochranu demokracie, dnes směřují úmluvy spíše na ochranu jedince a na základní lidská práva. Dále se snažily úmluvy vymezit přesnou definici terorismu a jeho rozlišení od organizovaného zločinu. Později se úmluvy rozrostly o prvky prevence proti terorismu a odstranění příčin jeho vzniku. Nejmladší trendy spočívají v posílení regionální a mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. (Šturma a kol., 2003, s. 34-35).

V roce 1992 byla přijata **Maastrichtská smlouva**, díky které vznikla dnešní **Evropská unie** (existovala již dříve pod jinými názvy), v níž bylo obsaženo **„předcházení a potírání organizované i neorganizované kriminality, zejména terorismu...“** (Šturma a kol., 2003, s. 46) Tato smlouva znamenala počátek spolupráce policie jednotlivých zemí, celní správy, justice a jiných orgánů. V roce 1993 se EU začala zabývat problematikou

financování teroristických skupin. Po 11. 9. 2001 byla posílena spolupráce policie a soudů jednotlivých zemí ve formě vydání zatykače, který je pravidelně aktualizován a jsou na něm uvedeny osoby, které se podílejí na terorismu. Rovněž byl sestaven soupis teroristických organizací.

V rámci Europolu vznikla speciální protiteroristická jednotka. EU také definovala termín terorismus, stanovila opatření, jež musely přijmout všechny členské státy, ve kterém jde především o postihy konkrétního jednání a ochranu osob. (Šturma a kol., 2003, s. 47-50)

Jak píše odborník na mezinárodní vztahy Jan Eichler, od roku 2002 spolupracuje EU s organizací NATO v oblasti krizového managementu, konkrétně v oblasti informační spolupráce a spolupráce při mírových operacích. O rok dříve pak byla usnesena spolupráce EU a OSN v oblasti prevence konfliktů. (Eichler, 2009, s. 297-304) Eichler dále upozorňuje na fakt, že je důležitá nejen spolupráce států v rámci jednotlivých organizací, ale také organizací mezi sebou: „... *ideálem pro globální bezpečnost by byla taková organizace, která by měla legitimitu, jaké se těší OSN, vojenskou sílu, jakou disponuje NATO, a hospodářskou sílu a výkonnost, jak vykazuje EU...*“ (Eichler, 2009, s. 303)

5.3 Obranné složky vybraných evropských států a USA

V této části se seznámíme s bezpečnostními složkami vybraných států. Jelikož zde není prostor pro to, abychom si představili veškeré bezpečnostní složky všech zemí světa, popíšeme si pouze 3 státy: Českou republiku, Velkou Británii a USA. Proč zrovna tyto státy? Česká republika byla vybrána proto, že jsme jejími občany a měli bychom vědět, které obranné složky zajišťují naši ochranu, a to i před případnými teroristy. Velkou Británii si popíšeme, jelikož patří k nejsilnějším mocnostem Západu, je členem skupiny G8, Rady bezpečnosti OSN, Rady Evropy, EU a je jedním ze zakladatelů organizace NATO. Její ekonomika patří k nejvyspělejší na světě. Na závěr si představíme ochranné složky USA, jelikož USA jsou zemí, která tvoří srdce celého Západu a západní politiky. Ostatně jak již bylo řečeno, představuje také největší cíl teroristů. Mimo jiné se zde odehrál i teroristický útok, který změnil budoucnost antiteroristické politiky téměř po celém světě. (Tato kapitola byla zpracována podle knihy „Terorismus III“ od M. Kováře)

5.3.1 Česká republika

Historie našich bezpečnostních složek je bohatá. První složky pochází již z roku 1918, tedy z doby vzniku Československa, kdy se o bezpečnost občanů starali četníci a policie. V roce 1938 vznikla Národní bezpečnost, jejíž součástí byla i zvláštní jednotka, a to Odbor zvláštního určení (OZU), která se specializovala mj. i na boj proti terorismu, např. na únosy letadel. Z OZU vznikla v roce 1989 dnešní URNA neboli Útvar rychlého nasazení. Pod URNU spadají takové úkoly jako boj proti terorismu, narkomanům, organizovanému zločinu, ale také VIP ochrana.

V rámci krajů vznikly postupně i speciální policejní jednotky, tzv. Pohotovostní motorizované jednotky, první již v 80. letech. V rámci městských a obecních policií vznikly také samostatné jednotky, např. Jednotka operativního zásahu v Brně.

V České republice nalezneme i Ochranné služby neboli bodyguardy ústavních činitelů, do nichž patří již od založení Československa i Hradní stráž.

V oblasti vojenské policie existuje speciální operační jednotka, tzv. Special operation group, která spolupracuje v rámci NATO na mnoha zahraničních projektech. Například se účastnila i zásahů v Afghánistánu a Iráku. (2007, s. 44-50)

Česká republika disponuje i ozbrojenými silami, jejichž hlavní složkou je Armáda ČR, která má za úkol chránit stát proti vnějšímu napadení, podílet se na obraně aliance (NATO) a na záchranných a humanitárních akcích.

5.3.2 Spojené království Velké Británie a Severního Irska

První policejní jednotky začaly vznikat v Anglii již v první pol. 19. stol., kdy se policie skládala z 12 konstáblů a 2 soudců, kteří řídili pořádek mezi občany Londýna. Hlíkali také palác skotských králů, proto vznikl název Scotland Yard. Již v roce 1911 vznikla proslulá pohotovostní jednotka Flying squad.

Dnes se o bezpečnost Anglie stará mj. kriminální policie se zkratkou CID (Criminal Investigations Department). Dále tzv. Special operations, kteří jsou rozděleni do různých jednotek s různými čísly. Např. SO 13 zajišťovala Protiteroristický odbor Scotland Yardu, dnes se jednotlivé SO spojily do větších skupin, které zajišťují ochranu lidí, budov a protiteroristickou obranu země. V zemi existují také letecké protiteroristické jednotky

Special Air Service a Royalty and diplomatic protection department, které zajišťují ochranu královské rodiny a ostatních vysoce postavených lidí.

Je známo, že angličtí policisté chodí neozbrojeni, tzn. pouze s pouty a obuškem, a proto pro případy nutnosti použití zbraní existuje od roku 1966 Firearms unit, kteří mají i své speciální komando.

Oproti tomu policie v Severním Irsku, Police service of Northern Ireland, chodí ozbrojená a dělí se na Rural a Urban. Rural zajišťují venkov a Urban se starají o pořádek v městských částech. Hlavní složkou v boji proti terorismu je severo-irská armáda, a to především jednotka Special Air Service, založena roku 1941, která se zaměřuje nejen na leteckou ochranu, ale také horskou, mobilní nebo vodní. Special projects team je komando 20 vojáků, kteří sledují informace ohledně teroristických útoků atd. Dokonce zde existuje i výcvikové středisko pro obranu proti teroristům s názvem Counter revolutionary warfare wing založené již v roce 1977. (2007, s. 244-250)

5.3.3 USA

Spojené státy americké disponují podle autora snad největším počtem protiteroristických jednotek na celém světě, jejichž počet se ještě zvýšil po útocích v roce 2001. Není tedy možné uvést zde celý výčet, proto se zaměříme pouze na ty nejznámější a nejvýznamnější.

Jednou z nejznámějších jednotek, která se stará o odhalování protiteroristických akcí, ale především o odhalování federálních zločinců, je světoznámá FBI (Federal Bureau of Investigation). Původní jednotkou bylo tzv. Oddělení zpravodajské služby, založené T. Rooseveltem roku 1908, z kterého pak vznikla FBI, jež má okolo 20 000 agentů. Pod FBI spadá i jednotka HRT (Hostage Rescue Team), která se specializuje na osvobození rukojmích a je jednou z nejvýznamnějších protiteroristických jednotek USA. HRT je nasazována tam, kde nestačí SWAT, což je jedna z dalších významných jednotek. SWAT neboli Special Weapons and Tactics jsou také součástí FBI.

US Marshals service je jednotka, která spadá pod Ministerstvo spravedlnosti USA a má na starosti vyhledávání uprchlíků, bezpečnost soudců, transport zločinců atd. Má i svou leteckou verzi US Air Marshals service.

Federální protiteroristickou jednotkou je i US Secret service, která se zabývá ochranou prezidenta, vládních zastupitelů a ostatních vysoce postavených politiků.

Důležitou složkou obrany země proti terorismu je také US Immigration and customs enforcement. Zabraňuje imigraci lidí s teroristickou minulostí či náklonností k terorismu do USA.

O bezpečnost pohraničních oblastí před terorismem se starají CBP (Customs and border protection) a v oblasti bezpečnosti přístavů a vodních ploch - Marine safety and security teams.

Policie v USA má tři složky, a to: státní, okresní a místní, přičemž každá z nich má svou speciální, již zmiňovanou, jednotku SWAT za účelem okamžitého zásahu při nepokojích a ozbrojených útocích.

Policie v New Yorku disponuje od 70. let svou speciální protiteroristickou jednotkou - ESU, jejíž členové zasahovali např. při útocích 11. září. Policie ve Washingtonu, Metropolita police department, má také svou speciální jednotku, která se nazývá Emergency response team. Washingtonský Kapitol má dokonce svou vlastní ochranu, tzv. CERT (Containment and emergency response team) a má i svou vlastní policejní jednotku US Capitol Police. Mimo jiné i policie v Chicagu, Miami, Kansasu, Las Vegas nebo Pensylvánii mají také speciální protiteroristické policejní jednotky.

Tajnou organizací, jejíž existenci USA popírá, je Special forces operational applications group, která je nasazována i v boji proti terorismu v zahraničí. Přesto její jednotku Delta Force zná z doslechu téměř každý. (Kovář, 2007, s. 217-238) Jak dodává Marek Čejka, expert na Blízký Východ, Delta Force vznikla již v roce 1977 a byla nasazena např. i ve válce proti Iráku v r. 2003 a v Afghánistánu v r. 2001 a 2002. (Čejka, 2007, s. 49)

V rámci armády existuje také Military police, která disponuje speciálními jednotkami zabývajícími se bojem proti terorismu a ochranou základen. V oblasti letectví to jsou pak také Security force, které zajišťují bezpečnost vzdušného prostoru a základen.

Jelikož pod Ministerstvo energetiky spadají atomové elektrárny a různá zařízení na zneškodnění jaderných zbraní, i zde operuje speciální záchranný tým, neboli Special response team. Do této jednotky spadá i NEST (Nuclear emergency support team), který se skládá z odborníků a vědců na nukleární oblast, kteří jsou často zapotřebí při nukleárních hrozbách. (Kovář, 2007, s. 217-238)

Jak bylo v této kapitole naznačeno, proti terorismu se bránit nedá, ale lze se bránit, alespoň částečně, a to proti teroristům. Důležitou roli hraje prevence jako např. ochrana informací, spolupráce států na kontinentální, ale i globální úrovni a posilování společné

politiky zaměřené na boj proti terorismu. Důležitou roli hraje i regionální ochrana v podobě specializovaných útvarů vzniklých za účelem ochrany státu před terorismem.

6 Vize do budoucna

Jak bude vypadat situace v budoucnosti? Bude terorismus jednou z hlavních hrozeb nebo nás může ohrozit něco zcela jiného? Jak se promění svět? Na tyto otázky si odpovíme v následující kapitole s názvem Vize do budoucna.

V budoucnosti bude i nadále terorismus jedním z hlavních metod řešení konfliktů mezi Východem a Západem. To potvrzuje i Ibánez „... *terorismus, který se dokázal přizpůsobit globálnímu prostředí a podmínkám geostrategické asymetrie, bude, jak lze předpokládat, i nadále jednou z hlavních forem války v 21. stol.*“ (2009, str. 123)

Velkou hrozbou však bude i stále větší nárůst počtu imigrantů na celém Západě. (Huntington, 2001, s. 237) Svět postupně podstoupí tzv. „demografický džihád“ a začne to Evropou, kam většina Arabů migruje. (Ibánez, 2009, s. 179) Souleimanov upozorňuje, že na útocích 11. 9. 2001 se podíleli i rekrutovaní fundamentalisté z evropských muslimských komunit. Dnešní strategie teroristů poukazují na fakt, že útočníci jsou většinou rekrutováni z řad muslimských radikálů ze zemí, ve kterých je posléze útok spáchán. (Souleimanov, 2006, s. 288-290)

V USA je přírůstek obyvatel malý, v Evropě téměř žádný. Přistěhovalci mají hodně dětí, což bude v budoucnu představovat hrozbu. (Huntington, 2001, s. 237) Největší nárůst mladých muslimů bude v Pákistánu, Afghánistánu, Saudské Arábii, Jemenu a Iráku. V roce 2000 tvořili křesťané 30 % obyvatelstva planety, kdežto muslimové 19 %. Při současném demografickém vývoji předpokládáme, že v roce 2025 budou tato čísla opačná - muslimové budou tvořit 30 %, křesťané už pouhých 20 %. (Spencer, 2006, s. 179-180)

Jedná se tedy především o muslimskou migraci, která tvoří až dvě třetiny evropských přistěhovalců. Hlavním problémem je jejich asimilace. Velká část z nich se nechce přizpůsobit západnímu stylu života. (Huntington, 2001, s. 237) Existují dva druhy evropské integrace - „britský“ a „francouzský“. Francouzský model se snaží z přistěhovalců udělat občany daného státu se vším všudy, tzn. i s přijetím společenských pravidel v dané zemi, kdežto britský model nechává integraci volnou ruku a spíše prosazuje zachování kulturní identity, tedy odlišnosti. Podle Müllera však pokusy o integraci postupně selhaly. Dnešním přistěhovalcům je v integračním procesu, především díky multikulturalismu, ponechána velká volnost, která vede buď k částečnému přijetí nové kultury namíchané se zbytky rodné kultury či k opačnému jevu a tím je uvědomění si odlišnosti a vytvoření negativního postoje

ke kultuře nové. Podle autora existuje přímá úměra mezi neúspěchem pokusů o integraci a vznikem islamismu. (Müller, 2010, s. 231-232) S tím tak úplně nesouhlasí Walter Laqueur, který ve své knize Poslední dny Evropy poukazuje na důležitý prvek integračního procesu, a to na obustrannost procesu. Často je podle něj vyčítáno jednotlivým zemím, že neudělaly dost pro integraci cizinců, avšak integrace je oboustranná záležitost. Podle něj je však asimilace velkým problémem, jelikož dnešní přistěhovalci po ní ani netouží, oproti dřívějším imigrantům. Původně šlo převážně o evropské přistěhovalce, jejichž rodná země nebyla tak kulturně rozdílná od té nové. Dnešní přistěhovalci jsou převážně z jiných než evropských zemí, a proto je asimilace složitější, jelikož zde hraje roli i velká kulturní odlišnost. (2006, s. 11-16)

Mezi Evropany rostou obavy, že muslimové tento kontinent ovládnou (myšleno hlavně demograficky). Začínají mít k muslimům odpor, to vede k rasismu a vzniku extremistických stran. (Huntington, 2001, s. 237)

Jedním z nejvíce ohrožených států je nyní Francie, už dnes tam muslimská komunita představuje 10 % celkové populace země (cca 6 000 000 obyvatel), v Německu pak žijí 4 % a ve Španělsku 4,4 %. (Spencer, 2006, s. 179-180) Už v 90. letech upozorňoval prezident Francie, J. Chirac: „... *imigrace musí být naprosto zastavena.*“ (Huntington, 2001, s. 23)

Problémem je také to, že Evropa v budoucnu nebude chtít bojovat proti svým „vlastencům“ (muslimům). Pouze někteří muslimové jsou ochotni se asimilovat na kulturu dané země, ostatní zůstávají věrni islámu. (Spencer, 2006, s. 179-180)

V USA začali řešit problémy s migrací později, vždy to totiž byla země přátelská k přistěhovalcům. Dnes je však migrace k nezastavení. Obyvatelé USA, ale i Evropy si přejí snížení počtu imigrantů. Evropa je ohrožena především Araby, USA hlavně Mexičany, Latinoameričany a Asiaty. (Huntington, 2001, s. 235-240)

Jak jsme si již řekli, islámská komunita se stále více rozrůstá (i v západní Evropě). Islám je nejrychleji rostoucím náboženstvím. V budoucnu by mohl ohrozit i demokracii. Jak jsme si již uváděli, islámské země ji totiž striktně odmítají. (Spencer, 2006, s. 111) Velkou hrozbou je totiž prosazování islámu v nemuslimských zemích. Podle Müllera existují čtyři kroky islamizace Evropy: „vytvoření monopolu na zastupování muslimů vůči státu; zabránění asimilace muslimů zdůrazňováním jejich odlišnosti; vyvíjení nátlaku na podporu národní politiky evropských zemí v oblastech otevřených konfliktů (např. Palestina, Libanon...); prosazení islamismu na politickou scénu“. (2010, s. 235)

V muslimských zemích jde politika a náboženství ruku v ruce, ti, kdo chtějí oddělit politiku od náboženství, mohou čelit i trestu smrti. Převažuje zde autokracie, což dokládá fakt, že ze všech 53 muslimských zemí je pouze Turecko z části demokratické. (Spencer, 2006, s. 123) Jak píše Ibáñez: „*Terorismus se ve skutečnosti stal jednou z hlavních hrozeb, které v naší době míří proti lidskému životu, demokracii, vládě zákona a politické stabilitě celého světa.*“ (Brzybohatý in Ibáñez, 2009, s. XVIII - Předmluva)

Jak provokativně píše Müller, Evropané a Američané si stále myslí, že islám je mírumilovné a tolerantní náboženství. To prý ale není pravda. Je to pouze naivita a neznalost islámu. Někteří politici to vědí, ale bojí se o tom mluvit, protože křesťanství je příliš tolerantní. To autor potvrzuje i tímto výrokiem: „*Obecná neochota kritizovat jakékoli nekřesťanské náboženství a téměř všeobecná neznalost islámu vytváří osudovou kombinaci.*“ (Müller in Spencer, 2006, s. 182) Dokládá to i chování politiků po 11. září 2001. Politici stále opakovali, že útoky neměly co dělat s islámem. Chtěli tak předejít konfliktům s muslimy žijícími na Západě. (Müller in Spencer, 2006, s. 182) Podle Francise Fukuyamy politici stále tvrdili, že pouze malá část muslimů sympatizuje s teroristy. Avšak nenávisť vůči Americe měla a stále má daleko větší rozsah. Sympatie se projevují i pocitem „škodolibosti“ či pocitem, že si toto Amerika zasloužila, i když navenek muslimové projevovali nesouhlas. Proto můžeme hovořit o daleko větší sympatii vůči teroristům, která se projevila např. i u imigrantů žijících na Západě. (Fukuyama, 2002, s. 8) Müller varuje před budoucností: „*Lidstvo riskuje katastrofy nikoliv proto, že vytipované budoucí oběti nenaslouchají prorokům zkázy z vlastních řad. Daleko víc je ke katastrofám přibližuje nezájem uvěřit hrozbám svých příštích katů.*“ (Müller, 2010, s. 229) Jak tvrdí Müller, islám totiž ještě neopustil "doslovnost" Koránu. (Müller, 2010, s. 229) Podle něj by však Západ měl začít jednat. Autor tak poukazuje na fakt, že v dnešních muslimských zemích převládají sunnité, kteří prosazují tradiční islám, založený na přísném dodržování islámských tradic, tedy i pasáží Koránu. V těchto zemích vznikají nejčastěji islámští fundamentalisté, kteří se pak násilnou cestou snaží přimět ostatní k víře v islám. (Müller in Spencer, 2006, s. 181-191)

Podle Müllera si muslimští fundamentalisté neuvědomují, že Korán je středověký text. Poukazuje na fakt, že politika i církve západních zemí jsou moc tolerantní a přehlížejí hrozbu islámského fundamentalismu. Muslimové by měli přijmout zákony a nařízení, jež platí v dané zemi, kde se zrovna nacházejí, ale většina muslimů zůstává věrna Koránu, o kterém si myslí, že platí všude. (Müller in Spencer, 2006, s. 181-191) Jak jsme si však řekli, ne všichni

muslimové chovají nenávisť vůči ostatním kulturám a neprosazují násilnou cestou všechny dogmata Koránu, bohužel však existuje nemalá část lidí, kteří se dogmaty Koránu řídí.

Jak dodává Brzybohatý: „*Současný rozmach terorismu a růst jeho vlivu v globálním měřítku nutí politiky a vědce hledat řešení daného problému.*“ (Brzybohatý in Ibánez, 2009, str. XVI - Předmluva)

Huntington však dodává, že je možné válku mezi civilizacemi pozastavit, ale nikoliv zastavit. Roli zde hrají odlišnosti kultur, náboženství a civilizací. Tyto konflikty skončí jen za předpokladu, že jedna strana padne. Samotní teroristé definují nynější dobu jako meziobdobí nebo mezifázi příběhu, který má samozřejmě utopistický konec. (2001, str. 204)

Podle Huntingtona je jediným možným řešením nalezení společných či podobných hodnot a zapomenutí na univerzalitu: „*Multikulturalismus doma představuje hrozbu pro Spojené státy a Západ; univerzalizmus v zahraničí představuje hrozbu pro Západ a pro celý svět.*“ (Huntington, 2001, s. 388)

Podle Müllera se však muslimští fundamentalisté nikdy nezastaví před úkolem islamizovat celý svět. (Müller in Spencer, 2006, s. 181-191) Členové či sympatizanti teroristických hnutí a organizací žijí ve stavu „trvalé mobilizace“ v různých částech světa. (Carr, 2002, s. 157) Müller dodává, že i kdyby všichni teroristé byli zadrženi či zabití, vždy se najdou další bojovníci, dokud bude Korán chápán fundamentalisty jako slovo Boží. (Müller in Spencer, 2006, s. 181-191)

Jak jsme se dozvěděli, terorismus bude i nadále velkou hrozbou, jelikož představuje nejčastější druh boje 21. století. Lidstvo ale bude čelit i dalším hrozbám, jako jsou demografické změny a s nimi související migrace. Problémy asimilace a rozdílnost kultur sehraji v budoucnu svou roli. Je jisté, že Evropa se v budoucnosti promění, ale není jisté, zda díky vysoké migraci muslimů či jiných národů.

7 Didaktická aplikace tématu „Terorismus“ na 2. stupeň ZŠ

7.1 Úvod

Tato část práce je zaměřena na didaktickou aplikaci zkoumaného tématu na druhý stupeň základních škol, tzn. tedy na otázku způsobu zprostředkování tohoto tématu žákům druhého stupně ZŠ, na aktivní zapojení žáků do hodiny a rozšíření jejich poznatků. V rámci zavedení prvků bývalé branné výchovy do RVP Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (od 1. 9. 2013) by základní školy měly zařadit do hodin Výchovy k občanství problematiku terorismu a války a problematiku obrany ČR (konkrétně: Obrana člověka za mimořádných situací a obrana státu). Na druhém stupni ZŠ by žáci mj. měli umět vyjmenovat globální problémy, včetně válek a terorismu, nastínit možnosti jejich řešení a měli by umět vyjmenovat významné mezinárodní organizace, které napomáhají ekonomické, politické a bezpečnostní spolupráci mezi státy - např. NATO, OSN aj. (*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. MŠMT, 2013. [cit. 10. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>). To svědčí o uvědomění si nebezpečí terorismu a důležitosti zařazení tohoto tématu do vzdělávacího systému.

V této části si ukážeme možnosti pojetí tématu „Terorismus“ formou příprav hodin. Tato část obsahuje celkem 6 příprav, které byly odučeny na 34. ZŠ Plzeň v průběhu měsíce února a března 2014. Téma terorismus je velmi obsáhlé, a proto není možné se mu věnovat pouze v rámci jedné hodiny. Ve snaze o jednodušší pochopení bylo téma „Terorismus“ rozděleno na několik podkapitol, které spolu navzájem souvisí. Z důvodu přidělení tříd a časových podmínek byly tyto přípravy odučeny v rámci tří tříd, a to v 8.A, 8.B a 9.A.

Jak jsme si již řekli v první části této práce, nejčastější formou terorismu je terorismus náboženský, který mají na svědomí převážně islámské fundamentalistické skupiny. Z tohoto důvodu byla první hodina věnována tématu „Náboženství“, ve kterém byla probрана hlavní světová náboženství. Další hodina byla zaměřena na téma „Islám“, na ni navazovala třetí hodina, ve které šlo o srovnání dvou náboženství, jejichž představitelé spolu mají největší konflikty v rámci terorismu a tedy téma „Srovnání islámu a křesťanství“. Výuka těchto témat

proběhla v osmých ročnících, i když téma náboženství je probíráno spíše v sedmých ročnících. Proto byly tyto přípravy pojaty spíše formou opakování a všeobecného přehledu.

Další hodiny jsem vyučovala v devátém ročníku, jelikož tito žáci už mají základní znalosti předchozího tématu. První přípravou v této třídě byla hodina na téma „Terorismus“, která byla pojata jako všeobecný přehled (tzn. základní poznatky a opakování o islámu a křesťanství, rozdíl mezi nimi, náboženský fundamentalismus a fanatismus, rozdíl mezi terorismem a válkou, teroristické organizace a teroristické státy). Další hodina se zabývala možnostmi obrany proti terorismu (téma: „Obrana proti terorismu“), ve které byla probrána důležitost mezinárodní spolupráce, tzn. mezinárodních organizací (OSN, NATO) a prvky obrany ČR. Závěrečná hodina byla věnována celkovému shrnutí tématu „Terorismus“ (tzn. vlivu náboženství, rozdílu mezi terorismem a válkou, hrozbě kyberterorismu, mezinárodní obraně a obraně ČR).

7.2 Příprava č. 1: Úvod do náboženství - pracovní list

1. Prohlédni si následující obrázek a popiš, co vidíš. S jakým tématem obrázek souvisí? (2 min.)

Zdroj: www.google.cz

2. Co si představuješ pod pojmem náboženství a co pod pojmem víra? Zkus popsat vlastními slovy: (3 min.)

---

3. Z následujících přesmyček sestav hlavní světová náboženství: (5 min.)

- a) SÍTVNAĚSŘEK
- b) UIDHINSMSU
- c) BSUDUMISDH
- d) MÁSLI
- e) AISSUMDUJ

4. Rozhodni, která náboženství jsou polyteistická (víra ve více než jednoho boha) a která jsou monoteistická (víra v jednoho boha). Použij označení náboženství z předchozího cvičení. (5 min.)

Náboženství	Monoteismus	Polyteismus

5. Přiřaď k jednotlivým náboženstvím následující obrázky (symboly a zástupce daného náboženství): (5 min.)

- a) hinduismus
- b) buddhismus
- c) křesťanství
- d) judaismus
- e) islám

Zdroj: www.google.cz

6. Rozhodni, která tvrzení jsou správná a která ne. Pokud je odpověď záporná, uveď správnou variantu. (5 min.)

- a) hinduisté nejedí maso
- b) křesťané se modlí v mešitách
- c) svatou knihou islámu je Korán

- d) v Izraeli vyznávají buddhismus
- e) buddhisté vyznávají více bohů

7. Zamysli se nad následujícími pojmy a zkus je popsat: (10 min.)

- a) sekta
- b) církev
- c) vyznání
- d) ateismus
- e) ortodoxie
- f) fanatismus
- g) fundamentalismus
- h) liberalismus
- i) náboženská tolerance

8. Shrnutí: na závěr si společně zkusíme, co si z dnešní hodiny pamatuješ. Odpověz následující otázky: (10 min.)

- a) Co je to náboženství?
- b) Která světová náboženství znáš?
- c) Která náboženství jsou monoteistická?
- d) Která náboženství jsou polyteistická?
- e) Jmenuj typické znaky k jednotlivým náboženstvím.
- f) Jaké jsou rozdíly mezi církví a sektou?
- g) Co je to ateismus?
- h) Co je to fundamentalismus a co fanatismus?
- i) Co je to náboženská tolerance?

Průběh a zhodnocení hodiny

Třída: 8.A; 8.B

Počet žáků: 21; 24

Cíle:

1. kognitivní:

- žák by měl být schopen vyjmenovat světová náboženství
- žák by měl být schopen určit, zda se jedná o náboženství monoteistické nebo polyteistické
- žák by měl být schopen vysvětlit základní pojmy pojící se k tématu náboženství (př.: monoteismus, polyteismus, fundamentalismus, fanatismus, sekta, církev, náboženská tolerance)

2. afektivní:

- žák by si měl uvědomit důležitost náboženské tolerance a kulturních odlišností (rozvoj občanské kompetence)

Tato hodina proběhla v osmých třídách, konkrétně v 8.A a 8.B, v předmětu Výchova k občanství. Během hodiny bylo vystřídáno více metod a forem výuky. V rámci pojetí hodiny byla využita především metoda praktická, a to v podobě pracovního listu, díky tomu byli aktivně zapojeni do hodiny všichni žáci. Za účelem rozvedení jednotlivých cvičení byla k dovysvětlení látky použita metoda slovní. Pro uvědomění si rozdílnosti jednotlivých náboženství byla využita metoda názorně demonstrační v podobě obrázků představitelů jednotlivých skupin a symbolů daných náboženství.

Díky pojetí výuky v podobě pracovního listu byla zvolena metoda induktivní. Tato metoda umožňuje žákům zamyšlení nad daným problémem, rozvíjí tak logické myšlení.

Žáci pracovali na daných cvičeních samostatně. Pro schopnost správného řešení dalších úloh bylo nevhodnější po každém cvičení provést společnou kontrolu. Cvičení byla utvořena tak, aby se v nich použité metody výuky obměňovaly a nedošlo tak k jednotvárnosti pracovního listu. V rámci jednotlivých úkolů byly využity následující metody: didaktické hry (přesmyčky), řešení problémů (přiřazování obrázků; určení pravdivosti tvrzení), schopnost vlastního vyjádření (otevřené otázky).

Jak již bylo zmíněno, žáci pracovali na těchto úkolech samostatně, byla tedy zvolena individuální forma výuky, která byla prokládána frontální výukou v podobě kontroly cvičení a dovysvětlení.

Díky použitým formám a metodám byly u žáků rozvíjeny i následující kompetence: kompetence k řešení problémů (schopnost žáka samostatně řešit zadané úkoly), kompetence občanská (pochopení důležitosti náboženské tolerance a její přijetí), kompetence sociální a personální (žák se umí sám rozhodovat a je schopen sebereflexe).

Toto téma spadá z pohledu zařazení do RVP pod vzdělávací oblast s názvem „Člověk ve společnosti“. Od žáka se očekávají následující výstupy: „(žák) *objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám*“. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. MŠMT, 2013, s. 52. [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>). Dle RVP by učivo na toto téma mělo pojednávat o kulturním životě a jeho rozmanitosti, vztazích mezi lidmi a zásadách lidského soužití. (Tamtéž)

Tomuto tématu se na vybrané ZŠ věnují ve výuce Výchovy k občanství v 7. ročníku přibližně 3 hodiny v rámci tématu Kulturní život. Učivo pojednává o rozmanitosti kulturních projevů, kulturních hodnotách a tradicích. Do Výchovy k občanství je také zařazeno průřezové téma „Multikulturní výchova - respektování zvláštností různých kultur“. Více viz Příloha č. 1. O kulturních odlišnostech také pojednává téma Mezinárodní vztahy, globální svět, kdy je mezi průřezová témata zařazena Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech - pochopení sociálních a kulturních odlišností mezi národy. Více viz Příloha č. 2. Téma je dále probíráno v rámci předmětu Zeměpis.

Toto téma bylo odučeno v osmých třídách z důvodu zopakování si základních pojmů a připomenutí si poznatků o jednotlivých náboženstvích, aby mohlo být navázáno další přípravou na téma „Islám“. Tématu náboženství bych věnovala zhruba 2 hodiny (1. hodina - zopakování všeobecných znalostí k tématu „Náboženství“; 2. hodina všeobecné zopakování podstaty jednotlivých náboženství). Z důvodu časové tísně a podřazenosti tohoto tématu našemu hlavnímu („Terorismus“) bylo však odučeno v rámci jedné hodiny, a to formou zopakování poznatků z předcházejícího ročníku.

Hodina probíhala v obou třídách vcelku podobně. Hlavním rozdílem byla především aktivita žáků a rychlost pracovního tempa. V 8.A hodina probíhala pomaleji, žáci měli nižší pracovní tempo a projevovali menší míru zaujatosti. Aktivně se hlásilo pouze několik málo žáků (cca 4-5 žáků), ostatní museli být vyvoláváni. Znalosti žáků byly cekem obstojné.

V první fázi hodiny bylo tempo rychlejší. Žáci uměli vysvětlit rozdíl mezi pojmem víra a náboženství, dokázali vyjmenovat všechna náboženství, byli schopni je správně rozčlenit na monoteistická a polyteistická. U cvičení s přiřazováním obrázků měli menší potíže, zvláště pak se symboly daných náboženství. V dalším cvičení správně rozpoznali pravdivá a nepravdivá tvrzení o jednotlivých náboženstvích. Jako nejvíc obtížné, jak se dalo předpokládat, se ukázalo cvičení s vysvětlením termínů (př. sekta, církve, ortodoxie...), které žáci měli vyplněné jen z části a dané pojmy musely být dovysvětleny. Na závěr hodiny proběhlo shrnutí v podobě kontrolních otázek. Cíle hodiny byly naplněny.

Ve třídě 8.B probíhala hodina velmi podobně. Rozdíl spočíval pouze v aktivitě žáků, přičemž žáci byli více aktivní (hlásilo se zhruba 8 lidí). Žáky téma bavilo, znalosti byly velmi dobré, žáci kladli doplňující otázky a diskutovali. Hodina celkově měla rychlejší spád, problémy nastaly pouze, obdobně jako v druhé třídě, u rozlišení odborných termínů a u symbolů jednotlivých náboženství. Celkově se stihlo probrat vše. Cíle hodiny byly opět naplněny.

7.3 Příprava č. 2: Islám

1. navození atmosféry - křížovka (5 min.)

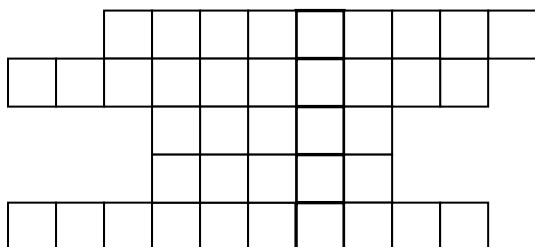
- samostatně

- každý žák obdrží křížovku, kterou samostatně vyplní

- první žák, který bude mít křížovku správně vyplněnou, obdrží jedničku

- poté společná kontrola

Křížovka:

1. Jak se nazývá náboženství, jehož představitele označujeme pojmem „židé“?
2. S jakým náboženstvím můžeme spojit tibetské mnichy? (1. pád)
3. Jak se nazývá svatá kniha křesťanství?
4. Jak se nazývá svatá kniha islámu?
5. Jak se nazývá náboženství, ve kterém mají jeho věřící zakázáno konzumovat hovězí maso?

2. opakování - světová náboženství (5 min.)

- společně

- učitel pokládá otázky, žáci odpovídají:

- **Ot.:** Jaká světová náboženství znáš?

Co to je judaismus a co vše o něm víš? (Bůh, vyznavači...)

Co to je buddhismus a co vše o něm víš?

Co to je hinduismus a co vše o něm víš?

Co to je křesťanství a co vše o něm víš?

Co to je islám?

3. nová látka - islám a Arabové - doplňovačka (5 min.)

- ve dvojicích

- učitel rozdá žákům doplňovačku týkající se poznatků o arabské kultuře; žáci doplňují slova do vět

- poté společná kontrola

Doplňovačka:

Arabské země se zpočátku rozprostíraly z velké části na ..... poloostrově, který vznikl v ..... století. Uprostřed se nachází poušť ..... Skrz arabské země vedlo v minulosti mnoho ..... cest, tyto země byly totiž centrem dálkového ..... V 7. a 8. stol. Arabové ovládli Sýrii, Palestinu, Egypt, Írán a ..... poloostrov. Arabové byli dobří v ..... Pěstovali např. špenát, rýži, bavlnu, melouny, citrony nebo pomeranče. Z řemesel se proslavili především díky ručně tkaným ..... a hliněné ..... S arabskou kulturou je spojen rozvoj mnoha věd, např.: .....

(pozn.: zpracováno podle Damborská, Eva: Dějepis - 7. ročník: Arabský svět, islám. [online]. [cit. 2. 3. 2014] in Digitální materiály pro výuku (www.dumy.cz). Dostupné z: <http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/15557>)

4. procvičování - kvíz (10 min.)

- samostatně

- učitel rozdá každému žákovi papír s kvízem, kde se nachází otázky týkající se islámu; žáci mají na výběr odpovědi, přičemž je vždy pouze jedna správně

Kvíz:

1. Islám vznikl cca v   a) 7. stol.
  b) 10. stol.
2. Toto náboženství je   a) monoteistické
  b) polyteistické
3. Prorokem islámu je   a) Alláh
  b) Mohamed
4. Posvátnou knihou islámu je   a) Bible
  b) Korán
5. Vyznavači islámu se nazývají a modlí se v   a) muslimové; v mešitách

b) Arabové; v kostelech

- 6. Islámští věřící věří v** a) Alláha
b) Ježíše Krista
- 7. Věřící musejí dodržovat** a) 10 zásad islámu
b) 5 zásad islámu
- 8. Věřící nesmějí jíst** a) hovězí maso
b) vepřové maso
- 9. Islám toleruje vyznávání jiných náboženství** a) ne
b) ano
- 10. Každý věřící by měl alespoň jednou za život navštívit posvátné město** a) Jeruzalém
b) Mekka

5. procvičování - obrázky (5 min.)

- ve dvojicích

- učitel rozdá do dvojic papír s obrázky, které souvisí s islámem

- žáci musí písemně sepsat souvislosti těchto obrázků s danou vírou (mnohoženství, džihád, zákaz alkoholu, vepřového, zahalování žen, ramadán)

- poté společná kontrola a vysvětlení daných tradic

- (viz obrázky níže)

6. procvičování - 5 pilířů islámu (5 min.)

- společně

- **Ot.: Kterou věc by měl každý muslim alespoň 1x za svůj život udělat?** (pout do Mekky)

V koho věří muslimové? V kolik bohů? (víra v 1 boha)

Co musejí muslimové denně dělat, aby dokazovali věrnost své víře? K čemu slouží mešity? (denní modlitba)

Co to je ramadán? Co během něj muslimové nesmějí jíst? (maso; tzn. půst během ramadánu)

Jak se nazývá činnost, kdy bohatší podporují chudé či jim pomáhají? (dobročinnost)

- **shrnutí:** pouť do Mekky; víra v 1 boha; denní modlitba; půst během ramadánu; dobročinnost

7. shrnutí - test (8 min.)

- samostatně
- žáci obdrží otázky ke shrnutí tématu - písemně je zodpoví
- poté společná kontrola
- **Ot.:**
  - 1. Jak se nazývá náboženství převládající v arabských zemích?**
  - 2. Kdy toto náboženství vzniklo?**
  - 3. Jak se nazývají vyznavači islámu?**
  - 4. Kdo je prorokem islámu?**
  - 5. Jak se nazývá Bůh islámského náboženství?**
  - 6. Jak zní 5 zásad islámu?**
  - 7. Jak se nazývá posvátné město muslimů?**
  - 8. Jaké maso nejedí muslimové?**
  - 9. Jak se nazývá období, během kterého muslimové drží půst?**
  - 10. Jak se nazývá svatá kniha islámu?**

8. zadání DÚ (2 min.)

- učitel zadá žákům domácí úkol; žáci úkol písemně vypracují na příští hodinu
- Úkol:
  - 1. Co to je islámský fundamentalismus?**
  - 2. Jaký je rozdíl mezi poselstvím křesťanství a poselstvím islámu? Jaké jsou zásady těchto náboženství?**

Jakou spojitost s islámem mají následující obrázky?

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Obr. č. 3

Obr. č. 4

Obr. č. 5

Obr. č. 6

Zdroj: www.google.com

Průběh a zhodnocení hodiny

Třída: 8.A; 8.B

Počet žáků: 21; 24

Cíle:

1. kognitivní:

- žák by měl být schopen vyjmenovat podstatu islámu
- žák by měl být schopen vyjmenovat základní informace o islámu
- žák by měl být schopen vysvětlit základní pojmy a jejich souvislost s islámem (Korán, Mohamed, Alláh, Mekka, 5 pilířů islámu)

2. afektivní:

- žák by si měl uvědomit důležitost náboženské tolerance a kulturních odlišností (rozvoj občanské kompetence)
- žák by měl být schopen zhodnotit toto náboženství a vytvořit si vlastní postoj

Tuto hodinu jsem odučila v osmých třídách, konkrétně v 8.A a 8.B, v rámci Výchovy k občanství. Během hodiny bylo vystřídáno více metod a forem výuky. V hodině převládala metoda slovní a praktická. Metoda praktická spočívala ve vyplňování jednotlivých cvičení. Za účelem lepšího pochopení sdělovaných informací plynoucích ze cvičení byla u jednotlivých úloh použita metoda slovní. K uvědomění si kulturních rozdílů byla využita metoda názorně demonstrační v podobě obrázků, na kterých byly vysvětleny hlavní odlišnosti od kultury západní (např. polygamie; zákaz pití alkoholu; islámský fanatismus...)

V rámci vysvětlení látky byla zvolena metoda induktivní. Žáci vždy nejprve vyplnili cvičení za pomoci využití znalostí z předchozí hodiny a z předchozího ročníku. Tato metoda umožňuje žákům zamyslení nad daným problémem a využití poznatků z předchozího ročníku a rozvoj logického myšlení. Zároveň zde byl použit prvek propojení tématu s ostatními předměty (jako např. dějepis či zeměpis). Po každém cvičení následovala kontrola a dovysvětlení informací k tématu.

V hodině převažovala samostatná práce žáků spolu s prezentační metodou (k dovysvětlení nejasností). Úkoly měly různou podobu. Pro každou fázi hodiny byly použité metody obměňovány. Ve fázi motivační (začátek hodiny) byla využita křížovka, za jejíž správné vyplnění obdržel nejrychlejší žák malou jedničku. Dále byly v průběhu hodiny použity např. metody řešení problému (doplňovačka), didaktické hry (kvíz, obrázky) nebo

v poslední fázi hodiny byla využita metoda řešení problému, kdy měli žáci aplikovat znalosti z hodiny v závěrečném souhrnném testu.

Jak již bylo zmíněno, ze sociálních forem byly využity následující: individuální forma práce (křížovka, kvíz, závěrečný test), párová (doplňovačka a obrázky) a frontální forma výuky, kdy byly žákům pokládány otázky, které jim potom byly popřípadě dovysvětleny (zopakování světových náboženství; 5 pilířů islámu).

Díky použitým formám a metodám byly u žáků rozvinuty tyto kompetence: kompetence

k řešení problémů (schopnost žáka řešit zadané úkoly), kompetence občanská (pochopení důležitosti náboženské tolerance a její přijetí), kompetence sociální a personální (žák se umí sám rozhodovat a je schopen sebereflexe; umí spolupracovat s dalšími žáky), kompetence komunikační (např. u obrázků: je schopen popsat a vysvětlit vlastními slovy dané fotografie a situace na nich znázorněné).

Toto téma spadá z pohledu zařazení do RVP pod vzdělávací oblast s názvem „Člověk ve společnosti“. Od žáka se očekávají následující výstupy: „(žák) *objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám*“. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. MŠMT, 2013, s. 52. [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>). Dle RVP by učivo na toto téma mělo pojednávat o kulturním životě a jeho rozmanitosti, vztazích mezi lidmi a zásadách lidského soužití. (Tamtéž)

Tomuto tématu se na vybrané ZŠ věnují ve výuce Výchovy k občanství v 7. ročníku přibližně 3 hodiny v rámci tématu Kulturní život. Učivo pojednává o rozmanitosti kulturních projevů, kulturních hodnotách a tradicích. Do Výchovy k občanství je také zařazeno průřezové téma „Multikulturní výchova - respektování zvláštností různých kultur“. Více viz Příloha č. 1. O kulturních odlišnostech také pojednává téma Mezinárodní vztahy, globální svět, kdy je mezi průřezová témata zařazena Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech - pochopení sociálních a kulturních odlišností mezi národy. Více viz Příloha č. 2. Téma je dále probíráno v rámci předmětu Zeměpis.

Téma bylo odučeno v osmých třídách z důvodu návaznosti na předchozí téma „Náboženství.“ Tímto tématem bych se zaobírala zhruba 2 hodiny (1. hodina - zopakování všeobecných znalostí k tématu islám; 2. hodina rozvedení zásad islámu, postoje k ostatním náboženstvím, souvislost islámského fundamentalismu s terorismem). Z důvodu časové tísně

a rozvedení tohoto tématu v následující hodině („Srovnání islámu a křesťanství“) bylo však odučeno v rámci jedné hodiny formou zopakování základních faktů o tomto náboženství.

Hodina probíhala v obou třídách podobně. Hlavní rozdíl spočíval opět v aktivitě žáků a rychlosti pracovního tempa. V 8.A hodina probíhala pomaleji, žáci měli nižší pracovní tempo a projevovali menší míru zaujatosti. Aktivně se hlásilo pouze několik málo žáků (cca 3-4 žáci), ostatní museli být vyvoláváni. V důsledku toho se také v hodině nestihlo probrat vše. Znalosti žáků byly průměrné, základní věci, které se probraly již v minulé hodině, si žáci celkem pamatovali, některé informace však pro ně byly nové (jako např. polygamie, zákaz konzumace alkoholu, ramadán...). Na začátku hodiny žáky zaujala křížovka, kterou měli téměř všichni vyplněnou celou. Dále pak následovalo zopakování světových náboženství z minulé hodiny, které žákům poměrně šlo. Dalším úkolem bylo doplňovací cvičení, které obsahovalo základní informace o arabské kultuře, s ním měli žáci trochu problémy (převážně v otázkách týkajících se dějepisu či zeměpisu). Následující kvíz, jenž obsahoval údaje o islámu a ve kterém měli žáci na výběr ze dvou variant, vyplnila většina žáků správně. U společného zopakování 5 pilířů islámu, které by už žáci měli znát ze 7. ročníku, projevovali lehké nedostatky. Kvůli dovysvětlování některých pojmů a pomalému tempu žáků při vyplňování jednotlivých cvičení se nestihl udělat závěrečný test. Shrnutí této hodiny (tzn. ústní verze závěrečného testu) proběhlo následující hodinu.

V 8.B probíhala hodina trochu odlišně než ve druhé třídě. Opět byl hlavní rozdíl především v tempu hodiny a aktivitě žáků, díky čemuž se podařilo tuto hodinu odučit i s vyplněním závěrečného testu. Celkově žáci spolupracovali lépe než v 8.A, to se týká i míry znalostí. Oproti druhé třídě uměli žáci vyjmenovat 5 pilířů islámu. Závěrečný kvíz, který měl ukázat, co si žáci z hodiny odnesli, dopadl poměrně dobře. Až na pár výjimek měli žáci odpovědi správně. Podle mého zhodnocení byly všechny cíle v této hodině naplněny.

7.4 Příprava č. 3: Srovnání islámu a křesťanství

1. navození atmosféry (5 min.)

- ve dvojicích

- žáci obdrží od učitele **obrázky s tématem křesťanství a islámu**

- **úkol č. 1:** S čím souvisí první obrázek? Co je na něm znázorněno?

- **úkol č. 2:** žáci musí **červeně** označit obrázky, které souvisí s **křesťanstvím**, **žlutě** označí obrázky související s **islámem**

- poté společná kontrola a vysvětlení významu obrázků

(**obr. č. 1.:** žlutá hlava - symbolizuje věřícího v islám; červená hlava - symbolizuje věřícího v křesťanství; **obr. č. 2:** Korán - islám; **obr. č. 3:** Kostel sv. Bartoloměje - křesťanství; **obr. č. 4:** Papež František - křesťanství; **obr. č. 5:** mešita - islám; **obr. č. 6:** muslimové - islám; **obr. č. 7:** Bible - křesťanství)

2. opakování - křesťanství (5 min.)

- společně

- učitel žákům pokládá otázky, ti se hlásí a odpovídají

- **Ot.:** 1. Kdy oficiálně vzniklo křesťanství? (cca 1. - 2. stol. n. l.)

2. Jak se nazývají vyznavači tohoto náboženství? (křesťané)

3. Kdo je považován za zakladatele křesťanství? (Ježíš Kristus)

4. Kde a komu se narodil Ježíš Kristus? (Marii, v Nazaretu)

5. Jak se nazývá posvátná kniha křesťanství a z čeho se skládá? (Bible; Starý a Nový zákon)

6. Jaká je zásada křesťanství? (tolerance; láska a mír)

7. Jak zní desatero křesťanství? (viz příloha „Desatero přikázání“)

8. Jak se dělí křesťanství? (pravoslavné, katolické, protestantské)

3. opakování - islám (5 min.)

- společně

- učitel žákům pokládá otázky, ti se hlásí a odpovídají

- **Ot.: 1. Ve kterém století vznikl islám? (7. stol.)**
- 2. Jak se nazývají vyznavači tohoto náboženství? (muslimové)**
- 3. Kdo byl zakladatelem islámu? (prorok Mohamed)**
- 4. Jak se nazývá posvátná kniha islámu? (Korán)**
- 5. Odkud Mohamed pocházel? (z Mekky)**
- 6. Jaký postoj má islám k ostatním náboženstvím? (Korán neuznává žádné jiné náboženství; všechny, kdo věří v jiné náboženství, označuje za nevěřící a vyhlašuje jim svatou válku, tzv. džihád - především duchovní boj)**
- 7. Jak zní 5 pilířů islámu? (vyznání jediného Boha; modlitba 5x denně; půst během ramadánu; dobročinnost; pouť do Mekky)**
- 8. Na jaké dva hlavní směry se islám dělí? (sunnité a ší'ité)**

4. kontrola DŮ - srovnání islámu a křesťanství (5 min.)

- společně

- učitel vyvolá pár žáků, aby přečetli svá srovnání o tom, co mají křesťanství a islám společného a co mají odlišného

- **společné:**

- monoteismus (víra v 1 boha)

- posvátná kniha

- zásady (desatero křesťanství; 5 pilířů islámu)

- místa pro modlitby (kostely; mešity)

- modlitby

- **odlišné:**

- náboženská tolerance (křesťanství toleruje vyznání jakékoli víry; islám - především pak Korán - uznává pouze vyznání islámu; jakékoli další náboženství neuznává)

- Bůh (muslimové - Alláh; křesťané - „Nejsvětější trojice“)

- postavení žen (křesťané uznávají rovnoprávnost; muslimové neuznávají rovnoprávnost - převládá patriarchát)

- odlišnost zásad

- posvátná kniha (křesťané - Bible; muslimové - Korán)

- modlitba (křesťané nemají striktně nařízeno, jak často se musí modlit; muslimové musí 5x denně)

- pojetí náboženství (křesťané - pouze jako duchovní směr; muslimové - návod k žití; vycházejí z něj práva a povinnosti muslimů)
- místa pro modlitby (křesťané - kostely; muslimové - mešity)

5. cvičení - desatero přikázání vs. pilíře islámu (7 min.)

- ve skupinkách (po 4 lidech)
- učitel rozdělí žáky do čtveřic; každá z nich dostane papír se 14 zásadami
- úkolem je rozlišit, které zásady patří ke křesťanství (K) a které k islámu (I)
- poté společná kontrola a vysvětlení si jednotlivých pojmů

Zásady:

1. V jednoho Boha věřit budeš. (K/I)
2. Buď dobročinný. (I)
3. Pomni, abys den svatý světil. (K)
4. Modli se pětkrát denně. (I)
5. Nesesmilníš. (K)
6. Nezabiješ. (K)
7. Cti otce i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře vedlo se ti na zemi. (K)
8. Nepromluvíš křivého svědectví. (K)
9. Nepožádáš statku bližního svého. (K)
10. Nevezmeš jména Božího nadarmo. (K)
11. Nepokradeš. (K)
12. Alespoň jedenkrát za život navštívíš Mekku. (I)
13. Nepožádáš manželky bližního svého. (K)
14. Budeš držet půst během ramadánu. (I)

6. procvičování - kvíz (15 min.)

- společně
- učitel rozdělí žáky do tří skupin (oddělení u okna, uprostřed a u dveří)
- počet žáků v řadách lavic musí být u všech skupin stejný (tzn. alespoň jeden žák v jedné řadě lavic - tedy 1 zástupce dané skupiny)

- žáci si vymyslí název své skupiny
- vždy celkem tři žáci z jedné řady (1 žák z 1. řady u okna, uprostřed a u dveří) jdou před tabuli (vždy po lavicích - 1. lavice, 2. ...)
- učitel položí otázku, ten, který bude vědět odpověď nejrychleji a správně, obdrží bod pro svou řadu (u dveří, u okna, uprostřed - podle toho, z které řady je)

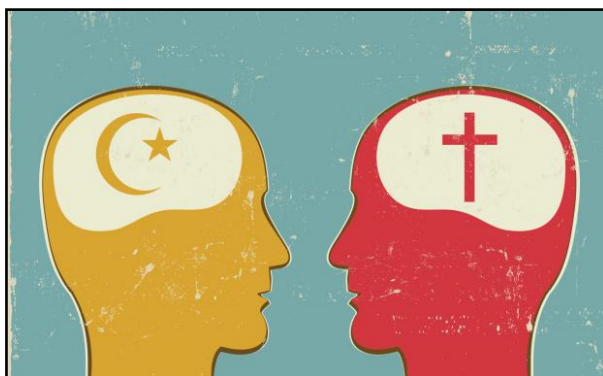
Kvíz:

1. Kdy vzniklo křesťanství? (1. - 2. stol. n. l.)
2. Jaké jsou typické stavby reprezentující islám? (mešity, minarety)
3. Kde vzniklo křesťanství? (na území Palestiny)
4. V kolik bohů věří vyznavači islámu? (v jednoho)
5. Jaké jsou typické stavby křesťanství? (kostely, kapličky, chrámy)
6. Kolik pilířů (zásad) má islám? (5)
7. Jak se nazývá místo určené k modlitbám islámu? (mešita)
8. Odkud pocházel prorok Mohamed? (z Mekky)
9. Kdy vznikl islám? (7. stol.)
10. Jak se nazývá posvátná kniha křesťanů? (Bible)
11. Kdo je Bohem křesťanství? (Bůh v podobě Nejsvětější trojice)
12. Jak označujeme vyznavače islámské víry? (muslimové)
13. Kdo je Bohem islámu? (Alláh)
14. Kolik přikázání má křesťanství? (10)
15. Jak označujeme vyznavače křesťanské víry? (křesťané)
16. Jak se nazývá posvátná kniha islámu? (Korán)
17. V kolik bohů věří křesťané? (v jednoho)
18. Odkud pocházel Ježíš Kristus? (z Nazaretu)
19. Jak se nazývá místo, kde se modlí křesťané? (kostel)
20. Kde vznikl islám? (na Arabském poloostrově)

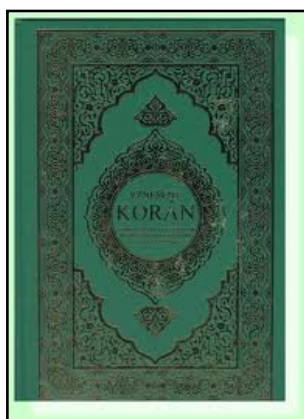
7. shrnutí (3 min.)

- společně
- každý žák obdrží od učitele papír se stručným popisem znaků křesťanství a znaků islámu - následuje společné pročtení (viz níže -List: „Islám vs. křesťanství“)

Obr. č. 1 - úvodní obrázek k tématu

Obr. č. 2

Obr. č. 3

Obr. č. 4

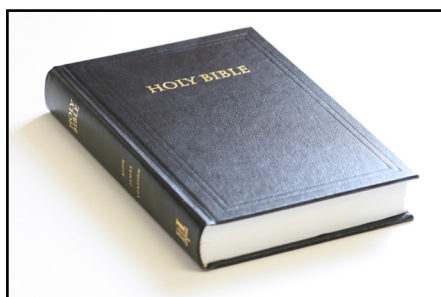
Obr. č. 5

Obr. č. 6

Obr. č. 7

Zdroj: www.google.com

Islám vs. křesťanství

Islám

- **vznik:** 7. stol.
- **zakladatel:** prorok Mohamed z Mekky
- **věřící:** muslimové
- **Bůh:** Alláh
- **posvátná kniha:** Korán
- **místo k modlitbám:** mešity
- **dělení islámu:** sunnité a ší'ité
- **tolerance k ostatním náboženstvím:** podle Koránu jsou všichni, kdo věří v jiné náboženství než islám, „nevěřící“
- **5 pilířů islámu:** dobročinnost; vyznání jediného Boha - Alláha; modlitba 5x denně; půst během ramadánu; pouť do Mekky

Křesťanství

- **vznik:** 1. - 2. stol. n. l.
- **zakladatel:** Ježíš Kristus
- **věřící:** křesťané
- **Bůh:** Bůh ve třech podobstvích, tzv. „Nejsvětější trojice“: Otec, Syn a Duch svatý
- **posvátná kniha:** Bible
- **místo k modlitbám:** kostely
- **dělení křesťanství:** katolické, pravoslavné, protestantské
- **tolerance k ostatním náboženstvím:** každý člověk na světě může vyznávat jakékoliv náboženství
- **Desatero přikázání:**
  1. V jednoho Boha věřit budeš.
  2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
  3. Pomni, abys den svatý světil.
  4. Cti otce i matku svou, abys dlouho žil a dobře vedlo se ti na zemi.
  5. Nezapíšeš.
  6. Nesesmilníš.
  7. Nepokradeš.
  8. Nepromluvíš krivého svědectví.
  9. Nepožádáš manželky bližního svého.
  10. Nepožádáš statku bližního svého.

Průběh a zhodnocení hodiny

Třída: 8.A; 8.B

Počet žáků: 21; 24

Cíle:

1. kognitivní:

- žák by měl být schopen vyjmenovat podstatu islámu a křesťanství
- žák by měl být schopen vyjmenovat základní informace o islámu a o křesťanství
- žák by měl být schopen rozeznat od sebe symboly patřící ke křesťanství a symboly patřící k islámu

2. afektivní:

- žák by si měl uvědomit důležitost náboženské tolerance a kulturních odlišností (rozvoj občanské kompetence)
- žák by měl být schopen zhodnotit jednotlivá náboženství a vytvořit si vlastní postoj

Toto téma bylo vyučováno v osmých třídách, konkrétně v 8.A a 8.B, v rámci Výchovy k občanství. Během hodiny bylo vystřídáno mnoho forem i metod výuky. V hodině převažovaly metody praktické (jednotlivé úlohy k vyplnění či vyřešení) a slovní (zopakování znalostí z předcházejících hodin a doplnění informací k nové látce). Byla však opět využita i metoda názorně demonstrační (v podobě obrázků, na kterých žáci měli rozpoznat symboly pojící se s křesťanstvím a islámem).

U zvolených cvičení a v průběhu celé hodiny převládala metoda induktivní (nejprve pokládání otázek, pak vysvětlení), která lépe rozvíjí myšlení žáků a vede je k samostatnosti.

V hodině byla využita především samostatná práce žáků (vypracovávání jednotlivých cvičení a úkolů) provázaná výkladem učitele (k dovysvětlení probírané látky). V rámci jednotlivých fází hodiny byly střídány různé metody a formy cvičení: didaktické hry (popis obrázků; hromadný kvíz) a řešení problémů (rozlišení zásad těchto náboženství). Pro zpestření hodiny byla využita netradiční forma opakování, a to díky již zmíněnému hromadnému kvízu, kdy byly do hry zapojeni postupně všichni žáci (bližší popis - viz příprava hodiny).

Mezi použité formy výuky byla zařazena jak párová (např. rozřazování obrázků) a frontální výuka (např. srovnání obou náboženství), tak i skupinová výuka (např. odlišení zásad obou náboženství).

Během hodiny byly u žáků rozvíjeny kompetence k řešení problémů, komunikativní (např. k rozdílu mezi jednotlivými náboženstvími; k vysvětlení jejich zásad a významu těchto zásad), sociální a personální (např. práce ve skupinkách a vystupování před třídou v rámci hromadného kvízu) a kompetence občanská (vnímání odlišností obou náboženství a respektování různorodosti kultur).

Toto téma spadá z pohledu zařazení do RVP pod vzdělávací oblast s názvem „Člověk ve společnosti“. Od žáka se očekávají následující výstupy: „(žák) objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám“. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. MŠMT, 2013, s. 52. [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>). Dle RVP by učivo na toto téma mělo pojednávat o kulturním životě a jeho rozmanitosti, vztazích mezi lidmi a zásadách lidského soužití. (Tamtéž)

Tomuto tématu se na vybrané ZŠ věnují ve výuce Výchovy k občanství v 7. ročníku přibližně 3 hodiny v rámci tématu Kulturní život. Učivo pojednává o rozmanitosti kulturních projevů, kulturních hodnotách a tradicích. Do Výchovy k občanství je také zařazeno průřezové téma „Multikulturní výchova - respektování zvláštností různých kultur“. Více viz Příloha č. 1. O kulturních odlišnostech také pojednává téma Mezinárodní vztahy, globální svět, kdy je mezi průřezová témata zařazena Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech - pochopení sociálních a kulturních odlišností mezi národy. Více viz Příloha č. 2. Téma je dále probíráno v rámci předmětu Zeměpis.

Toto téma bylo odučeno v osmých třídách z důvodu zopakování si základních pojmů a připomenutí si poznatků a odlišností obou náboženství, téma tak bylo shrnuto a mohlo dojít k ucelení poznatků. Tématu „Srovnání křesťanství a islámu“ bych věnovala zhruba 1-2 hodiny (1. hodina - základní podobnosti a rozdíly obou náboženství; 2. základní rozdíly v pojetí náboženské tolerance a oddanosti víře). Z důvodu časové tísně a podřazenosti tohoto tématu našemu hlavnímu („Terorismus“) bylo však odučeno v rámci jedné hodiny, a to formou srovnání základních prvků obou náboženství.

Hodina probíhala v obou třídách celkem podobně. Hlavním rozdílem byla opět aktivita žáků a rychlost pracovního tempa. V 8.A hodina probíhala pomaleji (i díky dopracování cvičení z minulé hodiny), žáci měli nižší pracovní tempo a projevovali menší zájem o učivo. Aktivně se hlásilo oproti předchozím hodinám v této třídě více žáků (cca 6 žáků), ostatní museli být vyvoláváni. Znalosti žáků byly již lepší, protože se z větší části jednalo o opakování již probrané látky. V počáteční fázi hodiny šla cvičení žákům dobře, dokázali

rozlišit symboly obou náboženství a částečně uměli zodpovědět i otázky týkající se opakování základních informací o křesťanství a islámu. Při kontrole domácího úkolu bylo zjištěno, že úkol vypracovalo pouze asi 6 žáků, proto musela být látka shrnuta společně, především pak učitelem. Žáci dokázali rozlišit od sebe Desatero přikázání a 5 pilířů islámu. Závěr hodiny se pak nesl formou hry neboli hromadného kvízu, který žáky poměrně bavil a vyvolal v nich soutěživost a snahu získat body pro svou skupinu (viz popis v přípravě). Bohužel však kvůli pomalejšímu tempu žáků nebyly probrány všechny otázky kvízu. Žáci dostali s sebou domů závěrečné shrnutí na papíře, které si za domácí úkol měli projít.

V 8.B proběhla hodina výrazně lépe. Žáci byli opět aktivnější, projevovali znalosti z předchozích hodin, hodina je bavila, aktivně se hlásili. Rozdíl byl vidět i v plnění povinností a přístupu žáků k výuce, jelikož domácí úkol splnilo více žáků než v 8.A, i když ne všichni měli úkol vypracován. Závěrečný kvíz žáky velmi bavil. Celkově dokázali správně zodpovědět více otázek než žáci 8.A, a proto se stihly projít všechny otázky. Závěrečné shrnutí dostali žáci vytištěné na papíře, které si za domácí úkol měli pročíst. Všechny cíle hodiny byly naplněny.

7.5 Příprava č. 4: Terorismus - úvod

1. navození atmosféry - obrázky a indicie (2 min.)

- ve dvojicích

- žáci obdrží do dvojice obrázky s tematikou terorismu, jejich úkolem je dané obrázky popsat a vyvodit, s jakým tématem souvisí a proč (viz níže - List č. 1)

2. nová látka - terorismus (3 min.)

- společně

- brainstorming - **Ot.: Co se vám vybaví při slově terorismus?**

- učitel napíše slovo terorismus na tabuli a žáci píšou své asociace na tabuli - poté společně shrnutí

3. nová látka - terorismus - definice a dělení (2 min.)

- **Ot.: Co to je terorismus?** - pochází z latinského pojmu teretate (= vyvolání strachu) a znamená:

„Forma organizovaného násilí obvykle zaměřeného proti nezúčastněným osobám za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů.“ (Brzybohatý, 1999, str. 152)

„... promyšlenou sérii násilných a zastrašujících činů, které míří proti nebojujícím obyvatelům a jsou naplánovány tak, aby psychologicky zapůsobily na mnohem větší počet osob, než jsou přímé oběti, a tak posloužily k dosažení konkrétního, skoro vždy politického cíle.“ (Ibáñez, 2009, str. 19)

4. cvičení - znaky terorismu (5 min.)

- ve dvojicích

- žáci obdrží příklady násilného chování a mají rozhodnout, zda se jedná o teroristický čin či ne

Příklady:

1. Vojáci státu A zaútočili na vojenskou základnu státu B, kde zabili mnoho vojáků.
2. Politická organizace ze země A zaplatí skupině lidí v zemi B za likvidaci politických odpůrců v zemi A.
3. Separatistická organizace v zemi A zaútočí na železnici v zemi B, jejíž vláda podporuje vládu v zemi A.

4. Partyzánské komando ze země A zaútočilo na policejní hlídku země B za účelem ovládnout dané území.

5. Žena ze země A cestuje do země B, aby tam vyhodila do vzduchu místní obchodní centrum.

(pozn.: zpracováno dle Imrová, Lucie: Mezinárodní konflikty. [online]. [cit. 2. 3. 2014] in Digitální materiály pro výuku (www.dumy.cz). Dostupné z:

<http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/124866>)

Ot.: Jaký je rozdíl mezi terorismem a válkou? Vypište znaky: (5 min.)

- **terorismus** - útočí malá skupina civilistů - do 10 lidí; zbraně amatérsky vyráběné; nástrojem jsou vraždy, únosy a sebevražedné atentáty; útočí se na nevinné lidi; útočí se na oblast s velkým počtem civilistů; cíl: psychologický dopad - zastrašení
- **válka** - vojáci v uniformách; odborné vybavení; vojenské jednotky; předem vymezené území - vojenské, komunikační a průmyslové objekty; cíl: destrukce protivníka

5. nová látka - příčiny vzniku terorismu (2 min.)

- samostatně

- žáci sepíší příčiny vzniku terorismu

- **Ot.: Jaké mohou být příčiny pro vznik terorismu?**

- politické (spory v otázce politiky, vedení země, ovládnutí území, atd - vnitrostátní, státní, mezinárodní)

- náboženské (spory v otázce náboženství - ochrana a prosazování víry)

6. náboženský vliv - islám vs. křesťanství (1 min.)

- společně

- **Ot.: Jaká světová náboženství znáš?**

Mezi kterými dvěma náboženstvími vznikají největší konflikty, jež vedly v minulosti i současnosti k terorismu?

7. cvičení - náboženské symboly islámu a křesťanství (5 min.)

- ve dvojicích

- žáci obdrží obrázky symbolů islámu a křesťanství, mají rozhodnout, ke kterému náboženství jednotlivé symboly patří - vypsat znaky (rozdíly) (viz níže - List č. 2)

- **Ot.: Co vše o islámu už víš?**

Proč mají muslimové spory s křesťany? (vnucování demokracie a lidských práv + Korán nakazuje zabíjet nevěřící - křesťany)

Neznamená to, že všichni muslimové jsou teroristi, ale nejpočetnějšími viníky teroristických útoků v historii celého terorismu jsou právě muslimové.

Co je to fanatismus? (nepřiměřená a vášnivá obhajoba své víry; lidé upřednostňující víru před osobním životem nejsou schopni vnímat realitu, mají zkreslené myšlení a nejsou ochotni přijímat jiné názory či v případě náboženského fanatismu tolerovat jinou víru, než je ta jejich)

Co to je fundamentalismus? (přísné dodržování zásad víry; tento pojem vznikl v 70. letech s rozvojem terorismu; islámský fundamentalismus je především obrazem krvavých a krutých bojů)

8. teroristické státy, nejznámější hnutí (15 min.)

- samostatně

a) teroristické státy

- žáci obdrží papír s vlajkami států patřících mezi teroristické a nápovědou v podobě písmen uvedených pod vlaječkami, které však nejsou všechna, a proto zbylá písmena musejí doplnit (Irák; Súdán; Libye; Sýrie; Írán) (viz níže - List č. 3)

- ve dvojicích

b) teroristické organizace

- každá dvojice obdrží papír s názvem jedné teroristické organizace; bude mít 5 minut na zapamatování co největšího množství informací a poté je sdělí ostatním (viz níže - List č. 4)

9. obrana proti terorismu (2 min.)

- společně

- **Ot.: Jak je možné se bránit proti terorismu?** (zlepšení spolupráce států v boji proti terorismu; zlepšení antiteroristické politiky států; mezinárodní organizace; speciální vojenské a policejní jednotky)

10. shrnutí

- Co to je terorismus?

- Jak se liší terorismus od války?

- Jaké znáš příčiny vzniku terorismu?

- Jaký je rozdíl mezi křesťanstvím a islámem?

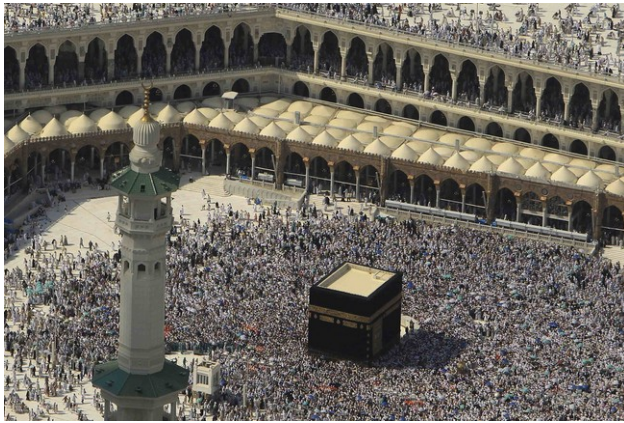
- Co je to fundamentalismus a fanatismus?

- Jaké teroristické státy znáš?

- Jaké znáš teroristické organizace?

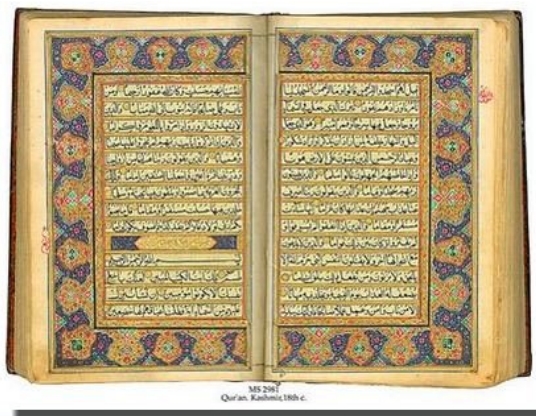
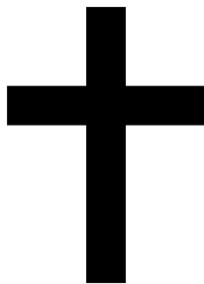
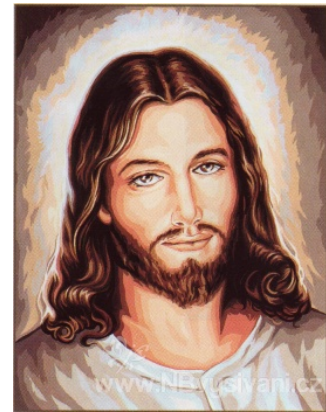
- Jak je možné se proti terorismu bránit?

List č. 1

Zdroj: www.google.com

List č. 2

Zdroj: www.google.com

List č. 3

I _ _ K

_ _ Ú _ _ Á _ _

L _ _ B _ _ _

_ _ Ý R _ _ E

_ _ R _ _ N

I _ _ K

_ _ Ú _ _ Á _ _

L _ _ B _ _ _

_ _ Ý R _ _ E

_ _ R _ _ N

List č. 4

ANO – Abu Nidal Organization (Organizace Abu Nidal)

- **další pojmenování:** Arabské revoluční brigády, Černé září, Revoluční organizace socialistických muslimů, Arabský revoluční parlament
- **vznik:** 1974 oddělením od OOP (Organizace pro osvobození Palestiny)
- **výbory:** finanční, politický, vojenský
- **sítě:** v Evropě, Středním východu, Asii
- **útoky:** více než ve 20 zemích, především na americké, britské, francouzské a izraelské cíle (nejvýznamnější útoky - útok na izraelské sportovce v Mnichově na LOH roku 1972; roku 1985 útok na letišti v Římě a Vídni, v Istanbulu na židovskou synagogu...)

ETA – Euskadi ta Askatasuna (Baskická vlast a svoboda)

- **vznik:** 1959
- **cíl:** snaha o znovuvytvoření samostatného baskického státu
- **sítě:** ve Španělsku a Francii (žijí tam); okolo 100 členů
- **financování:** krádežemi, únosy a přepadáváním
- **útoky:** proti španělským a francouzským vládním objektům

Džihád

- **jiná pojmenování:** Islámský Džihád, Nová skupina Džihádu, Předvoj vítězství, al-Jihad...
- **vznik:** v 70. letech 20. stol.
- **cíl:** nastolení plně islámského Egypta
- **sítě:** hlavní sídlo v Káhiře; dále i v Afghánistánu, Pákistánu a Súdánu (poslední tři jsou nepotvrzené); okolo 100 členů
- **útoky:** na členy vládních organizací a vysoce postavené politiky, západní turisty... (velmi brutální útoky)

GIA – Group Islamic Armé

- **jiná pojmenování:** AIG – Armen Islamic group, Ozbrojená islámská skupina
- **vznik:** cca 1992
- **cíl:** vykořistit sekulární režim z Alžírsko a nastolit vládu islámu
- **sítě:** Arménie; okolo 100 - 1000 členů
- **financování:** od alžírských emigrantů žijících v Evropě, Íránu a Súdánu
- **útoky:** proti vládě, učitelům, novinářům, cizincům, zahraničním rezortům (bombové útoky, únosy, únosy letadel (v roce 1994 únos letadla Air France)

Hamas

- **vznik:** odpojením se od organizace Muslimští bratři v roce 1987
- **jiné pojmenování:** český název - Islámské hnutí odporu

- **cíl:** vznik samostatného palestinského státu (v Izraeli)
- **sítě:** v pásmu Gazy a na pobřeží Jordánska (nabírání nových členů prostřednictvím summitů, propagandy)
- **financování:** prostřednictvím emigrantů, soukromníků ze Saudské Arábie, Íránu
- **útoky:** politické, teroristické (proti Izraeli – vojákům a civilistům a proti spojencům Izraele z řad Palestinců)

Hizballáh

- **jiná pojmenování:** Islámský džihád pro osvobození Palestiny, Strana boží, Organizace revoluční spravedlnosti...
- **vznik:** 1983 (první úvahy již koncem 70. let 20. stol.)
- **cíl:** vytvoření islámského Libanonu, jehož vzorem bude Írán (radikálně protizápadní a protiizraelská skupina)
- **sítě:** Libanon (jižní část), Evropa, Afrika, Jižní i Severní Amerika (jedná se o ší'itskou organizaci extremistů, jež se skládá ze 3 složek: civilní tzv. „Islámský výcvik“, vojenské „Islámský odpor“ (několik tisíc jedinců) a politické; schopni okamžitého útoku)
- **financování:** Íránem (peníze, zbraně, politická pomoc...)
- **útoky:** proti Americe, ale i Evropě (bombové útoky proti politickým objektům), únosy civilistů ze Západu v oblasti Libanonu

HUA – Harkat ul-Ansar

- **v čele:** Maulan Saadatulláh Kahn
- **vznik:** 1993 sjednocením dvou pákistánských islámských skupin
- **cíl:** sjednocení Kašmíru a Pákistánu
- **sítě:** Indie (Kašmír), Pákistán (základna celé skupiny: v Muzaffarabadu); má okolo tisíce členů
- **útoky:** proti Indii – Kašmíru – proti indické vládě kontrolující Kašmír; útoky proti „nevěřícím“ (mj. únos dvojice Britů); Bosně; Barmě a Tádžikistánu

Muslimské bratrstvo

- **jiná pojmenování:** Al Ikhwan Al-Muslimun, IRWAN
- **vznik:** založeno Hassanem Al Bannaou roku 1929
- **cíl:** původním cílem bylo vytvoření fundamentalistického islámského Egypta
- **sítě:** Egypt, Jordánsko (politicky aktivní skupina)
- **útoky:** v roce 1954 po neúspěšném útoku na prezidenta Násira bylo hnutí legalizováno a rozpuštěno (azyl v Saudské Arábii), zůstalo však mnoho stoupenců; v roce 1981 úspěšný atentát na prezidenta Sadata; naopak prezident Mubarak jim pomohl k lepšímu vztahu se státem
- **poznámka:** od násilí pozvolna přecházela k dnešnímu převážně politickému vyjednávání; po svržení Mubaraka roku 2011 se stali politickou stranou a od roku 2013 byli uznanou nevládní organizací; dne 23. 9. 2013 byla však zakázána veškerá činnost Muslimského bratrstva a byl jim zabaven majetek

PKK – Partiya Karkeren Kurdistan

- **jiné pojmenování:** česky - Kurdská strana pracujících
- **vznik:** založena Kurdy v Turecku v roce 1974
- **cíl:** „vytvoření marxistického státu v JV části Turecka“
- **sítě:** Turecko, Irák a Írán (v jádru je asi 15 tisíc členů, ale přívrženců mají až 100 tisíc)
- **financování:** podporována Íránem, Sýrií a minoritou Kurdů v Iráku
- **útoky:** proti vládě Turecka, ale i civilistům; některé útoky i v Evropě proti bohatým Turkům (v r. 1993 unesli 19 západních turistů, ale nic se jim nestalo)

Wahabism

- **jiná pojmenování:** česky - Vahábismus, Wahábismus (nábožensko-politické hnutí)
- **vznik:** v 18. stol., vychází z učení Muhameda Ibn'Abdy al-Wahhába a Ibn Sa'úda na Arabském poloostrově
- **cíl:** prosazení a přísné dodržování tradičního islámu podle Koránu
- **sítě:** část Arabského poloostrova, Střední Asie, muslimské oblasti v okolí Kavkazu (na základě tohoto učení vznikla i Saudská Arábie)
- **financování:** Saudská Arábie, Turecko a Írán
- **útoky:** velká agresivita stoupenců (konflikty s vládou i s mírnějšími směry islámu – neuznávají toto násilí); zúčastnili se Čečenské války (bojovali za nezávislost Čečenska), ale hlavně jim šlo o prosazování islámu (hlavním nepřítelem islámu je podle nich Rusko)

Al-Kaida

- **jiná pojmenování:** al-Kajdá, al-Kajda, al-Kájda
- **vznik:** cca 80. léta 20. stol., jedním ze zakladatelů byl saudsko-arabským multimilionář Usáma bin-Ládin
- **cíl:** prioritní cíl nastolení ryze muslimských států (např. chalífátů) na celém Arabském poloostrově a šíření islámské víry do jiných zemí. Za svého hlavního nepřítele přitom označuje USA, které viní z drancování arabského ropného bohatství a ze snahy dosáhnout rozhodujícího vlivu v této oblasti.
- **financování:** z peněz Usámy bin-Ládina
- **útoky:** Za suverénně největší teroristickou akci soudobých dějin, která je al-Kaidě přičítána, lze jednoznačně označit letecké útoky na USA z 11. září 2001. Celkem 19 únosců, napojených na al-Káidu, se tehdy v krátkém časovém sledu zmocnilo 4 velkých dopravních letadel nad územím Spojených států. Dvě z těchto letadel byla navedena na budovy Světového obchodního centra (WTC) v New Yorku. Obě zasažené budovy se po několika desítkách minut zřítily. Další letadlo bylo navedeno na budovu Pentagonu a poslední se zřítilo v Pensylvánii, patrně díky aktivnímu odporu cestujících v letadle. Při těchto akcích zahynulo přibližně 3500 lidí.

Zdroje:

Brzybohatý, 1999, s. 17 - 172

Novinky.cz/Témata/Al-Káida [online]. [cit. 10. 3. 2014]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/al-kaida>

Průběh a zhodnocení hodiny

Třída: 9.A

Počet žáků: 22

Cíle:

1. kognitivní:

- žák by měl být schopen vysvětlit rozdíl mezi terorismem a válkou
- žák by měl být schopen popsat příčiny vzniku terorismu
- žák by měl být schopen vysvětlit rozdíl mezi pojmy fundamentalismus a fanatismus
- žák by měl být schopen vyjmenovat příklady států podporujících terorismus a příklady teroristických organizací

2. afektivní:

- žák by si měl uvědomit vážnost hrozby náboženského terorismu
- žák by si měl uvědomit rozdílný přístup v otázce kulturních a náboženských odlišností (postoj muslimské kultury vůči Západu a Západu k muslimům)

Toto téma jsem vyučovala v deváté třídě, konkrétně v 9.A, v rámci Výchovy k občanství. Během hodiny bylo vystřídáno mnoho metod a forem výuky. V hodině převládala metoda slovní a praktická. Metoda praktická spočívala v plnění jednotlivých cvičení. Za účelem lepšího pochopení dané látky následovala po každém cvičení kontrola, která byla rozšířena o vysvětlení jednotlivých pojmů. Pro tyto účely byla použita metoda slovní. K uvědomění si odlišnosti kultur a jejich náboženství (křesťanství a islámu) byla využita metoda názorně demonstrační.

V průběhu hodiny byla využívána především metoda induktivní, která umožňuje rozvoj žákovy osobnosti a lépe žáka aktivizuje. Žáci tedy nejdříve odpovídali na otázky a plnili úkoly, teprve poté následovalo vysvětlení látky vyučujícím.

Během hodiny byla střídána samostatná práce žáků s prezentační metodou, sloužící ke sdělení dalších poznatků týkajících se probíraného tématu. Jednotlivá cvičení měla různorodou strukturu. Pro tato cvičení byla zvolena jak metoda diskusní (brainstorming na začátku hodiny - asociace k tématu terorismus; otázka obrany proti terorismu - na konci hodiny), řešení problému (rozpoznání rozdílu mezi terorismem a válkou; vypsání znaků terorismu a války), tak didaktické hry (rozpoznání významu obrázků; přiřazení obrázků k danému náboženství; uhodnutí vlajek států patřících k podporovatelům terorismu).

Ze sociálních forem výuky byly využity následující: frontální výuka při sdělování poznatků týkajících se probíraného tématu, individuální výuka (vypsání příčin vzniku terorismu) a párová výuka, která v hodině převládala (rozřazování obrázků; příklady násilných akcí na rozpoznání války a terorismu; rozdíl mezi křesťanstvím a islámem; přehled teroristických organizací).

Použité formy a metody umožnily rozvoj kompetence k učení (nastudování informací o teroristických skupinách), k řešení problémů (vyplňování jednotlivých cvičení), komunikativní (přednes před třídou) a kompetence sociální a personální (výstup před spolužáky; práce ve dvojicích).

Toto výukové téma spadá z hlediska RVP pod vzdělávací oblast Mezinárodní vztahy, globální svět. Od žáka se očekává, že: *„uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory; uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva; uvede příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání...“* (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. MŠMT, 2013, s. 54. [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>). Dle RVP by učivo mělo pojednávat mj. o globalizaci - jejích projevech, o významných globálních problémech vč. terorismu a o možnostech řešení těchto problémů. (Tamtéž)

Tomuto tématu se na vybrané ZŠ věnují v rámci výuky Výchovy k občanství v 9. ročníku přibližně 3 hodiny (cca 3 hodiny jsou věnovány tématu „Terorismus“, 3 hodiny tématu „Válka“). Dle ŠVP 34. ZŠ je téma Terorismus zařazeno do učiva s názvem Mezinárodní vztahy, globální svět, v němž jsou probírány globální problémy, včetně válek a terorismu a možností jejich řešení. Více viz Příloha č. 3.

Toto téma bylo odučeno v deváté třídě z důvodu návaznosti na RVP a začlenění témat bývalé branné výchovy (obranu státu a rozlišení terorismu a války). Tomuto tématu bych věnovala zhruba 3 - 4 hodiny (1. hodina - základní informace o terorismu: definice, příčiny jeho vzniku, rozdíl mezi terorismem a válkou; 2. hodina představení některých teroristických skupin; otázka obrany státu; 3. hodina islámský fanatismus, nebezpečí migrace a multikulturalismus; 4. hodina - vliv médií). Z důvodu časové tísně byl však všeobecný přehled o terorismu odučen v rámci jedné hodiny, v následující hodině byla probrána obrana proti terorismu. Pro lepší ucelení poznatků byla tématu terorismus a jeho shrnutí věnována ještě třetí hodina v této třídě (9.A).

Hodina probíhala poměrně v pomalém tempu, což mělo za následek zkrácení předposledního cvičení (teroristické organizace), a nedošlo ke shrnutí hodiny. Aktivita žáků 9.A byla téměř nulová, nikdo z žáků se dobrovolně nehlásil, takže museli být vyvoláváni (jak jsem ale byla informována, obecně aktivita žáků devátého ročníku bývá nižší). Převládala spíše nezáměr žáků o probírané téma, kromě několika výjimek (převážně chlapci). Znalosti z oblasti probíraného tématu byly na nízké úrovni, žáci neuměli vysvětlit rozdíl mezi podstatou křesťanství a islámu, nedokázali popsat pojem fanatismus. Na druhou stranu žáci disponovali alespoň základními znalostmi jako je rozlišení pojmů válka a terorismus nebo rozlišení znaků křesťanství a islámu. Překvapení nastalo při připomenutí událostí z 11. září 2001, kdy informace o daném tématu dokázalo sdělit jen pár žáků (převážně chlapci), ostatní nevěděli nebo se možná nechtěli aktivně zapojit do hodiny. Na začátku hodiny dokázali žáci správně rozpoznat souvislost obrázků s daným tématem. Žáci byli schopni společně definovat pojem terorismus. Při rozlišování pojmů terorismus a válka neměli větší problémy a zásadní rozdíly pochopili. Žáci uměli vyjmenovat hlavní světová náboženství, ale o rozporech mezi islámem a křesťanstvím věděli pouze velmi málo. Nikdo z celé třídy nedokázal popsat pojmy fanatismus a fundamentalismus. Teroristické státy žáci dokázali z daného cvičení vyloučit, ale teroristické organizace, kromě Al-Kaidy, neznali. Vzhledem k pomalému tempu a neaktivitě žáků se v hodině nestihlo probrat více. Proto teroristické organizace byly pouze v rychlosti vyjmenovány. Shrnutí hodiny se sice nestihlo, ale vzhledem ke shrnutí celého tématu při poslední hodině to neshledávám závažným nedostatkem.

7.6 Příprava č. 5: Obrana proti terorismu

(pozn.: Tato hodina byla pojata formou prezentace v programu MS PowerPoint. Jednotlivé snímky prezentace - viz níže)

1. navození atmosféry - otázka k zamyšlení - slide č. 2 (2 min.)

- žáci se musejí zamyslet nad otázkou
- Ot.: Co všechno potřebují teroristé k tomu, aby mohli naplánovat útok?

2. nová látka - všeobecná obrana - slide č. 3, 4 (5 min.)

- učitel vysvětlí žákům důležitost ochrany informací a pojem kyberterorismus
- následuje zamyšlení se nad otázkou, jak je možné informace chránit a v čem spočívá únik informací do nesprávných rukou - poté zodpovězení (slide č. 3)

3. nová látka - mezinárodní obrana - slide č. 5, 6 (3 min.)

- žáci zodpoví otázky na téma mezinárodní obrany, tzn., jestli znají nějakou mezinárodní organizaci, která se zabývá obranou proti terorismu a násilí (odp. NATO, OSN)

4. nová látka - mezinárodní obrana - NATO a OSN - slide č. 7, 8 (10 min.)

- žákům jsou předneseny základní údaje o organizacích NATO a OSN (vznik, státy, cíl...)

5. procvičení - NATO a OSN - slide č. 9,10 a 11,12 (10 min.)

- žáci vypracují cvičení na téma NATO (uzavřené a otevřené otázky); poté kontrola
- žáci vypracují cvičení na téma OSN (uzavřené otázky); poté kontrola

6. nová látka - ozbrojené síly ČR - slide č. 13 (5 min.)

- žáci jsou seznámeni s ozbrojenými silami ČR a speciálními policejními jednotkami (členění)

7. nová látka - Armáda ČR - slide č. 14 (5 min.)

- žáci jsou seznámeni se členěním Armády ČR, jejími úkoly

8. procvičení - obrana ČR - slide č. 15, 16 (5 min.)

- žáci zodpoví 5 otázek týkajících se obrany ČR, poté kontrola

9. shrnutí

- všeobecná obrana - ochrana informací
- mezinárodní spolupráce - OSN, NATO
- obrana ČR - ozbrojené síly ČR

Slide č. 1

Obrana proti terorismu

Autorka: Eva Štástrná
Datum: 18.2.2014
Cílová skupina: 9. ročník

Slide č. 2

Otázka k zamyšlení

Zamysli se nad následující otázkou:

„Co všechno potřebují teroristé k tomu, aby mohli naplánovat útok např. na politika či na nějakou budovu?“

Odpověď: dopravní prostředek, lidi, zbraně, informace, ...

Slide č. 3

Všeobecná obrana

Informace

- pro teroristy velmi cenné a potřebné

OCHRANA INFORMACÍ

- velmi důležitá
- jedna ze všeobecných možností obrany

Otázky k zamyšlení:

- 1) „Jak je možné, že se teroristé dostanou k tajným informacím?“
- 2) „Jak je možné informace chránit?“

VELKÁ HROZBA: „kyberterorismus“ (viry, hackeři, odposlechy, monitorování informací, ...)

Slide č. 4

Všeobecná obrana

Odpovědi:

- selhání techniky; nabourání se do systému; lidská chyba; nedostatečná legislativa; ...
- propracovaná legislativa; technika (např. šifrování); personál; ...

Slide č. 5

Mezinárodní obrana

Otázky k zamyšlení:

- 1) „Znáte nějaké mezinárodní organizace zabývající se bezpečností a ochranou států?“
- 2) „Do kterých těchto organizací patří ČR?“
- 3) „Jakou souvislost hrají v obraně proti terorismu?“

Slide č. 6

Mezinárodní obrana

Odpovědi:

- 1) OSN, NATO, EU, ...
- 2) OSN, NATO, EU
- 3) Oblast legislativy (antiteroristická politika); vojenská výpomoc; ekonomická, zdravotnická výpomoc či výpomoc zásahových jednotek (v případě rozsáhlého teroristického útoku); ...

Slide č. 7

Mezinárodní obrana: NATO

• NATO

- **název:** Severoatlantická aliance
- **vznik:** 1949 podepsáním Severoatlantické smlouvy
- **zakládající státy (12):** Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, USA, Velká Británie
- **další členové (16):** Řecko, Turecko, Německo, Španělsko, **ČR (1999)**, Maďarsko, Polsko, Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Albánie, Chorvatsko
- **cíl:** plnění politických cílů na zákl. vojenské spolupráce; spolupráce při tvorbě obranného systému (dále: ekonomika, věda, životní prostředí)

Slide č. 8

Mezinárodní obrana: OSN

• OSN

- **název:** Organizace spojených národů
- **vznik:** 1945 na základě přijetí Charty OSN
- **zakládající státy (50):** Argentina, Austrálie, Belgie, Bělorusko, Bolívie, Brazílie, Čína, Dánsko, Dominikánská republika, Egypt, Ekvádor, Etiopie, Filipíny, Francie, Guatemala, Haiti, Honduras, Chile, Indie, Irák, Irán, Jižní Afrika, Kanada, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Libanon, Libérie, Lucembursko, Mexiko, Nikaragua, Nizozemsko, Norsko, Nový Zéland, Panama, Paraguay, Peru, Polsko, Rusko, Řecko, Salvador, Saudská Arábie, Spojené království, Srbsko a Černá hora, Sýrie, Turecko, Ukrajina, Uruguay, USA, Venezuela
- **dnes celkem: 193 států (Československo – 1945; ČR – 1993)**
- **cíl:** zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce

Slide č. 9

Cvičení - NATO

- 1) Co znamená zkratka NATO? a) Severoatlantická aliance b) Severoamerická aliance c) Severoevropská aliance
- 2) Ve kterém roce bylo NATO založeno a na zákl. čeho? a) 1949 (Severoatlantická smlouva) b) 2000 (Varšavská smlouva) c) 1989 (Bruselská smlouva)
- 3) Která z následujících vlajek symbolizuje NATO?

- 4) Vypiš zakládající státy NATO (vlaječky ti pomohou)

- 5) Co je cílem NATO? a) vojenská spolupráce (obrana) b) průmyslová spolupráce c) kulturní spolupráce
- 6) Kdy vstoupila ČR do NATO? a) 1955 b) 2004 c) 1999

Slide č. 10

Cvičení - NATO

Odpovědi:

- 1) Ve kterém roce bylo NATO založeno a na zákl. čeho? a) 1949 (Severoatlantická smlouva)
- 2) Která z následujících vlajek symbolizuje NATO?
- 3) Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, USA, Velká Británie
- 4) Co je cílem NATO? a) vojenská spolupráce (obrana)
- 5) Kdy vstoupila ČR do NATO? c) 1999

Slide č. 11

Cvičení - OSN

Odpovědi:

- 1) Co znamená zkratka OSN? a) Organizace severovýchodních zemí b) Organizace spojených národů c) Organizace severoatlantických národů
- 2) Kdy bylo OSN založeno a na základě čeho? a) 1970 na zákl. Charty NATO b) 2001 na zákl. Charty 50 c) 1945 na zákl. Charty OSN
- 3) Která z vlajek symbolizuje OSN?
- 4) Kolik států patří do OSN? a) 50 b) 193 c) 100
- 5) Co je cílem OSN? a) zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, mezinárodní spolupráce b) zachování kulturního dědictví c) zachování stabilní ekonomiky
- 6) Kdy vstoupila ČR do OSN? a) 2004 b) 1981 c) 1993

Slide č. 12

Cvičení - OSN

Odpovědi:

- 1) Co znamená zkratka OSN? b) Organizace spojených národů
- 2) Kdy bylo OSN založeno a na základě čeho? c) 1945 na zákl. Charty OSN
- 3) Která z vlajek symbolizuje OSN?
- 4) Kolik států patří do OSN? b) 193
- 5) Co je cílem OSN? a) zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, mezinárodní spolupráce
- 6) Kdy vstoupila ČR do OSN? c) 1993

Slide č. 13

Obrana ČR

- **Ozbrojené síly ČR**

- a) Armáda
- b) Vojenská kancelář prezidenta republiky
- c) Hradní stráž

- **Dále: Policie ČR**

- a) URNA
- b) PMJ
- c) Jednotky operativního zásahu
- d) Ochranné složky
- e) Vojenská policie
(Special operation group – zásahy v
Afghanistánu, Iráku, ...)

Slide č. 14

Armáda ČR

- **Hlavní složka ozbrojených sil**

- **Úkoly:**

- bránit ČR proti vnějšímu napadení
- podílet se na obraně aliance
- podílet se na mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích

- **Složení:**

- velitel: prezident republiky
- Vojenská kancelář prezidenta republiky
- Hradní stráž
- generální štáb

- **Dělení:**

- pozemní síly x vzdušné síly

Slide č. 15

Cvičení – Obrana ČR

- 1) Ze kterých složek se skládají ozbrojené síly ČR?
- 2) Jaká z těchto složek tvoří hlavní složku ozbrojených sil ČR?
- 3) Jaké jsou úkoly Armády ČR?
- 4) Kdo je velitelem Armády ČR?
- 5) Kdo je znázorněn na následujících fotografiích?

Slide č. 16

Cvičení – Obrana ČR

- **Odpovědi:**
  - 1) Armáda, Vojenská kancelář prezidenta republiky, Hradní stráž
  - 2) Armáda ČR
  - 3) Úkoly:
    - bránit ČR proti vnějšímu napadení
    - podílet se na obraně aliance
    - podílet se na mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích
  - 4) Prezident ČR
  - 5) URNA, Armáda ČR, Hradní stráž

Slide č. 17

Zdroje

- www.google.cz
- www.acr.army.cz
- www.zakonyprolidi.cz
- www.osn.cz
- www.natoaktual.cz

Zdroje:

Armáda ČR [online]. Ministerstvo obrany 2004-2014, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: www.acr.army.cz

Google.com [online]. Dostupné z: <http://www.google.com>

Informační centrum OSN v Praze [online]. UNIC Praha, 2005, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/otazky-a-odpovedi>

Oficiální portál informačního centra o NATO [online]. Jagello 2000, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.natoaktual.cz/>

Zákony pro lidi [online]. AION 2010-2014, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz

Průběh a zhodnocení hodiny

Třída: 9.A

Počet žáků: 22

Cíle:

1. kognitivní:

- žák by měl být schopen vyjmenovat prostředky obrany proti terorismu (mezinárodní spolupráce v podobě mezinárodních organizací; ochrana informací; ozbrojené síly)
- žák by měl být schopen vyjmenovat základní informace o mezinárodních organizacích NATO a OSN
- žák by měl být schopen vyjmenovat ozbrojené složky ČR, členění Armády ČR a vyšvětlit její úkoly

2. afektivní:

- žák by si měl uvědomit důležitost mezinárodní spolupráce
- žák by si měl uvědomit význam ozbrojených složek ČR

Hodina na výše zmiňované téma proběhla v deváté třídě, konkrétně v 9.A, v rámci Výchovy k občanství. Během hodiny bylo vystřídáno více metod a forem výuky. V hodině převládala metoda názorně demonstrační v podobě využití interaktivní tabule (promítání výkladu a obrázků k jednotlivým úkolům), metoda slovní (přednes informací k tématu) a metoda praktická (vypracování jednotlivých úkolů).

Pro sdělení nového tématu byla využita jak metoda deduktivní, tak i metoda induktivní. Žákům byly předkládány otázky k zamyšlení, ze kterých vyplynul probíraný úsek tématu, nebo jim byly zprostředkovány informace a poté žáci museli zodpovědět kontrolní otázky.

V hodině se střídala prezentační metoda (výkladová část) se samostatnou prací žáků (práce na úkolech). Metody vedoucí k aktivní činnosti žáka měly různé podoby jako např. diskusní (zamyšlení se nad otázkami), řešení problému (výběr správných odpovědí v kvízu) a didaktická hra (v podobě kvízu s obrázky). V kvízu byl použit i prvek propojení předmětu s dalším předmětem, a to zeměpisem (konkrétně určení vlajek států).

Ze sociálních forem převládala frontální výuka (přednes látky), která byla prokládána individuálním typem výuky (řešení úkolů).

Díky této podobě výuky bylo u žáků rozvíjeno mnoho kompetencí, jak např. komunikativní (v případě zamyšlení se nad otázkami a jejich zodpovězení; popis obrázků),

tak i sociální a personální (schopnost žáka sám se rozhodovat při výběru odpovědí, řešení úkolů či určení obrázků; schopnost pracovat samostatně) nebo kompetence k řešení problémů (řešení jednotlivých úloh, tzn. zodpovídání otázek; přiřazení států k vlajkám...).

V rámci zařazení do RVP spadá toto téma do vzdělávací oblasti s názvem „Člověk ve společnosti“, ve které jsou na žáka kladeny následující požadavky: „... vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a jak pomoci v situacích ohrožení a obrany státu“. Dále se jedná o vzdělávací oblast „Člověk, stát a právo“, kdy žák: „... rozumí povinností občana při zajišťování obrany státu“. Učivo by mělo pojednávat o právních základech státu včetně obrany státu. Poslední vzdělávací oblastí, do které spadá přímo téma terorismus a obrana státu, je oblast s názvem „Mezinárodní vztahy, globální svět“, kde se od žáka očekává, že: „uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory; uvede příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání, objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru“. Učivo by mělo obsahovat témata: Mezinárodní spolupráce, tzn. spolupráce v oblasti ekonomiky, politiky, bezpečnosti a důležitost mezinárodních organizací; Globalizace, tzn. mj. globální problémy současnosti a možnosti jejich řešení. (*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. MŠMT, 2013, s. 52-55. [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>).

Tomuto tématu se na vybrané ZŠ věnují výuce Výchovy k občanství v 6. ročníku cca 2 hodiny, a to v rámci učiva „Stát a právo“, kdy je probírána obrana státu, více viz Příloha č. 4. V 7. ročníku je na toto téma zaměřeno cca 5 hodin v rámci učiva „Stát a právo“ a „Mezinárodní vztahy, globální svět“, při kterých je vyučována problematika obrany státu a význam mezinárodních organizací. Více viz Příloha č. 2. V 8. ročníku je věnováno tomuto tématu cca 6 hodin v rámci učiva „Stát a právo“ a „Mezinárodní vztahy, globální svět“, kdy jsou žáci hlouběji seznámeni s obranou státu a významnými mezinárodními organizacemi. Viz Příloha č. 5. V 9. ročníku jsou tématu obrana státu věnovány přibližně 4 hodiny při probírání učiva „Stát a právo“, viz Příloha č. 6, a dále v rámci učiva „Mezinárodní vztahy, globální svět“, kdy jsou žáci seznámeni nejen s globálními problémy a možnostmi jejich řešení, ale také s ozbrojenými složkami ČR a jejich funkcí, včetně účasti na zahraničních misích. Více viz Příloha č. 3. Tématu se věnuje i předmět Zeměpis.

Toto téma bylo odučeno v deváté třídě, konkrétně v 9.A, z důvodu návaznosti na předchozí téma „Terorismus“. Tomuto tématu bych věnovala zhruba 4 hodiny (1. hodina - všeobecná obrana proti terorismu; 2. hodina rozvoj mezinárodní spolupráce v rámci

mezinárodních organizací; 3. rozšíření tématu obrany ČR; 4. hodina - úkoly jednotlivých obranných složek a objasnění pojmů stav nebezpečí, stav ohrožení, stav nouze). Z důvodu časové tísně bylo však odučeno v rámci jedné hodiny, a to formou sdělení základních prvků obrany proti terorismu v podobě mezinárodní spolupráce a představení ozbrojených sil ČR.

Hodina měla poměrně rychlý spád. Žáky tato forma výuky poměrně bavila, i když aktivita byla opět velmi nízká. Přesto, že žáci odpovědi většinou věděli, nechtěli se hlásit, a proto museli být vyvoláváni. Přes rychlejší tempo oproti minulé hodině se však nestihla provést kontrola posledního cvičení, která proběhla až následující hodinu. Při zodpovídání otázek o všeobecné ochraně informací na začátku hodiny bylo tempo žáků pomalejší, jelikož odpovědi na otázky neuměli zformulovat. Při otázkách, které představovaly úvod k tématu mezinárodní obrany, si žáci nevěděli příliš rady. Zodpovězení otázek u kvízů, vztahujících se k organizacím NATO a OSN, žákům nečinilo velké problémy, především díky zvolenému typu otázek (uzavřené otázky, tzn. výběr z možností). Problémy nastaly, jak se dalo očekávat, pouze při určování vlajek zakládajících států organizace NATO, kdy žáci rozpoznali pouze pár vlajek (převážně vlajku USA, VB a Kanady). Po výkladu k tématu o obraně ČR už bohužel nezbyl čas na kvíz, který byl tedy použit na začátku příští hodiny. Podle mého zhodnocení byly všechny cíle naplněny.

7.7 Příprava č. 6: Terorismus - shrnutí

1. pracovní list - terorismus - shrnutí (25 min.)

- samostatně
- učitel rozdá každému žákovi pracovní list na téma „Terorismus - shrnutí“
- na každé cvičení mají žáci určený čas (pozn. čas uvedený v závorkách zahrnuje, nejen čas vypracování, ale také i společné kontroly - tzn. čas celkem)
- **po každém cvičení následuje společná kontrola**
  - pracovní list - viz níže

2. KUFR - hádání slov (20 min.)

- ve dvojicích
- učitel si připraví klobouk, ve kterém je nastříháno **60 různých výrazů týkajících se tématu „Terorismus“**
- třída se rozdělí **do dvou skupin po 12 lidech** (celkem 24 žáků)
- **z každé skupiny půjde k tabuli jedna dvojice** reprezentující svou skupinu (skupiny se budou pravidelně střídat: nejprve jedna dvojice ze sk. A, pak jedna dvojice ze sk. B, následuje druhá dvojice ze sk. A, pak ze sk. B... dokud se neprostřídají všechny dvojice)
- **jeden** z dvojice **vytáhne 5 lístečků**, na kterých bude uvedeno 5 výrazů a **bude se je snažit popsat** (tak, aby nepoužil kořen daného slova), **druhý z dvojice bude hádat**
- celkem má dvojice **na uhádnutí 5 výrazů 1 minutu** (učitel stopuje čas)
- kolik slov uhádnou, tolik bodů pro svou skupinu získají (body se budou zapisovat na tabuli)
  - pojmy k této hře - viz níže

Pracovní list: „Terorismus - shrnutí“

1. Vypracuj následující úkol: (10 min.)

a) napiš vše, co víš o islámu

Zdroj: www.google.com

Vznik: _____

Vyznavači: _____

Bůh: _____

Kniha: _____

Zásady: _____

b) napiš vše, co víš o křesťanství

Zdroj: www.google.com

Vznik: _____

Vyznavači: _____

Bůh: _____

Kniha: _____

Zásady: _____

c) Co znamená pojem fanatismus a co fundamentalismus?

fanatismus = _____

fundamentalismus = _____

2. Zamysli se nad následujícími otázkami a poté je zodpověz: (5 min.)

a) Co to je terorismus?

b) Jaký je rozdíl mezi terorismem a válkou? Vypiš:

terorismus: _____

válka: _____

c) Jaké jsou nejčastější příčiny vzniku terorismu?

3. Zodpověz následující otázky: (5 min.)

a) Co to je kyberterorismus?

b) Jak se lze proti kyberterorismu bránit?

4. Popiš, co nebo kdo je na následujících obrázcích vyobrazen/o a jakou souvislost mají tyto obrázky s terorismem? (3 min.)

a)

b)

c) obr. č. 1

obr. č. 2

obr. č. 3

Zdroj: www.google.com

5. Zamysli se nad tím, z jakých složek se skládají ozbrojené síly ČR: (2 min.)

POJMY KE HŘE KUFR:

křesťan	oběť	islamizace	zbraně hrom. ničení
demokracie	zpravodajství	Desatero přikázání	islám
letadlo	mír	terorismus	bomba
civilisté	atentát	Bible	Mohamed
strach	USA	fanatismus	OSN
Afghánistán	výbuch	muslim	informace
terorista	Korán	kyberterorismus	Armáda
kostel	fundamentalismus	automobil	11.9.2001
Západ	válka	sebevražed. atentát	URNA
Ježíš Kristus	smrt	teroristická org.	křesťanství
Alláh	autokracie	hacker	internet
džihád	civilizace	náboženství	emoce
mešita	Al-Kaida	počítačový virus	obrana
víra	modlitba	Usáma bin Ládín	televize
nenávisť	5 pilířů islámu	migrace	NATO

Průběh a zhodnocení hodiny

Třída: 9.A

Počet žáků: 22

Cíle:

1. kognitivní:

- žák by měl být schopen vyjmenovat základní informace o křesťanství a islámu
- žák by měl být schopen vysvětlit pojmy fanatismus, fundamentalismus, válka, terorismus, kyberterorismus
- žák by měl být schopen vyjmenovat ozbrojené složky ČR a mezinárodní organizace, které se zabývají bezpečností a obranou států (OSN, NATO)

2. afektivní:

- žák by si měl uvědomit důležitost náboženské tolerance a kulturních odlišností
- žák by měl být schopen zhodnotit jednotlivá náboženství a vytvořit si vlastní postoj
- žák by si měl uvědomit důležitost mezinárodní spolupráce
- žák by si měl uvědomit význam ozbrojených složek ČR

Tato hodina byla vyučována v deváté třídě, konkrétně v 9.A, v rámci Výchovy k občanství. Během hodiny bylo vystřídáno více metod a forem výuky. V hodině byla použita metoda praktická (v podobě pracovního listu), metoda názorně demonstrační (v podobě dokončení kvízu, který byl součástí prezentace v minulé hodině, a tedy použití interaktivní tabule) a metoda slovní (hra KUFR).

Při hodině převažovala samostatná práce žáků, jelikož se jednalo převážně o plnění zadaných úkolů (vyplnění pracovního listu), kdy po každém cvičení následovala kontrola, nebo o hru (hra KUFR), při níž hrál učitel spíše roli poradce či moderátora. Co se týče metod sloužících k aktivizaci žáka, byla zvolena především metoda řešení problému a didaktické hra (hra KUFR).

V hodině se vystřídalo mnoho sociálních forem výuky. Individuální výuka byla použita v rámci vypracování pracovního listu či zodpovězení otázek z minulé hodiny na téma „Obrana ČR“. Dále byla zařazena i párová forma, především při hře KUFR (kdy vždy spolu pracovala jedna dvojice), při které byla využita navíc i kooperativní forma výuky (dosažení společného cíle formou vzájemné pozitivní závislosti).

Díky mnoha metodám a formám výuky se u žáků rozvíjelo více kompetencí najednou. Při vypracovávání pracovního listu docházelo k rozvoji kompetence k řešení problémů. Během vystupování žáků před tabulí (ve zmiňované hře) se žáci rozvíjeli po osobnostní stránce, tzn., že u nich byla rozvíjena kompetence sociální a personální. Díky hře KUFR si žáci rozvíjeli i schopnost vyjadřování, tzn., že docházelo k rozvoji komunikativní kompetence, kterou mnoho žáků základních škol má nedostatečně vyvinutou, což se při hře také projevilo. Pozn.: Zařazení témat této opakovací hodiny do RVP a ŠVP - viz předchozí stránky.

Toto závěrečné shrnutí všech předchozích hodin (včetně náboženství odučeného v rámci osmých ročníků) proběhlo v deváté třídě, konkrétně v 9.A. Kompletní opakování, včetně tématu náboženství, bylo zvoleno k ucelení vědomostí žáků. Téma náboženství u 9.A probíráno nebylo, jelikož toto téma by žáci měli umět z předchozích ročníků. Tomuto zopakování bych věnovala zhruba 1 hodinu.

Hodina žáky poměrně bavila. Díky vhodně zvoleným metodám a formám výuky byla v průběhu hodiny velká část žáků aktivně zapojena, tzn., že odpadla nutnost vyvolávání jednotlivých žáků a „nucení“ žáků ke spolupráci. Tempo hodiny bylo pomalejší z důvodu dodělávání cvičení z předchozí hodiny, díky kterému se závěrečné hry nemohli zúčastnit všichni hráči, jelikož se dvojice nestihly vystřídat. Na začátku byl dokončen úkol z předchozí hodiny, kdy žáci měli zodpovědět otázky týkající se obrany ČR. Žáci si z tématu už moc nepamatovali, proto neměli zodpovězeny všechny otázky. Následovalo zopakování celého tématu ve formě pracovního listu. S prvním cvičením, které se týkalo doplnění základních informací o islámu a křesťanství, měli žáci menší problémy. Neuměli například vyjmenovat zásady obou náboženství a nevěděli, kdy daná náboženství vznikla. U dalšího cvičení, kdy měli žáci popsat rozdíl mezi terorismem a válkou, neměli žáci téměř žádné potíže. Ty pak nastaly opět u tématu ozbrojené složky ČR, kdy žáci neuměli vypsát všechny složky. Většina z nich si vzpomněla jen na Armádu ČR. Bohužel, pracovní list zabral více času, než bylo původně naplánováno. Tím pádem závěrečná hra KUFR proběhla jen částečně. Stihlo se vystřídat jen asi 5 či 6 dvojic. Žáci měli velké problémy s formulací významu uvedených pojmů, čímž neusnadnili hádajícím jejich úkol. Žáci nevěděli, jak dané výrazy popsat; hádající naopak nevěděli, jak daný pojem nazvat. Celkově žáci získali jen pár bodů pro své skupiny.

Pozitivním faktorem této hodiny byla aktivita žáků, která v předchozích hodinách byla postrádána. Vyšší aktivita žáků souvisela s použitím netradičních metod výuky, které žáky zaujaly.

7.8 Shrnutí

Jak již bylo zmíněno, terorismus je jedním z problémů 21. století, jelikož se dá předpokládat, že bude i nadále jednou z hlavních forem války. Toto téma je velmi obsáhlé a z důvodu nedostatku hodin na ZŠ, v rámci předmětu Výchovy k občanství 1 hodina týdně, není možné se mu věnovat dopodrobna. Je důležité, aby žáci byli seznámeni alespoň se základními fakty souvisejícími s tímto tématem, jako je důležitost náboženské tolerance, rozdíl mezi terorismem a válkou, možnosti obrany proti terorismu v rámci mezinárodní spolupráce a důležitost obranných složek státu.

Ve výše uvedených přípravách byla všechna tato fakta obsažena. Cíl této části práce, tedy nalezení způsobu zařazení zkoumané problematiky do hodin Výchovy k občanství s důrazem na aktivní zapojení žáků do hodiny a rozšíření jejich znalostí, byl naplněn. Důležitým prvkem při probírání tohoto tématu bylo střídání různých metod a forem výuky, díky nimž žáky hodiny celkem bavily. Hodiny byly pojaty různě, od pracovních listů, prezentací až po klasické vyučování formou použití prezentační výuky střídanou samostatnou prací žáků.

Z použitých metod aktivizujících činnost žáka se osvědčily nejvíce didaktické hry, které měly u žáků největší úspěch (jako např. hromadný kvíz, rozpoznávání obrázků, křížovky...). Hodiny se však nemohou nést pouze v duchu her, proto byly využity i metody řešení problému, při kterých si každý žák mohl vyzkoušet ověření znalostí souvisejících s probíraným tématem (vyplňování pracovních listů, řešení různých cvičení, kvízů...). Dále byly použity také metody diskusní (zamyšlení se nad probíranými otázkami souvisejícími s uvedením nové látky).

Při výběru metod předávání informací byly použity nejvíce metody praktické (pracovní listy, řešení úkolů, zamyšlení se nad otázkami), které umožňují zapojení všech žáků do hodiny a zároveň se žáci učí samostatnosti a logickému myšlení. Metoda slovní byla použita k dovysvětlení dané problematiky.

Jak již bylo naznačeno, v případě logických postupů byla používána nejvíce metoda induktivní, tedy použití příkladů, díky ní bylo vždy navázáno na novou látku. Tuto metodu shledávám k pojetí tématu „Terorismus“ jako praktičtější, jelikož při ní žáci musejí zapojit své myšlení a vede je tak k samostatnosti a rozvíjení souvislostí s již nabytými znalostmi.

Při hodinách byla preferována samostatná práce žáků, po níž vždy následovala společná kontrola. Hodiny byly dále prokládány také prezentační metodou výuky.

Nejvhodnější sociální formou se ukázala párová a individuální výuka. Skupinovou výuku shledávám, pro výše uvedené přípravy, nedůležitou či méně vhodnou, jelikož je těžké zkoordinovat chování žáků. Vhodnější než skupinová práce by byla kooperativní výuka, kdy opravdu všichni žáci musejí pracovat na zadaném úkolu, což se u skupinové práce často nestává. K přednesu nové látky či dovysvětlení látky pak byla použita metoda frontální.

Hodiny byly zaměřeny i na rozvoj kompetencí žáka, přičemž během odučených 6 hodin byly rozvinuty téměř všechny. V průběhu těchto hodin vždy také došlo k naplnění stanovených cílů.

Myslím si, že díky zavedení okruhů bývalé branné výchovy do RVP je tomuto tématu na ZŠ věnováno dost prostoru. Vzhledem k nízké dotaci hodin Výchovy k občanství na ZŠ, tzn. pouze 1 hodina týdně, není možné se tomuto tématu věnovat příliš dopodrobna. Rozdělením probíraného tématu do podkapitol, které jsou uvedeny výše, se tento problém dá alespoň částečně vyřešit. Přesto žáci disponují základními znalostmi ze všech uvedených okruhů. Pozitivní shledávám i fakt, že dané téma je probíráno nejen v rámci Výchovy k občanství, ale i v jiných předmětech jako např. v dějepise, zeměpise a výchově ke zdraví.

Závěr

Na základě prozkoumání odborné literatury se podařilo zodpovědět všechny otázky stanovené v úvodu naší práce týkající se nebezpečnosti terorismu, vlivu médií, vlivu odlišnosti kultur a náboženství a způsobů obrany proti terorismu.

Můžeme tak potvrdit, že terorismus je jednou z hlavních hrozeb 21. století, a proto by se lidé a politici jednotlivých států měli touto otázkou zabývat. Tato hrozba se totiž týká celého Západu, jehož státy jsou navzájem propojeny díky členství v různých mezinárodních organizacích, díky ekonomické, hospodářské či politické spolupráci. Terorismus je nebezpečný především svou nečekaností, která z něj tvoří velmi silnou a obávanou zbraň současnosti. Jelikož nejčastější formou dnešního mezinárodního terorismu jsou sebevražedné atentáty, které páchají pouze jednotlivci či malá skupina lidí, je velmi těžké, ba nemožné takovýmto útokům předcházet. Téměř u většiny případů nevíme dopředu, kdy a kde se další útok odehraje.

Jak již bylo řečeno, nejčastější formou terorismu je tzv. náboženský terorismus, který je páchán převážně pod záštitou muslimských fundamentalistů. Můžeme tedy v této problematice pozorovat velký vliv rozdílnosti kultur a náboženství. Hlavní konflikty spočívají mezi kulturou islámskou a Západem. Není to tak, že islám by byl náboženstvím hlásajícím netoleranci a zabíjení nevěřících, i když toto poselství je přímo obsaženo v Koránu, kterým se řídí mj. i zákony mnoha muslimských zemí. Vše je dáno nepochopením tohoto historického textu muslimy a nepochopením významu džihádu. Džihád, neboli svatá válka, má být především vnitřní boj jedince, mnoho fundamentalistů z něj ale činí boj za pomoci násilí a krveprolití. Neznamená to také, že všichni muslimové se dávají na cestu fundamentalismu, je však nemalý počet takových, kteří s fundamentalisty v mnoha otázkách a názorech sympatizují. Jak z práce vyplynulo, hlavní hrozbou do budoucna budou také migrační změny, které Evropu čekají. Především se bude jednat tedy o demografický džihád. Konflikty mezi islámskou a západní kulturou budou i v budoucnu přetrvávat, proto můžeme očekávat další nárůst fundamentalistických hnutí a organizací, a to nejen v arabských zemích, ale také mezi arabskými přistěhovalci v Evropě, kteří bývají napojeni na tyto skupiny.

Je možné se tedy vůbec nějak bránit? Zodpovězení této otázky je velmi složité, jelikož se proti terorismu jako takovému bránit nedá. Ale dá se bránit alespoň částečně, a to proti teroristům. Důležitou roli hraje a bude hrát i nadále mezinárodní spolupráce, především

v oblasti politické, tedy vytvoření antiteroristické politiky a zpřísnění legislativy, která může napomoci včasnému odhalení potencionálních teroristů.

Trend dnešního náboženského terorismu je především v provedení co nejbrutálnějších a co nejkrvavějších atentátů mířených na metropole Západu. Čím rozsáhlejší útok je, tím je větší šance, že se o útok budou zajímat média po celém světě a díky tomu se i podaří šířit poselství dané organizace, tedy šířit strach a vyvolat tak pocit nejistoty u co největšího počtu lidí. Můžeme tedy říci, že média hrají v otázce terorismu významnou roli. Někdo by mohl namítnout, že terorismus nepředstavuje takové nebezpečí, že to z něj dělají pouze média. Je pravda, že média často takovéto zprávy „nafukují“ a tím „nahrávají do karet“ teroristům, kteří právě o takovouto mediální pozornost stojí a chtějí, aby útok tak působil. Jak jsme si už ale vysvětlili, terorismus je díky svému nynějšímu trendu zabíjení co největšího počtu nevinných, díky nečekanosti útoků, propojenosti teroristů po celém světě díky moderním technologiím, kteří jsou tak v trvalém stavu mobilizace, opravdovou hrozbou.

Cílem praktické části této diplomové práce bylo již zmíněné nalezení způsobu zařazení zkoumané problematiky do výuky Výchovy k občanství na druhém stupni ZŠ využitím aktivního zapojení žáků do výuky a rozšířením jejich znalostí zkoumané oblasti. Tento cíl byl díky užití různých metod a forem výuky, včetně didaktických her, pracovních listů, prezentace aj. naplněn.

Největší hodnotu své práce vidím převážně ve způsobu zprostředkování daného tématu do hodiny Výchovy k občanství, kdy se žáci mohli postupně dozvědět nejen základní fakta o terorismu, ale také došlo k propojení s ostatními tématy probíranými v hodinách tohoto předmětu jako je náboženství, obrana státu nebo význam mezinárodních organizací. Žáci tak získali mnoho znalostí z různých tematických celků během krátkého časového úseku a zároveň byli aktivně zapojeni do hodin. Přípravy byly zaměřeny i na rozvoj žáků, a to nejen v oblasti kognitivní, ale také v oblasti sociálně-afektivní zejména na rozvoj kompetencí a celkové osobnosti žáka.

Jelikož jsme si potvrdili, že terorismus je hrozbou nejen současnosti, ale i budoucnosti, je důležité, aby bylo toto téma zařazeno do systému základního, ale i středoškolského vzdělávání. To se také alespoň částečně podařilo díky zavedení témat bývalé branné výchovy do vzdělávacích okruhů ZŠ, tedy zejména otázky obrany států a nově také otázky globálních problémů současnosti, včetně terorismu. Žáci by měli být informováni o tomto nebezpečí, měli by vědět, co se děje ve světě a co mohou očekávat v budoucnu, ať už jde o otázku terorismu či další globální problémy jako je např. nerovnoměrnost porodnosti v západních a muslimských zemích a s ní související demografické změny.

Summary

A topic of this dissertation is An International Terrorism as a Problem of 21st century. We live in an modern age, in an age of globalization. The world is connected, whether it is thanks to media, such as internet and television, and also infrastructure, multiculturalism or thanks to political, economical or business co-operation of many countries in the world. This connection has many benefits, however also many problems. One of this problems is an international terrorism.

A goal of this dissertation is to explore a danger of terrorism in the present world with the aid of special literature and its didactic application into education of Civics for a second grade of grammar schools in order to involve a student into a lesson and to extend his/her knowledge.

This work consists of two parts: theoretical and practical. The theoretical part deals with a question about a threat of terrorism. Is terrorism a real threat or is it just a demonstration of a media influence? How media influence these problems? How differences in culture and religion influence terrorism? Can we really defend ourselves against terrorism?

The practical part deals with ways of integration of this topic into education of Civics for a second grade of grammar schools and it is a main part of this work. This part contains of six lesson preparations, which concentrate on an influence of religion and culture differences concerning terrorism; also on terrorism, its deviations and reasons of its formation and defence against it. The main goal of these lesson preparations is to extend student's knowledge and also his personality. There are combinations of different methods of educations in order to an active involvement of a student.

The value of this work is in the way of how you can integrate this topic into lessons of education of Civics, where students learn not only primary facts about terrorism, but also they can extend their knowledge of other areas, which relate with the topic, e.g. religion, state defence or importance of international organizations. Students can gain much knowledges about different topics during a short period of time and they are also actively involve into a lesson and their personality is developed.

Seznam použité literatury

Citovaná literatura

- BRZYBOHATÝ, Marian.** *Terorismus II.* Praha: Police history, 1999. ISBN 80-902670-4-1
- CARR, Caleb.** *Dějiny terorismu: Kořeny války proti civilistům.* Praha: Práh, 2002. ISBN 80-7252-063-6
- ČEJKA, Marek.** *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu.* Brno: Barrister & Principal, 2007. ISBN 978-80-87029-19-0
- EICHLER, Jan.** *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace.* Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0
- EICHLER, Jan.** *Terorismus a války v době globalizace.* Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1790-9
- FUKUYAMA, Francis.** *Konec dějin a poslední člověk.* Praha: Rybka Publishers, 2002. ISBN 80-86182-27-4
- HUNTINGTON, Samuel P.** *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu.* Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5
- IBÁNEZ, Luis de la Corte.** *Logika terorismu.* Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1724-6
- KOVÁŘ, Milan.** *Terorismus III.* Praha: Police history, 2007. ISBN 978-80-86477-38-1 (v knize neuvedeno: brož.), 978-80-86477-00-8 (chyb.)
- LAQUEUR, Walter.** *Poslední dny Evropy: humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie: analýza, perspektiva, prognóza, řešení.* Praha: Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-829-2
- MÜLLER, Zdeněk.** *Islám a islamismus: Dilema náboženství a politiky.* Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1818-2
- ROSŮLEK, Přemysl a kol.** *Méida & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika.* Plzeň: ZČU, 2009. ISBN 978-80-7043-841-1
- SEDLÁČKOVÁ, Lucie.** *Islám v médiích: Meidální reprezentace sporu o karikatury islámského proroka Mohameda v Mladé frontě DNES.* Liberec: Bor, 2010. ISBN 978-80-86807-65-2

SOULEIMANOV, Emil a kol. *Terorismus: Válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-76-7

SOULEIMANOV, Emil (ed.). *Terorismus: Pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-038-4

SPENCER, Robert. *Islám bez závoje: zneklidňující otázky o světově nerychleji rostoucím náboženství*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-761-5

ŠTURMA, Pavel/NOVÁKOVÁ, Jana/BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha: C.H.Beck, 2003. ISBN 80-7179-305-1

Internetové zdroje

Armáda ČR [online]. Ministerstvo obrany 2004-2014, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: www.acr.army.cz

Česká televize. *Jižní Súdán slaví svou nezávislost*. [online] Česká televize, 2014, aktualizace 9.7.2011 [cit. 24.3.2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/129652-jizni-sudan-slavi-svou-nezavislost-stal-se-194-statem-sveta/>

Informační centrum OSN v Praze [online]. UNIC Praha, 2005, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/otazky-a-odpovedi>

Mgr. Eva DAMBORSKÁ: *Dějepis - 7. ročník: Arabský svět, islám*. [online]. [cit. 2. 3. 2014] in Digitální materiály pro výuku (www.dumy.cz). Dostupné z: <http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/15557>

Mgr. Lucie IMROVÁ: *Mezinárodní konflikty*. [online]. [cit. 2. 3. 2014] in Digitální materiály pro výuku (www.dumy.cz). Dostupné z: <http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/124866>

Novinky.cz. *Témata: Al-Káida* [online]. [cit. 10. 3. 2014]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/al-kaida>

NOVOTNÝ, Pavel. *Přehledně: Tři roky po vypuknutí revoluční vlny*. [online] MF DNES, 2014 in iDNES.cz, aktualizace 22.12.2013 [cit. 24.3.2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/arabske-jaro-tri-roky-pote-dc4-/zahranicni.aspx?c=A131222_154955_zahranicni_mlb

Oficiální portál informačního centra o NATO [online]. Jagello 2000, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.natoaktual.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. MŠMT, 2013, [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

Zákony pro lidi [online]. AION 2010-2014, [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz

Obrázkové zdroje

Google.com [online]. Dostupné z: <http://www.google.com>

Přílohy

Příloha č. 1: ŠVP 34. ZŠ, Výchova k občanství, 7. ročník

<p style="text-align: center;">Člověk a společnost Výchova k občanství 7.</p>					
Vzdělávací oblast: Vzdělávací obor - předmět: Ročník:	Výstupy	Učivo	Průřezová témata, mezipředmětové vztahy	Evaluační žák	Poznámka
<p>Klíčové kompetence (Dílčí kompetence)</p> <p>komunikační naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse</p>	<p>zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají, - kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí</p>	<p>ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI Kulturní život Rozmanitost kulturních projevů Kulturní hodnoty, kulturní tradice, kulturní instituce Masová kultura, prosředky masové komunikace, masmédia Přírodní a kulturní bohatství naší země Ochrana přírodního a kulturního bohatství</p>	<p><i>Multikulturní výchova</i> <i>respektování zvláštností různých etnik</i> <i>Mediální výchova</i> <i>schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritického odstavu od nich</i> <i>Environmentální výchova</i> <i>princip udržitelnosti rozvoje společnosti</i> Př - základy ekologie Z - životní prostředí</p>		<p>přehled kulturních institucí v Plzni - PC</p>
<p>sociální a personální přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného problému</p>	<p>sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zvaží nezbytnosti jednotlivých výdajů hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnání, schodkového a přebytekového rozpočtu domácnosti, dodržuje zásady hospodárnosti, ~~pepíše a občasní vlastně~~ způsoby zacházení s penězi a se svým + ~~světovým majetkem~~, vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi, - rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, včetně důležitosti vlastnictví, a způsoby jejich ochrany, uvede ~~ještě příklady~~</p>	<p>STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ Majetek, vlastnictví Formy vlastnictví, hmotné a duševní vlastnictví Hospodaření s penězi, majetkem a různými formami vlastnictví, Způsoby získávání majetku Funkce peněz Potřeby člověka Režie - rodiny - Hospodaření - rozpočet domácnosti, úspory Životní úroveň - úvod</p>	<p>Čj - literární výchova (Tři veteráni, Poklad...) - bohatství nejsou jen peníze</p>		<p>září - únor</p> <p>únor - duben</p>

Příloha č. 2: ŠVP 34. ZŠ, Výchova k občanství, 7. ročník

<p>Člověk a společnost Výchova k občanství 7.</p>					
<p>Vzdělávací oblast: Vzdělávací obor - předmět: Ročník:</p>					
<p>Klíčové kompetence (Dílčí kompetence)</p>	<p>Výstupy</p>	<p>Učivo</p>	<p>Průřezová témata, mezipředmětové vztahy</p>	<p>Evaluace žáka</p>	<p>Poznámka</p>
<p>občanské rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích</p>	<p>rozdělí nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky, - objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů, rozumi povinnostem občana při zajišťování obrany státu, vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů</p>	<p>STÁT A PRÁVO Právní základy státu Stát, formy státu, znaky státu, obrana státu Principy demokracie - znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu Volby, volební právo, možnosti zapojení do veřejného života, státní správa a samospráva</p>	<p><i>Výchova demokratického občana</i> <i>úcta k zákonům, občan jako odpovědný člen společnosti, volební systémy, principy demokracie</i> Z - regiony ČR</p>		<p>aktuální informace z novin, PC květen - červen</p>
<p>pracovní adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky, dodržuje vymezená pravidla</p>	<p>popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování, - uvede některé významné mezinárodní organizace a společnosti, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy, včetně zajišťování obrany státu a účasti v zahraničních misích</p>	<p>MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT Evropská integrace - podstata, význam, výhody Evropská unie a ČR Tolerance k národnostním menšinám Mezinárodní spolupráce - významné mezinárodní organizace - OSN, NATO</p>	<p><i>Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech</i> <i>porozumění sociálním a kulturním odlišnostem mezi národy, význam společných politik a institucí EU,</i> <i>pochození podstaty evropského integračního procesu</i> Z - globalizační procesy</p>		<p>materiály o mezinárodních organizacích květen - červen</p>
	<p>přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, - rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti, - dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování</p>	<p>STÁT A PRÁVO Lidská práva Základní lidská práva, úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech, (Všeobecná deklarace lidských práv, Listina základních práv a svobod) Svoboda, autorita, morálka, svědomí, Poškozování lidských práv - šikana, diskriminace</p>	<p><i>Výchova demokratického občana</i> <i>občan jako odpovědný člen společnosti, odpovědnost za své postoje a činy, práva a povinnosti občana</i> Čj - literární výchova (bajky)</p>		<p>Všeobecná deklarace lidských práv, Listina základních práv a svobod červen</p>

Příloha č. 3: ŠVP 34. ZŠ, Výchova k občanství, 9. ročník

Vzdělávací oblast: Vzdělávací obor - předmět: Ročník:		Člověk a společnost Výchova k občanství 9.			
Klíčové kompetence (Dílčí kompetence)	Výstupy	Učivo	Průřezová témata, mezipředmětové vztahy	Evaluační žánr	Poznámka
<p>občanské</p> <p>chápe základní ekologické souvislosti, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti</p>	<p>popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování, uvede některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy, včetně zajišťování obrany státu a účasti v zahraničních misích, uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory, uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva, objasní souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady možných projevů a způsobů řešení globálních problémů na lokální úrovni (v obci, regionu), uvede příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání, objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru</p>	<p>MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT</p> <p>Globalizace - významné globální problémy, zpásoby včetně válek a terorismu, možnosti jejich řešení, Ohrožené životní prostředí, mimořádné události</p> <p>Mezinárodní spolupráce - významné mezinárodní organizace</p>	<p><i>Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech</i></p> <p><i>svět - globální prostředí člověka</i></p> <p>Environmentální výchova</p> <p>Z - působnost ČR v mezinárodních institucích</p>		<p>aktuální informace o globálních problémech světa</p> <p>únor - červen</p>

12/13

Příloha č. 4: ŠVP 34. ZŠ, Výchova k občanství, 6. ročník

<p>Člověk a společnost Výchova k občanství 6.</p>					
<p>Vzdělávací oblast: Vzdělávací obor - předmět: Ročník:</p>					
<p>Klíčové kompetence (Dílčí kompetence)</p>	<p>Výstupy</p>	<p>Učivo</p>	<p>Průřezová témata, mezipředmětové vztahy</p>	<p>Evaluace žáka</p>	<p>Poznámka</p>
<p>sociální a personální účinně spolupracuje ve skupině, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce pocítí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů</p>	<p>objasní účel důležitých symbolů našeho státu, rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu</p>	<p>ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI Naše vlast Pojem vlasti a vlastenectví Zajímavá a památná místa, Praha Co nás proslavilo - významné osobnosti Státní symboly Státní svátky, významné dny</p>	<p><i>Výchova demokratického občana - vztah k domovu a vlasti</i> Z - regiony ČR ČJ - literární výchova</p>		<p>referáty o osobnostech Ústava ČR - st. symboly</p>
<p>občanské respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot je schopen vcítit se do situace ostatních lidí odmítá útlak a hrubé zacházení je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu</p>	<p>přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinnostem občana při zajišťování obrany státu, rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášlivosti</p>	<p>STÁT A PRÁVO Lidská práva úvod, práva dítěte, šikana, Obrana státu</p>	<p><i>Výchova demokratického občana - aktivní postoj v obhajobě a dodržování lidských práv a svobod</i> ohleduplnost a ochota pomáhat zejména slabším Multikulturní výchova lidské vztahy - tolerance, předsudky, umět se vžít do role druhého</p>		<p>Úmluva o právech dítěte</p>
					<p>červen</p>

3/13

Příloha č. 5: ŠVP 34. ZŠ, Výchova k občanství, 8.ročník

<p>Vzdělávací oblast: Člověk a společnost Vzdělávací obor - předmět: Výchova k občanství Ročník: 8.</p>					
<p>Klíčové kompetence (Dílčí kompetence)</p>	<p>Výstupy</p>	<p>Učivo</p>	<p>Průřezová témata, mezipředmětové vztahy</p>	<p>Evaluace žáka</p>	<p>Poznámka</p>
<p>občanské respektuje naše tradice a kulturní i historické dědictví, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit</p>	<p>rolišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu, přiměřeně uplatňuje svá práva, včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinnostem občana při zajišťování obrany státu, dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování, objasní výhody demokratického řízení státu pro každodenní život občanů</p>	<p>STÁT A PRÁVO Právní řád České republiky - význam a funkce, právní normy, předpisy, následky porušování norem, právní odpovědi, právo v každodenním životě - význam právních vztahů (účastníci, obsah, předmět), základní práva spotřebitele Právní základy státu - Ústava ČR, její struktura, složky státní moci, jejich orgány a instituce (moc zákonodárná, výkonná, soudní) , obrana státu Lidská práva - základní práva a svobody, Listina základních práv a svobod, Principy demokracie - politický pluralismus(koalice, opozice), politické strany, pravice, levice</p>	<p><i>Výchova demokratického občana</i> význam řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti význam Ústavy ČR jako základního zákona země, demokratické způsoby řešení konfliktů</p>		<p>Ústava ČR aktuálně - politické strany v ČR</p> <p>březen -červen</p>
<p>pracovní činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření</p>	<p>popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování</p>	<p>MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT Evropská integrace, právo v Evropě - orgány EU a jejich funkce Významné mezinárodní organizace (Rada Evropy, NATO, OSN aj.)</p>	<p><i>Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech</i> pochopení významu společných politik a institucí Evropské unie, funkce mezinárodních organizací Z - působnost ČR ve světových mezinár. institucích</p>		<p>informační materiály o EU</p> <p>květen - červen</p>

Příloha č. 6: ŠVP 34. ZŠ, Výchova k občanství, 9.ročník

Člověk a společnost Výchova k občanství 9.						
Vzdělávací oblast: Vzdělávací obor - předmět: Ročník:	Klíčové kompetence (Dílčí kompetence)	Výstupy	Učivo	Průřezová témata, mezipředmětové vztahy	Evaluace žáka	Poznámka
<p>k učení poznává smysl a cíl učení, naplňuje si způsoby, jak by mohl zdokonalit své učení, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich</p> <p>k řešení problémů činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí</p>	<p>vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat běžný život občanů, - přiměřeně uplatňuje svá práva, včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinnostem občana při zajišťování obrany státu, objasní význam právní úpravy důležitých vztahů (vlastnictví, pracovní poměr, manželství), - provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy (osobní přeprava, koupě, oprava či pronájem věci), - dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování, rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů, rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady, diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání</p>	<p>STÁT A PRÁVO člověk jako občan obce Právo v každodenním životě - styk s úřady, základní práva spotřebitele Právní základy státu - státní občanství ČR, obrana státu, občan EU Právní řád ČR - odvětví práva ČR, občanskoprávní vztahy, důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající - vlastnictví, ochrana majetku, smlouvy, odpovědnost za škodu, Protiprávní jednání - orgány právní ochrany a sankce, druhy a postupy protiprávního jednání, včetně korupce, občanské soudní řízení, trestní právo, děti a paragrafy</p>	<p><i>Výchova demokratického občana</i> <i>v ýznam řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti, základní principy a hodnoty demokratického politického systému</i> <i>občan jako odpovědný člen společnosti - jeho práva a povinnosti</i></p>	<p>samostatné a skupinové práce, písemné prověření referáty</p>	<p>v průběhu šk. roku zařazovat aktuální informace k učivu - ve všech ročních dle možností - beseda s příslušníkem Policie ČR, návštěva IPS na Úřadu práce, účast na soudním jednání příklady z trestního zákoníku září - leden</p>	

10/13